

Univerza v Ljubljani,
Fakulteta za socialno delo

Aleksandra Švenda
**Pomen izredne denarne socialne pomoči za
socialni položaj starejših samskih oseb**

Magistrsko delo

Program 2. stopnje, smer, modul:

Magistrski študijski program druge stopnje Socialno delo z družino

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani,
Fakulteta za socialno delo

Aleksandra Švenda
**Pomen izredne denarne socialne pomoči za
socialni položaj starejših samskih oseb**

Magistrsko delo

Program 2. stopnje, smer, modul:

Magistrski študijski program druge stopnje Socialno delo z družino

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2024

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU POVZETEK

Celotna družba in njeno prebivalstvo se čedalje bolj stara, kar pomeni, da je vse večji delež ljudi starejši od 65 let. Trenutni trend v demografskem razvoju zahteva temeljite družbene spremembe na področju socialnega varstva, vključevanja starostnikov v družbo, zaposlovanja- itd. Centri za socialno delo se dnevno srečujejo s starejšo populacijo ljudi, ki se znajde v finančnih težavah bodisi zaradi nizkih prihodkov, zdravstvenih težav, nepričakovano povečanih mesečnih stroškov- itd. Razkorak med prihodki in nepredvidenimi izdatki vodi v neplačane mesečne položnice, tožbe, izvršbe, čemur velikokrat sledi deložacija. Opažajo, da je več kot polovica takih ljudi starejša od 60 let. Podatki tudi kažejo, da so starejše ženske še posebej izpostavljene revščini in zaradi tega velikokrat iščejo finančno pomoč na Centru za socialno delo. V magistrski nalogi želim izpostaviti problematiko samskih žensk, ki se preživljajo z nizkimi prihodki in zaradi tega potrebujejo izredno denarno socialno pomoč. Raziskati želim, kakšni so razlogi, ki vodijo v revščino, ter kako lahko odobrena vloga za izredno denarno socialno pomoč pomaga pri premagovanju finančnih težav starejših samskih žensk. Poudariti želim, kako lahko izredna socialna pomoč pripomore k lažjemu preživljanju oziroma občutku socialne varnosti. Teoretični del naloge se nanaša na težave in stiske starejših samskih oseb. Raziskovalni del naloge zajema vprašalnik, s katerim sem intervjuvala osebe, ki so podale vlogo za izredno denarno socialno pomoč. S svojo nalogo sem skušala dokazati, da je v materialni in finančni stiski vedno več starejših žensk. Že vsa ta leta dela v referatu za izredno denarno socialno pomoč opažam, da prihaja k nam vedno več starejših samskih žensk. To je bil tudi povod, da sem se odločila za pisanje magistrske naloge s tem naslovom. Za dokaz je velik razpon med številom intervjuvanih žensk in številom intervjuvanih moških, ki pridejo po izredno denarno socialno pomoč na Center za socialno delo Savinjsko-Šaleška, enota Velenje. Razpon med številom intervjuvanih žensk in moških v magistrski nalogi, ki zaprosijo za izredno denarno socialno pomoč na Center za socialno delo, predstavlja zanimiv podatek in pomemben indikator za razumevanje materialne in finančne stiske starejših žensk v družbi. To dejstvo lahko uporabim kot dokaz za trditev, da je v materialni in finančni stiski vedno več starejših samskih žensk. Intervjuvala pa sem tudi strokovne delavke, ki delajo na področju izredne denarne socialne pomoči, s čimer sem želela pridobiti tudi njihov pogled in vidik na stisko starejših samskih oseb.

Ključne besede: revščina, izredna denarna socialna pomoč, starejše samske ženske, center za socialno delo

TITLE: THE IMPORTANCE OF EXTRAORDINARY CASH SOCIAL ASSISTANCE FOR THE SOCIAL SITUATION OF OLDER SINGLE PERSONS

SUMMARY

The entire society and its population is getting older and older, and consequentially more and more people are older than 65 years. The current trend in demographic development demands thorough societal changes in the field of the social security, inclusion of the elderly in the society, employment etc. Centers for Social Work encounter elderly people on the daily basis that either find themselves in financial trouble due to low income, medical problems, unexpected increases of monthly costs etc. The gap between income and unexpected expenses leads to unpaid monthly payment slips, lawsuits, executions by court order, often followed by eviction. They find that more than half of such people are over 60 years old. The data also show that older women are particularly exposed to poverty and as a result, they often seek financial aid at the Center for Social Work. In the master's thesis, I want to highlight the issue of single women that make a living with low income and need extraordinary social assistance benefit in cash. I want to investigate what are the reasons that lead to poverty and how an approved application for extraordinary social assistance benefit in cash can help older single women overcome financial problems. I want to emphasize how extraordinary social assistance can help make living easier or to feel a sense of social security.

The theoretical part of the thesis refers to the problems and distress of single elderly people. The research part of the thesis includes a questionnaire that was used to interview people who applied for extraordinary monetary social assistance. With my thesis, I tried to prove that there are more and more elderly women in material and financial distress. All these years I have been working in the department for extraordinary monetary social assistance, and I have noticed that more and more elderly single women are coming to us for help. This was also the reason why I decided to use this title for my master's thesis. The proof is the large gap between the number of interviewed women and men who come to the Center for Social Work for extraordinary monetary social assistance in Savinjsko-Šaleška region, branch office Velenje. The gap between the number of interviewed women and men in the master's thesis who apply for extraordinary monetary social assistance at the Center for Social Work is an interesting piece of information and an important indicator for understanding the material and financial distress of older women in society. I can use this fact as evidence for the claim that there are more and more elderly single women in material and financial distress. I also interviewed professional workers who work in the field of extraordinary monetary social assistance, as I also wanted to obtain their view and perspective on the distress of elderly single people.

Key words: poverty, extraordinary monetary social assistance, elderly single women, Center for Social Work

ZAHVALA

Resnična zahvala iz srca gre moji mentorici red. prof. dr. Vesni Leskošek, saj me je ves čas pisanja magistrske naloge brezpogojno bodrila, da sem nalogo napisala do konca.

Zahvala gre tudi moji družini in mojim sodelavkam za razumevanje in vso pomoč pri nastajanju magistrske naloge.

Zahvalila bi se rada tudi vsem svojim anketirancem, ki so mi brezpogojno priskočili na pomoč.

KAZALO	8
1 TEORETIČNI UVOD	1
1.1 STAROST	2
1.2 KAKO PREŽIVETI V STAROSTI.....	3
1.2.1 <i>POKOJNINA KOT OSNOVNI VIR PREŽIVETJA</i>	5
1.3 STAROST IN KAKOVOSTNO PREŽIVLJANJE ČASA STAREJŠIH SAMSKIH OSEB	8
1.3.1 <i>PROBLEMATIKA REVŠČINE STAREJŠIH SAMSKIH OSEB,</i>	10
<i>POSEBNO ŽENSK</i>	10
1.4 NAJPOGOSTEJŠI VZROKI, KI VODIJO V FINANČNO STISKO STAREJŠIH SAMSKIH OSEB	11
1.4.1 <i>PLAČNI RAZKORAK MED SPOLOMA</i>	12
1.4.2 <i>VPLIV DRUŽINSKIH OBVEZNOSTI NA KARIERNO ODLOČITEV</i>	12
1.4.3 <i>V SLABO PLAČANIH SEKTORJIH JE VEČ ŽENSK</i>	13
1.4.4 <i>MANJKRAT NA VODILNIH POLOŽAJIH IN SLABŠE PLAČANE</i>	14
1.4.5 <i>KOMBINACIJA DEJAVNIKOV</i>	14
1.5 VZROKI ZA FINANČNI POLOŽAJ STAREJŠIH SAMSKIH OSEB	15
1.5.1 <i>Vpliv bivanjskih pogojev na finančni položaj starejših samskih oseb</i>	16
1.5.2 <i>Vpliv zdravstvenih težav na finančni položaj starejših samskih oseb</i>	18
1.6 REVŠČINA IN PRAG REVŠČINE	19
1.7 VLOGA DRŽAVE PRI ZAGOTAVLJANJU PREŽIVETJA V STAROSTI	21
1.7.1 <i>SOCIALNI DENARNI PREJEMKI</i>	21
1.8 CENTER ZA SOCIALNO DELO.....	26
2 PROBLEM.....	28
2.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA:.....	29
2.2 HIPOTEZE	29
3 METODOLOGIJA	30
3.1 VRSTA RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE.....	30
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	30
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	31
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	31
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	32
4 REZULTATI.....	33

4.1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA VLAGATELJE IZREDNE DENARNE	33
SOCIALNE POMOČI	33
4.1.1 Demografske značilnosti uporabnikov	33
4.1.2 Stanovanjske razmere anketirancev	35
4.1.3 Materialno stanje uporabnikov	37
4.1.4 Pomen in namen izredne denarne socialne pomoči	40
4.2 INTERVJUJI S STROKOVNIMI DELAVKAMI	42
4.2.1 Revščina samskih starejših oseb, predvsem žensk	42
4.2.2 Težave, s katerimi se največkrat srečujejo starejše samske osebe	43
mestu in na podežlju	43
4.2.3 Materialne preskrbljenosti starejših na podežlju	44
4.2.4 Lastnosti strokovne delavke pri delu s starejšimi ljudmi	45
4.2.5 Težave pri obravnavanju vloge za izredno denarno socialno pomoč	47
4.2.6 O čem največ pripovedujejo starejše samske osebe?	48
4.2.7 Težave, ki se pojavljajo pri obravnavanju vloge za izredno denarno socialno pomoč pri starejših samskih osebah	50
5 RAZPRAVA	52
6 SKLEPI	
58 7 PREDLOGI	
61	
8 LITERATURA	
63 9 PRILOGE	
68	
9.1 ANKETNI VPRAŠALNIK	68
9.2 VODILO ZA INTERVJU	70
9.3 TRANSKRIPTI INTERVJUJEV	71
9.4 ODPRTO KODIRANJE – STROKOVNE DELAVKE	75

KAZALO TABEL

Tabela 1: Stopnja tveganja revščine glede na starost in spol (2015 - 2020)	6
Tabela 2: Povprečna pokojnina, 1/2020	14

KAZALO GRAFOV

Graf 1 Spol anketiranih	33
Graf 2 Starost anketiranih.....	34
Graf 3 Zakonski stan anketiranih	35
Graf 4 Sobivanje anketirancev	35
Graf 5 Geografska lokacija bivališča	36
Graf 6 Bivalni prostor anketiranja	37
Graf 7 Višina prihodkov anketiranja	39
Graf 8 Za nakup osnovnih potrebščin in hrane ostane?	40
Graf 9 Namen porabe izredne denarne socialne pomoči	41
Graf 10 Vpliv izredne denarne socialne pomoči na življenje	41

1 TEORETIČNI UVOD

Starost prinaša izzive in fizične težave, ki lahko vplivajo na samostojnost posameznika in kakovostnega njihovega življenja.

Načrtovanje dejavnosti in ciljev je pomembno v vseh življenjskih obdobjih, vključno s starostjo. Čeprav se lahko prioritete naloge in cilji spreminjajo skozi čas, je imeti jasen načrt še posebej koristno v starosti. Načrtovanje lahko vključuje različne vidike življenja, kot so zdravje, finančna varnost, družabne dejavnosti, hobiji, izobraževanje, potovanja itd.

Socialna država mora skrbeti za zadovoljevanje potreb prebivalstva skozi različne ukrepe in mehanizme, še posebej na področju socialne varnosti, ki naj bi posameznikom, družinam in ogroženim skupinam zagotavljala vsaj minimalno stopnjo materialne in socialne varnosti ter socialni mir, s svojo dejavno socialnovarstveno vlogo (Korpič-Horvat, idr., 2022, str. 621).

Človekove pravice so univerzalne, neodtujljive in prirojene ter bi morale biti spoštovane v vsakodnevem življenju vsakega posameznika. To vključuje pravico do zadostnih življenjskih standardov, vključno s hrano, stanovanjem, zdravstveno oskrbo, izobrazbo in drugimi osnovnimi potrebami. Pravica do človekovega dostojanstva in na njej zgrajena mogočna stavba človekovih pravic pa sta žal nič kolikokrat zlorabljeni na deklarativni ravni, medtem ko so človekove pravice v svetu dela vsakdanjem življenju prepogosto prezrte. Če ljudje živijo in delajo v revščini in jim primanjkuje osnovnih sredstev za preživetje, gre za kršitev temeljnega dostojanstva človeka, ki je prirojeno in neodtujljivo vsakomur. Zaradi pomanjkanja potrebnih sredstev bodo imeli ti ljudje otežen ali celo zaprt dostop tudi do drugih posameznih vidikov človekovih pravic, do možnosti, da si pridobijo ustrezno stanovanje, hrano, obleko in druge osnovne potrebščine, da ustvarijo pogoje za samostojno življenje in družino, svojim otrokom zagotovijo ustrezno šolanje in izobrazbo, ustvarjajo in sodelujejo v kulturnem, družbenem življenju itd. (Leskošek, 2013, str. 96/97).

S to magistrsko nalogo sem raziskovala, zakaj so ravno starejše ženske, ki živijo same, najbolj izpostavljene tveganju za revščino. S tem želim opozoriti, da je pri

oblikovanju politik in programov za starejše potrebno upoštevati vse vidike življenja starejših samskih žensk.

1.1 STAROST

V današnji družbi se pogosto srečujemo s stigmo starosti in napačnim dojemanjem le-tega. Čeprav je staranje naravni proces, ki prinaša fizične in druge spremembe v telesu, je vseeno potrebno spodbujati pozitiven pogled na staranje in poudarjati pomembnost zdravega življenjskega sloga.

Splošno je znano, da dočakajo ženske povprečno višjo starost kakor moški. Prav zaradi tega moramo računati, da bo med starejšo populacijo znatno več žensk kakor moških (Accetto, 1987, str.14).

Starost je kompleksen pojav in stari ljudje so izjemno heterogena skupina ljudi, z najrazličnejšimi življenjskimi situacijami, potrebami, življenjskimi cilji in izkušnjami (Mali in Grebenc, 2021, str. 25).

Zaradi podaljševanja življenjske dobe in zmanjševanja natalitete se celotno prebivalstvo na nacionalni ravni stara. To prinaša pomembne družbene posledice na individualni ravni, na ravni družine in skupnosti ter na ravni države, zato prepogosto o staranju prebivalstva govorimo z nekoliko negativnim prizvokom.

Dejstvo je, da je staranje prebivalstva pomemben pojav družbe, saj se v veliki meri povezuje z njenim zdravstvenim napredkom in kakovostnejšim življenjem, ki zmanjšujeta umrljivost posameznikov in podaljšujeta življenjsko dobo. Zagotovo pa spreminjanje strukture prebivalstva vpliva na družbo kot celoto in tudi na posameznika, ko se sooča s staranjem svojih bližnjih in svojim lastnim staranjem (Filipovič in Hrast Hlebec, 2015, str.7).

Težave, kot so izguba vida, sluha ali kognitivne sposobnosti omejujejo samostojnost, zato je v takih primerih pomembno, da obstajajo ustrezni sistemi podpore za starejše osebe. To vključuje zagotavljanje dostopnih in prilagojenih fizičnih okolij, kot so ovire na cestah, javni prevoz ali prilagojeno stanovanje, ki lahko olajšajo gibanje in samostojnost.

V Sloveniji smo naredili veliko dobrega znotraj koncepta skrbi za ljudi, a delamo šele prve korake k novi paradigmi soustvarjanja kakovosti življenja v projektu sodelovanja vseh generacij. Svet, v katerem živimo, potrebuje povezanost vseh generacij v pogovoru, ki se nikoli ne konča, ker je odprt za vse tako, da vsi, otroci, odrasli in starši, govorijo o sebi in svojih izkušnjah, preverjajo, ali so se razumeli, da bi si odgovorili in se dogovorili o tem, kako bomo preživel (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 189/190).

Vključevanje v različne socialne mreže, zagotavljanje psihološke podpore, ohranjanje človekovega dostojanstva in spoštovanje njegove avtonomije, so ključni dejavniki za izboljšanje kakovosti življenja starejših ljudi.

Staranje lahko prinese izgubo socialnih vezi zaradi smrti partnerja, selitve družinskih članov ali prijateljev ali drugih življenjskih sprememb. Ta izguba lahko vodi v občutek osamljenosti, ki lahko negativno vpliva na človekovo duševno in telesno zdravje.

1.2 KAKO PREŽIVETI V STAROSTI

Za veliko večino upokojenih ljudi je njihov prihodek ključni dejavnik, ki opredeljuje njihov dohodkovni, socialni in družbeni položaj. Višina pokojnine, dodatki in morebitni drugi viri dohodka imajo neposreden vpliv na kakovost življenja upokojenca ter na njegovo sposobnost izpolnjevanja osnovnih potreb in zadovoljevanje življenjskih stroškov.

Kakovost življenja v starosti pomeni avtonomijo in nadzor nad lastnim življenjem, delovno aktivnost, dokler je to mogoče, ter pomoč ter podporo, da bi to bilo mogoče. Razmišljanje in ravnanje v to smer zahtevata znanstveno in strokovno delo iz perspektive moči, kot pravimo v socialnem delu. V središču morajo biti sposobnosti, talenti, znanja, vsi viri moči. Ne zato, da bi zanikali ovire, bolezni in težave, temveč zato, da bi varovali moč človeka, da jim je kos. A dejstvo je, da se raziskave o starosti preveč osredotočajo na biomedicinska znanja o telesnih spremembah oziroma na upočasnjevanje sprememb. Veliko manj, premalo, so usmerjene na celostne teme polnega življenja starega človeka (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 189).

Pri svojem delu mi starejše samske ženske večkrat zaupajo, da morajo biti zelo pozorne kako zapravijo denar oziroma kako si ga morajo mesečno in letno razporediti, da lahko preživijo. Zaradi ekonomskih težav se velikokrat počutijo ogrožene, saj so odvisne samo od svojega lastnega dohodka, ki pa je v mnogih primerih nezadosten za pokrivanje vseh življenjskih stroškov, ter še tistih, ki se zgodijo nepričakovano in na katere nimajo vpliva, vendar ga nujno potrebujejo (npr. okvara hladilnika, pralnega stroja ...).

Starejšim samskim ljudem, pomenijo stalnost odnosov, vzpostavljanje stikov in komunikacija z bližnjimi izjemno veliko. Socialna povezanost in človeški odnosi so ključnega pomena za dobro duševno in fizično počutje. Stalnost odnosov in redna komunikacija lahko pomagata zmanjšati občutek osamljenosti, ki je pogosto prisoten pri starejših samskih ljudeh, saj se s socialno povezanostjo se povečuje občutek vrednosti in smisla ter posledično pozitivno vpliva na duševno zdravje.

Vzpostavljanje stikov in ohranjanje socialnih vezi je lahko izziv, zlasti če so starejši ljudje omejeni zaradi zdravstvenih težav, mobilnosti ali drugih dejavnikov. Zato je pomembno, da se razvijajo strategije za ohranjanje socialne povezanosti, bodisi preko sodelovanja v skupnostnih dejavnostih, sodelovanja v klubih ali organizacijah za starejše, uporabe tehnologije za komunikacijo s sorodniki ali prijatelji, ali pa preko drugih oblik socialne interakcije. Podpora skupnosti, družinskih članov in prijateljev v tem smislu lahko igra ključno vlogo pri izboljšanju kakovosti življenja starejših ljudi in pri ohranjanju njihovega duševnega in fizičnega zdravja.

Za upokoјence je pokojnina glavni vir dohodka, višina le-tega pa bistveno vpliva na njihov standard in kakovost njihovega življenja. Nizka pokojnina lahko za upokoјence predstavlja velike izzive pri zagotavljanju osnovnih potreb in prav tako lahko omejuje njihovo sposobnost udeležbe v družbenem življenju, sproščanju in uživanju v različnih dejavnostih.

Skrb zase je v starosti izjemno pomembna. Starejši ljudje se lahko soočajo z različnimi izzivi, povezanimi z zdravjem, finančno varnostjo, socialno vključenostjo in drugimi vidiki življenja. Pomembno je, da posameznik posveti pozornost vsem

vidikom skrbi zase in da razvije uravnotežen življenjski slog, ki podpira njihovo fizično, čustveno, socialno in duševno dobrobit.

Starejše samske osebe, ki so lahko bodisi neporočene, razvezane, vdove ali pa so izgubili partnerja zaradi drugih razlogov, ti posamezniki živijo sami in se soočajo s posebnimi izzivi. Starejši samski posamezniki so lahko bolj dovzetni za socialno izolacijo, še posebej, če nimajo družine ali tesnih prijateljev. To lahko vodi v občutke osamljenosti in depresije. Brez nekoga, ki bi jim pomagal pri oskrbi ali spremljal njihovo zdravje, se starejši samski posamezniki lahko težje spopadajo z zdravstvenimi težavami. Starejši samski posamezniki lahko potrebujejo dodatno podporo in skrb, bodisi s strani družine, prijateljev ali strokovnjakov za nego, da bi ohranili svojo kakovost življenja in dobrobit.

1.2.1 POKOJNINA KOT OSNOVNI VIR PREŽIVETJA

Pokojnina je prejemek, ki ga prejmejo ljudje po upokojitvi in je rezultat njihovega dolgoletnega varčevanja in prispevkov v pokojninski sistem med delovno aktivnostjo. Beseda pokojnina se običajno nanaša na redna mesečna izplačila, ki jih upokojenec mesečno prejema. Namen pokojnine je zagotoviti finančno varnost in podporo ljudem v njihovi starosti, ko ne delajo več ali so v pokojniškem obdobju življenja. Višina pokojnine pa je pogosto odvisna od dolžine delovne dobe, višine plače med delovno aktivnostjo, prispevkov v pokojninsko blagajno, starostjo ob upokojitvi in drugih posebnih okoliščin (npr. invalidnost).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je pravna podlaga, ki ureja sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v državi. Ta zakon določa pravice, obveznosti in pogoje za pridobitev pokojnin in invalidskih nadomestil. Glavni cilj zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je zagotoviti socialno varnost in finančno zaščito ljudem v času starosti, invalidnosti ali smrti. Določa pravila za zbiranje prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, izračunavanje pokojnin ter določa pogoje za pridobitev teh prejemkov. Zakon določa različne vrste pokojnin, kot so starostna pokojnina, vdovska in invalidska pokojnina ter druge oblike pokojnin, odvisno od določenih pogojev in okoliščin. Zakon o pokojninskem

in invalidskem zavarovanju lahko določa tudi pogoje za pridobitev pokojninskega zavarovanja, kot so starostna meja, minimalno obdobje plačevanja prispevkov, višina prispevkov in drugi pogoji. Prav tako določa postopke in merila za ugotavljanje invalidnosti ter pridobitev invalidskega nadomestila. Poleg tega je pomembno tudi izboljšati dostop do dostojnih pokojnin za tiste, ki so imeli nepravilno ali prekinjeno delovno kariero, kot so ženske, ki so se posvetile skrbi za otroke ali druge družinske člane. Pravičen in vzdržen pokojninski sistem je ključen za zagotavljanje dostojnega življenja starejših ljudi in njihovega dolgoročnega blagostanja (ZPIZ-2, Uradni list RS, št. 96/2012).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je ključnega pomena za zagotavljanje finančne varnosti in socialne zaščite posameznikov v času starosti, invalidnosti ali smrti. Pomaga vzpostaviti sistem, ki omogoča dolgoročno načrtovanje in zagotavlja stabilnost prihodnjih pokojnin in invalidskih nadomestil. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je lahko individualno zavarovanje, na podlagi katerega se posameznik ali posameznica sam oziroma sama vključi v pokojninski načrt ter vplačuje premijo, ali pa kolektivno zavarovanje, v katerega se posameznik ali posameznica vključi preko delodajalca, ki v celoti ali delno financira zavarovanje za vse zaposlene (ZPIZ-2, Uradni list RS, št. 96/2012).

Vzdrževanje pokojninskega sistema, ki zagotavlja pravične in zadostne pokojnine, je pomembna naloga države in družbe. Pomembno je, da se izvajajo politike in ukrepi, ki omogočajo ustrezen življenjski standard za upokojene ljudi in jim s tem zagotavljajo socialno varnost.

Tabela 1: Stopnja tveganja revščine glede na starost in spol (2015 - 2020)

			2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stopnja tveganja revščine (% oseb)	Starostne skupine - SKUPAJ	Spol - SKUPAJ	14,3	13,9	13,3	13,3	12,0	12,4
	Starost 65+	Spol - SKUPAJ	17,2	17,6	16,4	18,3	18,6	19,4
		Moški	10,2	10,8	10,4	12,9	12,9	13,6
		Ženske	22,2	22,5	20,9	22,3	23,0	23,9
	Starost 50-64	Spol - SKUPAJ	15,2	15,4	14,6	14,6	12,6	13,5

		Moški	15,5	15,6	15,1	14,5	12,3	13,7
		Ženske	14,9	15,3	14,0	14,7	12,9	13,2
	Starost 60+	Spol - SKUPAJ	16,3	17,4	16,1	17,7	18,1	19,4
		Moški	11,5	13,0	11,8	13,4	14,1	15,7
		Ženske	20,0	20,8	19,5	21,2	21,4	22,4
	Starost 75+	Spol - SKUPAJ	21,1	20,5	20,4	21,8	22,3	21,8
		Moški	10,2	10,1	10,5	12,0	12,7	11,1
		Ženske	27,5	26,6	26,5	28,1	28,1	28,4

Vir: SURS, Revščina in socialna izključenost

1.2.1.1 Posledice nizkih pokojnin

Zagotavljanje ustreznih pokojnin je ključno za pravice, dostojanstvo in varnost dohodka starejših oseb. Ustrezna pokojnina je pomembna za zagotavljanje finančne varnosti in omogočanje dostojnega življenja v starosti. Soočamo se s situacijo, v kateri veliko upokojenih ljudi ne prejema primerne pokojnine. Nizke pokojnine lahko povzročijo povečano tveganje revščine med starejšimi osebami. Pomanjkanje ustrezne finančne podpore lahko vodi do težav že pri osnovnih življenjskih potrebah, kot so nakup prehrane, plačilo stanovanja, zdravstvena oskrba in drugi nujni stroški. To prisili mnoge starejše ljudi, da iščejo dodatne vire dohodka.

Težave z nizkimi pokojninami se lahko pojavijo iz več razlogov. To vključuje pomanjkljive sisteme pokojninskega zavarovanja, premajhne prispevke med aktivno delovno dobo, neustrezno upravljanje pokojninskih skladov, demografske izzive (npr. starajoče se prebivalstvo) in splošne ekonomske razmere. V nekaterih primerih se lahko nizke pokojnine nanašajo tudi na neenakosti med spoloma, saj ženske pogosto prejemajo manjše pokojnine zaradi prekinjene kariere, nižjih plač in drugih dejavnikov.

Žalostno je, da se mnogi upokojenci soočajo z izzivom preživetja, saj njihovi prihodki niso dovolj visoki, da bi lahko dostojno pokrili osnovne življenjske mesečne stroške, zato se znajdejo pod pragom revščine in se soočajo s finančnimi težavami ter omejitvami pri izpolnjevanju osnovnih življenjskih potreb.

1.2.1.2 Pokojninska vrzel med moškimi in ženskami

Obstaja neenakost med pokojninami moških in žensk. Večina žensk ima nižje pokojnine kot moški, kar je posledica različnih dejavnikov, ki vplivajo na njihovo pokojninsko varčevanje in dohodkovno neenakost med spoloma. Obstaja več razlogov, zakaj so pokojnine žensk pogosto nižje:

- **Plačna vrzel:** V mnogih državah obstaja plačna vrzel med spoloma. Za enako delo ženske v povprečju zaslužijo manj kot moški. Če ženske zaslužijo manj med svojo delovno dobo, bodo tudi njihove pokojnine nižje.
- **Prekinitve kariere:** Ženske pogosto izbirajo prekinitve kariere zaradi materinstva ali skrbi za družino. Med temi prekinitvami pa morda ne plačujejo prispevkov v pokojninski sistem ali pa plačujejo manjše zneske, kar vpliva na višino pokojnine.
- **Delno delo:** Mnoge ženske se odločajo za delno delo ali fleksibilne oblike zaposlitve, da lahko usklajujejo svoje družinske odgovornosti. To lahko zmanjša njihovo pokojninsko osnovo in s tem tudi višino pokojnine.
- **Dolžina pokojninske dobe:** Ženske imajo običajno daljšo pričakovano življenjsko dobo kot moški, kar pomeni, da bodo dlje prejemale pokojnino.
- **Diskriminacija:** V nekaterih primerih so bile ženske v preteklosti diskriminirane v pokojninskem sistemu, na primer z omejitvami glede vstopa v določene pokojninske sheme ali slabšimi pogoji za izplačilo pokojnin.

Ženske so večkrat odsotne z delovnega mesta bodisi zaradi porodniških staležev, bolniških zaradi nege otrok. Pogosteje se tudi odločajo ostati doma in vzgajati otroke. Na Centru za socialno delo vedno bolj opažamo, da ženske zaprosijo za polovičen delovni čas ali za krajši delovnik (6 ur) zaradi družinskih obveznosti itd.

1.3 STAROST IN KAKOVOSTNO PREŽIVLJANJE ČASA STAREJŠIH SAMSKIH OSEB

Zanesljiv vir dohodka pri starejših osebah igra ključno vlogo pri preživetju. Mlajši ljudje se lahko zanesejo na svoje zaposlitve in redne dohodke, situacija ob upokojitvi pa se lahko dramatično spremeni. Prihodki iz pokojnine postanejo osnovni vir

dohodka za večino ljudi po upokojitvi. Javni pokojninski sistemi so ključnega pomena za zagotavljanje stabilnega in trajnega dohodka za ostarele osebe.

Pokojnine so pogosto določene na podlagi prispevkov, ki jih je posameznik vplačeval med svojo aktivno delovno dobo. Starejši prebivalci, ki so bili v času svojega aktivnega dela zaposleni ali so opravili druge pokojninsko upravičene dejavnosti, lahko prejemajo pokojnino. Višina pokojnine je odvisna od delovne dobe, višine plač in drugih dejavnikov.

Potrebe starejših ljudi se spreminjajo, prav tako njihova pričakovanja, življenjske razmere, medgeneracijske povezave, njihova politična in družbena angažiranosti. Posebej se spreminjajo potrebe in zahteve po prilagajanju bivanjskih pogojev starejših, ki jih prinaša vse daljša življenjska doba in s tem povezane kompleksnejše potrebe starejšega prebivalstva, kakor tudi procesu staranja neprilagojeno življenjsko okolje. Mnogi starejši se soočajo z arhitekturno neprilagojenimi domovi, urbanizirana okolja pa ponujajo vse manj prostora starejšim za varen in zdrav oddih v naravnem okolju. Ob tem se najranljivejše skupine prebivalstva, tudi starejši, soočajo s prenaseljenimi stanovanji, z visokimi najemnini, rastjo cen nepremičnin, pomanjkanjem cenovno dostopnih stanovanj idr. Starejši so dodatno izpostavljeni tveganju revščine in socialne izključenosti zaradi vse višjih stroškov upravljanja in vzdrževanja nepremičnin v katerih bivajo, kar pomeni, da se soočajo tudi s t.i. stanovanjsko revščino (Stone, 2018). Pogosto se starejši prebivalci zaradi tega selijo na obmestna in ruralna območja, kjer pa so po navadi bolj oddaljeni od infrastrukture in storitev, ki jim zagotavljajo ustrezno kakovost življenja (KorpičHorvat idr., 2022, str. 624).

Pomembno je, da se starejšim samskim osebam omogoči dostop do različnih možnosti in virov, ki jim pomagajo izboljšati kakovost njihovega življenja ter ohraniti občutek smisla, pripadnosti in sreče v poznejših letih. Starost lahko prinaša posebne izzive za starejše samske osebe, vendar je ključnega pomena, da lahko kljub temu preživljajo svoj čas na kakovosten in izpolnjujoč način.

Pri svojem delu opažam, da so najbolj ogrožene starejše ženske, ki živijo same in so odvisne samo od svojega lastnega dohodka, ki pa je v mnogih primerih nizek in zato nezadosten za pokrivanje vseh življenjskih stroškov. Število takšnih

gospodinjstev je moji okolici vse višje, kar spoznavam po vse večjem številu vlog za izredno denarno socialno pomoč ali preko vlog za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev (varstveni dodatek, denarno socialno pomoč).

Starejše osebe so pogosto bolj ranljive zaradi različnih dejavnikov, ki se pojavljajo v poznih letih njihovega življenja. Povečuje se tveganje za kronične bolezni, upad telesnih sposobnosti, poškodbe in invalidnost, kar lahko vodi v večjo ranljivost za negativne zdravstvene izide. Starejši ljudje se pogosto soočajo s socialno izolacijo zaradi izgube partnerjev, prijateljev, upokojitve ali selitve, kar lahko poveča tveganje za osamljenost, depresijo in druge duševne težave. Mnogi starejši ljudje imajo omejene finančne vire, bodisi zaradi nizkih pokojnin, pomanjkanja prihrankov ali drugih dejavnikov, kar lahko vpliva na njihovo sposobnost zadovoljevanja osnovnih potreb, kot so hrana, stanovanje in zdravstveno varstvo.

Pokojninski sistem ima pomembno vlogo pri zagotavljanju socialne varnosti starejšim ljudem, saj jim omogoča finančno podporo po koncu njihove delovne aktivnosti. Namen pokojninskega sistema je zagotoviti, da ljudje v svojih starejših letih ne postanejo odvisni od drugih in imajo stabilen vir dohodka za zadovoljevanje svojih osnovnih potreb.

1.3.1 PROBLEMATIKA REVŠČINE STAREJŠIH SAMSKIH OSEB, POSEBNO ŽENSK

Samska gospodinjstva med upokojenci so pogosto v bolj ranljivem položaju, saj se morajo zanesti samo na en vir dohodka, kar lahko vodi v finančno stisko, še posebej, če je ta dohodek nizek. Stroški življenja, vključno s stroški stanovanja, hrane, zdravstvenega varstva in drugih osnovnih potreb, lahko hitro presežejo dohodek, kar povzroči težave pri vzdrževanju nepremičnine in zadovoljevanju vseh njihovih osnovnih potreb.

Skupna prizadevanja za izboljšanje finančnega položaja upokojencev, še posebej samskih, so ključna za zagotavljanje njihovega dostojnega življenja in preprečevanje socialne izključenosti ter revščine med starejšim prebivalstvom.

V večini primerov so ženske izpostavljene večjemu tveganju revščine kot moški. Leta 2019 je bila stopnja tveganja revščine pri ženskah 13 % (moški: 10,9 %). V Sloveniji so bile v letu 2019 v najtežjem položaju ženske, stare 65 let ali več (23 % jih je živelo pod pragom tveganja revščine), predvsem ženske, ki živijo same (46,8 % pod pragom tveganja revščine). Razlike med ženskami in moškimi so še večje že pri starosti 60 let ali več. Povprečni bruto mesečni dohodek zaposlenih žensk v Sloveniji (začasni podatki na podlagi statistike strukturnih dohodkov za leto 2019) je 1.790 evrov (111 evrov nižji od povprečnega dohodka moških) (SURS; Mednarodni dan žensk 2021).

Težave, s katerimi se soočajo starejše ženske v Sloveniji, so povezane z različnimi oblikami diskriminacije, ki so prisotne v družbi. Razlike v pokojninah med moškimi in ženskami so pogosto rezultat dolgotrajnih sistemskih neenakosti na trgu dela.

Nekateri ključni dejavniki, ki prispevajo k temu, vključujejo:

1. Nižje urne plače: Ženske pogosto zaslužijo manj kot moški za enako delo ali pa delajo v poklicih z nižjimi plačami.
2. Manjše možnosti za napredovanje: Ženske lahko na delovnem mestu doživljajo ovire pri napredovanju na višje položaje, kar lahko vpliva na njihove možnosti za višje plače in boljše pokojnine.
3. Neenako deljenje skrbstvenih obveznosti: Ženske še vedno pogosto prevzamejo večino domačih in skrbstvenih obveznosti, kar lahko vpliva na njihovo zaposljivost in kariero.
4. Prekinitve kariere: Ženske pogosto prekinjajo kariere zaradi skrbstvenih dolžnosti ali drugih razlogov, kar lahko negativno vpliva na njihove pokojninske prispevke.
5. Diskriminacija pri pokojninskih sistemih: Nekateri pokojninski sistemi lahko vsebujejo pristranske elemente, ki lahko ženske postavijo v neugoden položaj.

Revščina ni nov družbeni pojav. Zgodovina kaže, da jo lahko pogojujejo dejavniki strukturalne, kulturne, etnične, regionalne, globalne narave. Razlogi zanjo so torej različni, zato so v borbi zoper ta multidimenzionalni družbeni pojav potrebne različne politike in ukrepi npr. ekonomske, socialne, pravne narave. Ukrepi se ne razlikujejo le glede na strokovna področja, v okviru katerih so sprejeti, temveč na primer tudi od

tega, kako opredeljujemo pojav revščine in njene posledice, od najpogostejših razlogov zanj ali od trenutnih okoliščin, v katerih izbiramo ukrepe, za katere ocenjujemo, da se bomo z njimi najbolj učinkovito varovali pred revščino in v končni fazi omogočili, da vključenost nadomesti izključenost (Korpič-Horvat idr., 2022, str. 77).

1.4 NAJPOGOSTEJŠI VZROKI, KI VODIJO V FINANČNO STISKO STAREJŠIH SAMSKIH OSEB

1.4.1 PLAČNI RAZKORAK MED SPOLOMA

Ženske so v povprečju manj plačane. Njihova dolžina poklicne poti je krajša zaradi večjih in pogostejših družinskih in skrbstvenih obveznosti. Povprečno imajo ženske manj denarja za varčevanje.

Ženske pogosto doživljajo nižje plačilo in slabše poklicne možnosti zaradi manjšega časa, ki ga lahko posvetijo plačanemu delu. To lahko vodi do ekonomske odvisnosti, revščine v starosti in omejenega dostopa do socialne varnosti, kot so pokojnine. Ženske v povprečju opravijo več ur neplačanega dela, kot so skrb za otroke, gospodinjska opravila in nega družinskih članov. To pogosto vodi do manjšega časa, ki ga ženske lahko namenijo plačanemu delu ali razvoju svoje kariere poti. Ta neenakost med spoloma v delitvi dela je pogosto posledica družbenih in kulturnih pričakovanj ter tradicionalnih vlog, ki so bile povezane z ženskami kot skrbnicami družine in gospodinjstva. Pomembno je spodbujati enakost med spoloma pri delitvi gospodinjskih opravil in skrbstvenih nalog. To vključuje zagotavljanje pravične delitve odgovornosti med partnerji ter spodbujanje družbenega odnosa, ki vrednoti neplačano delo.

1.4.2 VPLIV DRUŽINSKIH OBVEZNOSTI NA KARIERNO ODLOČITEV

Mnoge ženske se odločijo prekiniti svojo kariero ali zmanjšati svoj delovni čas, da bi se posvetile vzgoji otrok in skrbi za družino. To lahko povzroči prekinitve v poklicnem razvoju ter zmanjšanje možnosti za napredovanje ali doseganje višjih plačil. Obstaja

še vedno vztrajanje pri tradicionalnih vlogah, kjer se od žensk pričakuje, da bodo prevzele večjo odgovornost za dom in družino. To lahko povzroči, da ženske sprejemajo kompromise pri svoji karieri in se odločijo za manj zahtevne ali manj plačane službe. Tudi pomanjkanje podpore in prilagodljivosti v delovnih okoljih lahko prispeva k prekinitvam kariere žensk. Pomanjkanje možnosti za prilagajanje delovnega časa, možnosti za otroško varstvo ali druge oblike podpore lahko otežijo usklajevanje dela in družinskih obveznosti.

Pomembno je spodbujati enakost med spoloma na delovnih mestih, kar vključuje uvedbo politik in praks, ki podpirajo uravnoteženje dela in družine, vključno s plačanim starševskim dopustom, prožnimi delovnimi časi, možnostmi za otroško varstvo.

1.4.3 V SLABO PLAČANIH SEKTORJIH JE VEČ ŽENSK

V slabo plačanih sektorjih je pogosto večje število žensk v primerjavi z moškimi. To je posledica različnih dejavnikov, vključno z obstoječimi neenakostmi med spoloma na trgu dela. Ena od razlag za to je, da se ženske tradicionalno usmerjajo v poklice in sektorje, ki so slabše plačani. To je deloma posledica družbenih in kulturnih pričakovanj ter stereotipov o določenih vlogah spolov. Poklici, ki so tradicionalno povezani z ženskami, kot so nega, vzgoja, storitvene dejavnosti in nekatere vrste industrije, so pogosto manj cenjeni in plačani v primerjavi z drugimi sektorji.

Poleg tega so ženske pogosto koncentrirane v sektorjih, ki so bolj prizadeti zaradi nizkih plač in slabših delovnih pogojev. To vključuje storitvene dejavnosti, kot so prodaja, gostinstvo, nega in čiščenje, kjer so plače običajno nižje in delovni pogoji manj ugodni. Ženske se pogosto znajdejo v teh sektorjih zaradi omejenih možnosti za izbiro ali zaradi pomanjkanja dostopa do višje plačanih in bolj uglednih delovnih mest.

Te neenakosti v plačah in sektorjih so izzivi, s katerimi se je treba spopasti na ravni družbe in politike. Pomembno je spodbujati enakost plač med spoloma ter izboljšati delovne pogoje in možnosti napredovanja v slabše plačanih sektorjih.

1.4.4 MANJKRAT NA VODILNIH POLOŽAJIH IN SLABŠE PLAČANE

Število žensk na vodilnih položajih v podjetjih in organizacijah je običajno manjše v primerjavi z moškimi. Eden od ključnih dejavnikov je obstoj spolnih stereotipov in predsodkov, ki vplivajo na zaznavanje sposobnosti žensk za vodenje. Pogosto se pripisujejo moškim določene lastnosti, kot so odločnost, samozavest in vodstvene sposobnosti, medtem ko se ženskam pripisujejo lastnosti kot so empatija, skrbnost in podrejenost. Ti stereotipi in predsodki lahko vplivajo na izbiro in ocenjevanje kandidatov za vodilne položaje, pri čemer se ženske lahko srečujejo z večjimi ovirami.

Poleg tega so tudi družbene in kulturne norme ter tradicionalne vloge spolov lahko dejavniki, ki omejujejo ženske pri napredovanju v vodstvenih položajih. Od žensk se pogosto pričakuje, da bodo prevzele večjo odgovornost za gospodinjstvo in skrb za družino, kar lahko omejuje njihov čas in možnosti za razvoj kariere na višje ravni.

Hkrati je ključnega pomena tudi spodbujanje družbenega zavedanja in spreminjanje spolnih stereotipov ter predsodkov. To vključuje ozaveščanje o pomenu enakosti med spoloma, sprejemanje raznolikosti in priznavanje vrednosti vodenja, ki ga ženske prinašajo v organizacije.

1.4.5 KOMBINACIJA DEJAVNIKOV

Ženske pogosto doživljajo neenakosti na trgu dela, kar vključuje nižje urne plače, več neplačanega in nizko plačanega dela ter večje tveganje brezposelnosti. Ena izmed ključnih razlik je razlika v plačah med spoloma. Ženske pogosto prejemajo nižje plače kot moški za enako delo ali enako kvalifikacijo. To se imenuje razlika v plačah med spoloma ali "plačni razkorak". Poleg tega so ženske pogosto v večjem številu zaposlene v sektorjih, ki so nizko plačani. To vključuje storitvene sektorje, negovalno in vzgojno delo, nekatere industrije, kot so tekstilna in oblačilna industrija, ter druge nizko plačane poklice. V teh sektorjih so pogosto tudi slabši delovni pogoji in omejene možnosti za napredovanje.

Ženske se pogosto tudi soočajo z večjim tveganjem brezposelnosti in negotovimi zaposlitvenimi pogoji. To je lahko posledica različnih dejavnikov, vključno z

diskriminacijo na podlagi spola pri izboru kandidatov, stereotipi o vlogah spolov, pomanjkanje podpore pri usklajevanju dela in družinskih obveznostih, ter diskriminatorne prakse v zaposlovanju.

Zmanjšanje neenakosti na trgu dela med spoloma zahteva celovit pristop. To vključuje uvedbo in uveljavljanje zakonodaje, ki prepoveduje diskriminacijo na podlagi spola in zagotavlja enako plačilo za enako delo. Prav tako je pomembno ozaveščanje in spreminjanje spolnih stereotipov ter predsodkov, ki prispevajo k neenakosti na trgu dela. Zavzemati se je treba za enakost spolov, vključujoča delovna mesta ter zagotoviti pravične in enake možnosti za vse, ne glede na spol.

Tabela 2: Povprečna pokojnina, 1/2020

POVPREČNA POKOJNINA, 1/2020							
VRSTA	ZNESKI V EUR		INDEKSI				
	1/2020	1-1/2020	1/20 12/19	1/20 1/19	1-1/20 1-1/19	1/20 12/19	1-1/20 1-12/19
POVPREČNA BRUTO POKOJNINA							
starostna	671,15	671,15	100,0	104,1	104,1	100,0	101,2
moški	674,05	674,05	99,9	103,4	103,4	99,9	100,8
ženske	668,21	668,21	100,1	104,8	104,8	100,1	101,7
invalidska	516,43	516,43	100,0	103,8	103,8	100,0	101,1
moški	508,41	508,41	100,0	103,5	103,5	100,0	101,0
ženske	528,19	528,19	100,0	104,2	104,2	100,0	101,3
družinska oz. vdovska	417,14	417,14	99,9	103,9	103,9	99,9	101,1
moški	342,92	342,92	98,8	103,9	103,9	98,8	100,7
ženske	429,52	429,52	101,0	104,9	104,9	101,0	102,1
del vdovske	67,81	67,81	100,0	104,1	104,1	100,0	101,3
moški	61,13	61,13	99,9	104,2	104,2	99,9	101,3
ženske	69,40	69,40	100,0	104,1	104,1	100,0	101,3
40 % starostne	353,00	353,00	-	-	-	-	-
moški	342,11	342,11	-	-	-	-	-
ženske	372,70	372,70	-	-	-	-	-
20 % predčasne	186,56	186,56	-	-	-	-	-
moški	185,93	185,93	-	-	-	-	-
ženske	187,04	187,04	-	-	-	-	-

Vir: ZPIZ

1.5 VZROKI ZA FINANČNI POLOŽAJ STAREJŠIH SAMSKIH OSEB

Osnova za urejene osebne finance je ustrezno razmerje med prihodki in odhodki.

Visoki stroški in prenizek prihodek je veliko breme starejših upokojenih oseb zaradi česar se vsakodnevno srečuje s finančnimi težavami. Pokojnine so v veliki večini

prenizke, da bi si lahko z njimi posamezniki zagotovili udobno življenje. Še večja težava nastane, ko se pripetijo nepredvideni nujni stroški, ki ne spadajo v mesečne fiksne stroške, in ki še dodatno obremenijo osebni finančni proračun. Velika večina stroškov pri starejših osebah zajema nakup zdravil ter medicinskih pripomočkov, plačilo rednih položnic, nakup hrane, ogrevanje in velikokrat tudi plačilo najemnine. Razumljivo je, da se večina starejših samskih oseb težko spopada z visokimi mesečnimi stroški, saj le-ti iz leta v leto drastično naraščajo, medtem ko se pokojnine le redko višajo, če pa se, ostajajo še vedno prenizke za zagotovitev mirnega prehoda čez mesec.

Starejši ljudje, zlasti tisti z najnižjimi dohodki in iz ranljivih skupin, so najbolj prizadeti zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Zmanjšanje javnih sredstev lahko močno vpliva na njihova življenja in dobrobit.

Starejše ženske zaradi številnih razlogov, vključno z družbenimi neenakostmi, nosijo večje breme in so nesorazmerno prizadete. Soočajo se z različnimi izzivi, ki vplivajo na njihovo finančno varnost in dostojanstvo v starosti. Ženske se pogosto upokojijo prej kot moški, kar prispeva k nižjim pokojninam in zmanjšuje njihovo kupno moč, še posebej ob daljšem pričakovanju življenjske dobe.

Skrb za starejše prebivalstvo, še posebej tiste z nižjimi dohodki je ključna, pomembno je zagotoviti dostojno življenje ter osebno dostojanstvo za vse na temeljni ravni. Pomembno je, da se pokojnine redno usklajujejo, da bi ohranili korak s povečevanjem življenjskih stroškov, kot so hrana, stanovanje, zdravstvene storitve in drugi nujni izdatki. Pravično in ustrezno usklajevanje pokojnin je ključnega pomena za zagotavljanje finančne stabilnosti in preprečevanje revščine med starejšimi. Sistem socialne varnosti in pokojninskih sistemov mora upoštevati posebne potrebe in izzive, s katerimi se soočajo starejše ženske. To vključuje zagotavljanje ustrezne socialne zaščite, ki preprečuje revščino in zagotavlja finančno varnost v starosti.

1.5.1 Vpliv bivanjskih pogojev na finančni položaj starejših samskih oseb

Starejša samska gospodinjstva so pogosto v neugodnejšem položaju, saj se morajo zanašati samo na en vir dohodka, ki je pogosto prenizek, da bi zadovoljil vse njihove potrebe in stroške, vključno s stanovanjskimi stroški. Visoki mesečni stroški, kot so

najemnine ali hipotekarna plačila, stroški življenjskih potrebščin, zdravstvena oskrba, nakup zdravil in medicinskih pripomočkov in drugi izdatki, lahko presegajo dohodek, ki ga prejemajo starejša samska gospodinjstva. To lahko privede do finančne stiske, težav pri zadovoljevanju osnovnih potreb in vzdrževanju nepremičnine. Poleg tega so lahko starejši posamezniki, še posebej samski, bolj ranljivi glede socialne izključenosti in revščine, saj imajo omejene možnosti za delitev stroškov ali skupno življenje z drugimi. To še dodatno povečuje breme stroškov in omejuje njihovo finančno varnost.

Obremenjenost s stanovanjskimi stroški je pomemben izziv za mnoge starejše samske osebe. Stanovanjski stroški, vključno z najemninami, hipotekarnimi plačili, vzdrževanjem stanovanja in stroški energije, lahko predstavljajo velik delež njihovih mesečnih izdatkov.

Starejši ljudje se pogosto soočajo s finančnimi težavami pri plačevanju stanovanjskih stroškov iz več razlogov:

- Omejen dohodek: Mnogi starejši imajo nižje pokojnine ali druge vire dohodka, kar omejuje njihovo sposobnost plačevanja visokih stanovanjskih stroškov.
- Povečanje stroškov stanovanj: V nekaterih regijah so stanovanjski stroški, vključno z najemninami in cenami nepremičnin, močno narasli. To lahko predstavlja velik finančni pritisk za starejše osebe z omejenimi sredstvi.
- Povečanje življenjskih stroškov: Skupaj s stanovanjskimi stroški se lahko povečujejo tudi drugi življenjski stroški, kot so hrana, zdravstvena oskrba, prevoz in drugi izdatki. To lahko dodatno obremeni starejše osebe pri plačevanju stanovanjskih stroškov.
- Pomanjkanje primernih stanovanj: Pogosto je težko najti primerno in cenovno dostopno stanovanje za starejše osebe. Pomanjkuje stanovanj, prilagojenih posebnim potrebam starejših, kar lahko povzroči visoke stroške stanovanja ali pomanjkanje ustrezne kakovosti stanovanja.

Težave pri plačevanju najemnine so lahko posledica rasti življenjskih stroškov, medtem ko se pokojnine morda ne povečajo v enakem obsegu. To lahko povzroči

nepremostljivo vrzel med prihodki in stroški, ki starejše ljudi postavi v nevarnost, da izgubijo svoj dom.

Obremenjenost s stanovanjskimi stroški lahko privede do različnih težav, vključno s tveganjem za revščino, življenjem v neprimernih pogojih, socialno izključenostjo ali celo izgubo stanovanja. Zagotavljanje primerno opremljenih nepremičnin za starejše osebe je ključnega pomena za njihovo dobrobit, varnost in neodvisnost.

1.5.2 Vpliv zdravstvenih težav na finančni položaj starejših samskih oseb

Večina starejših oseb se zanaša na socialno varnost, kot so pokojnine, za dopolnitev svojega dohodka v starosti. Vendar pa so pokojnine pri nekaterih samskih osebah lahko prenizke, da bi lahko z njimi zagotovile ustrezno raven finančne varnosti. Poleg tega so starejši ljudje, lahko soočeni z dodatnimi stroški v povezavi z zdravstveno oskrbo. Čeprav je osnovna zdravstvena oskrba krita, so nekatere storitve, zdravlila, specializirane obravnave ali operacije lahko izven obsega kritja zdravstvenega zavarovanja. To pomeni, da lahko starejši ljudje plačujejo dodatne stroške za te storitve, kar lahko predstavlja finančno breme.

Za zagotavljanje finančne varnosti starejših oseb in obvladovanje življenjskih stroškov je pomembno sprejeti ukrepe, ki vključujejo:

- Povečanje ravni pokojnin: Zvišanje pokojnin lahko pomaga starejšim osebam pri soočanju z višjimi stroški, vključno s stroški zdravstvene oskrbe.
- Izboljšanje socialne varnosti: Razvoj socialnih programov, ki pomagajo starejšim osebam pri plačevanju stroškov zdravstvene oskrbe, lahko prispeva k finančni stabilnosti in varnosti.
- Ustvarjanje dostopnih zdravstvenih storitev: Zagotoviti dostopnost in cenovno dostopne zdravstvene storitve za starejše osebe je ključno za zmanjšanje finančnega bremena.

Zdravstvene težave lahko imajo resne finančne posledice za starejše osebe. Visoki stroški zdravlil, zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe lahko povzročijo, da starejši porabijo velik del svoje pokojnine za zdravstvene stroške, kar lahko privede

do finančne stiske. Starejši ljudje se včasih soočajo tudi s težavami pri plačevanju najemnine zaradi naraščajočih življenjskih stroškov, ki presegajo njihov dohodek.

To lahko privede do težav s stanovanjem in v najhujših primerih celo do brezdomstva.

Za reševanje teh težav je pomembno, da se izboljša dostopnost do zdravstvenih storitev in zdravil, zlasti za starejše osebe z nižjimi dohodki.

Za številne starejše, ki niso sposobni s pokojninami pokriti mesečnih stroškov, igrajo družine pomembno vlogo pri zagotavljanju potrebnih sredstev za normalno življenje.

1.6 REVŠČINA IN PRAG REVŠČINE

Prag tveganja revščine (tudi imenovan prag revščine ali prag izračuna) je merilo, ki ga Statistični urad Republike Slovenije (SURS) vsako leto določi na podlagi metodologije Evropske unije. Namen tega praga je oceniti delež prebivalstva, ki je izpostavljen tveganju revščine. SURS določi prag tveganja revščine tako, da najprej izračuna razpoložljivi dohodek za vsa gospodinjstva na ekvivalentnega odraslega človeka. Ta dohodek se nato pripiše vsem članom gospodinjstva. Na koncu se osebe v vzorcu razvrstijo glede na višino tega predpisanega dohodka. Prag tveganja revščine je določen na ravni države in se uporablja za primerjavo z dohodki prebivalstva. Osebe, katerih razpoložljivi dohodek je pod tem pragom, se štejejo za tvegane revščine.

Pri opredelitvi revščine sta uveljavljeni definiciji absolutne in relativne revščine. Absolutna revščina je opredeljena kot pomanjkanje osnovnih dobrin, ki so ključne za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb, to so hrana, bivališče, zdravje, voda ipd. Relativna revščina pomeni pomanjkanje dobrin glede na raven družbene blaginje in se jo meri s stopnjo tveganja revščine (Korpič-Horvat, idr., 2022, str. 497).

Revščino najpogosteje definiramo kot pomanjkanje materialnih dobrin, ki so nujno potrebne za preživetje (Leskošek, 2017, str. 68).

Revščina učinkuje tudi na zdravje ljudi, izobrazbo, prehranjevanje, zaposlitev in stanovanjsko situacijo, zato morajo ukrepi za zmanjševanje revščine vključevati tudi ta področja.

Kljub temu da se revščina pri starejših pojavlja, je v družbi pogosto spregledana, ker se mnogi starejši manj vključujejo v aktivnosti. Za zmanjšanje revščine med starejšimi osebami igrajo ključno vlogo različni dejavniki, kot so dostop do finančnih pomoči, kakovost stanovanja ter ohranjanje socialnih in podpornih mrež.

Morda se danes bolj kot v preteklosti zavedamo, da moramo prisluhniti ljudem z izkušnjo revščine in vzpostaviti dialog z vsemi tistimi, ki oblikujejo politike za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti na ravni Evropske unije in na državni ravni. Pomembno je stalno spodbujanje k aktivnosti in vključevanju marginalnih skupin v iskanju rešitev in oblikovanje strategij ter ukrepov za izboljšanje njihovega razpoloženja (Čebašek-Travnik, 2008, str. 2).

V Sloveniji imamo varstveni dodatek, ki je bil prvotno dodatek k pokojnini in ni imel enakih kriterijev upravičenosti kot denarne socialne pomoči. Vendar so kasnejše spremembe zakonodaje prenesle ta dodatek med socialnovarstvene prejemke, kar je prineslo enaka merila kot za druge oblike denarnih pomoči.

Problematika revščine med starejšimi ljudmi je včasih spregledana ali manj obravnavana v primerjavi z drugimi skupinami prebivalstva, starejši ljudje niso aktivni v družbi. Poudariti je potrebno, da revščina med starejšimi ljudmi ostaja resen družbeni problem, ki zahteva pozornost in ukrepanje. Starejši ljudje, še posebej tisti, ki so osamljeni ali živijo sami, morda nimajo enake družbene vidnosti kot druge generacije. To pomeni, da njihove potrebe in težave morda niso tako očitne ali jih javnost manj opazi.

V družbi obstajajo stereotipi o starosti in revščini, ki lahko vplivajo na percepcijo in zavedanje te problematike. Starejši ljudje so včasih napačno pojmovani kot bolj finančno varni ali kot prejemniki zadostne pokojnine, kar lahko zmanjša zavedanje o njihovi izpostavljenosti revščini.

Ob neizmerno bogati peščici lastnikov večine svetovnega bogastva je vse večji del človeštva na robu preživetja. Vse večja komunikacijska povezanost in vse višja kulturna raven ter ozaveščenost človeštva, kot posledica tega, v popolnosti globalno razgalja bedo množic in privilegije elite. Spopad za spremembo razmerij v družbi in sistem, ki takšno poglobljanje razlik poganja, je odprt in bo vse bolj grob in

nepopustljiv. Socialna razklanost človeštva že posega v sfero človekovih pravic in dostojanstva najrevnejših ter splošno de-privilegiranih slojev (Korpič-Horvat idr., 2022, str. 244).

Revščina omejuje dostop do možnosti in priložnosti, ki so bistvene za osebni in družbeni razvoj. Pomanjkanje sredstev in virov vodi v omejeno izbiro in zmanjšane možnosti za izboljšanje življenjskih pogojev. Omejeno dostopanje do izobraževanja, zaposlitve, zdravstvene oskrbe, kulture in drugih socialnih dejavnosti vpliva na socialno izključenost in povečuje neravnovesja v družbi.

Revščina je splet različnih pomanjkanj, zmanjševanje življenjskih priložnosti in dolgotrajno pomanjkanje. Izključenost iz vsakovrstnega dogajanja, zlasti iz socialnega življenja, vodi v začaran krog, znotraj katerega ljudje s svojo zmožnostjo, usposobljenostjo in viri ne najdejo sami izhoda. Revščina omejuje življenje posameznika, družin in skupin ter zmanjšuje možnosti za osebni razvoj in razvoj lastnih potencialov (Čebašek-Travnik, 2008, str. 2).

Poleg materialnih posledic revščine, kot so pomanjkanje hrane, neprimerno stanovanje in nezadostna zdravstvena oskrba, ima revščina tudi psihološke in socialne posledice. Občutek izolacije, ponižanja, nemoči in manjvrednosti pogosto spremljajo ljudi v revščini. Ta občutja lahko vplivajo na samozavest, samopodobo in duševno zdravje posameznika.

Boj proti revščini je nenehna dejavnost, ki se izvaja z zagotavljanjem zakonskih pravic osebam, ki potrebujejo različne oblike pomoči z namenom, da se tveganje revščine zmanjša. Tako na zmanjševanje revščine vplivamo z raznimi zakonsko urejenimi ukrepi, ki imajo skupni cilj: pomagati materialno šibkim in posledično zmanjšati stopnjo tveganja revščine teh ljudi (Čebašek-Travnik, 2008, str. 7).

1.7 VLOGA DRŽAVE PRI ZAGOTAVLJANJU PREŽIVETJA V STAROSTI

1.7.1 SOCIALNI DENARNI PREJEMKI

Socialni denarni prejemki igrajo ključno vlogo pri zagotavljanju socialne in finančne varnosti starejšim osebam. Ti prejemki so namenjeni zagotavljanju ustrezne ravni dohodka, ki omogoča dostojanstveno življenje in zagotavlja osnovne potrebe

starejših ljudi. Socialni denarni prejemki, kot so socialna pomoč, varstveni dodatek, subvencije za stanovanje in druge oblike socialne pomoči, pomagajo starejšim osebam, ki imajo omejene ali nezadostne vire dohodka, da lahko pokrijejo svoje življenjske stroške.

1.7.1.1 IZREDNA DENARNA SOCIALNA POMOČ

Izredna denarna socialna pomoč se pogosto uporablja v primeru izpada dohodka ali finančnih težav, ko posameznik ne zmore več pokriti osnovnih življenjskih stroškov, kot so stanovanjski stroški, nakup hrane ali zdravila. Nekateri vložijo vlogo za izredno denarno socialno pomoč predvsem, kadar pride do izpada dohodka (plačilo ogrevanja za stanovanje, nakup, nezmožnost plačevanja položnic, zdravil), nekateri pa pomoč uporabijo takrat, ko ne zmorejo več plačevati položnic (Leskošek, 2013, str. 68).

Ta vrsta socialne denarne pomoči je namenjena zagotavljanju nujne pomoči posameznikom v izrednih situacijah, ko se znajdejo v hudi finančni stiski. To je lahko posledica izgube zaposlitve, nepričakovanih izdatkov, zdravstvenih težav ali drugih nepredvidenih okoliščin, ki vodijo v finančno nestabilnost. Izredna denarna socialna pomoč je namenjena kratkoročni pomoči in reševanju nujnih potreb, kot je plačilo položnic, zagotavljanje osnovnih potreb in ohranjanje minimalnega standarda življenja v teh težkih trenutkih. Namenjena je olajšanju finančnega bremena in pomaga posameznikom prebroditi začasno stisko. Cilj je zagotoviti, da posamezniki v stiski prejmejo nujno pomoč, ki jim omogoča preživetje in ohranjanje minimalnega standarda življenja, dokler ponovno ne vzpostavijo svojega finančnega položaja.

Zakon o socialno varstvenih prejemkih vsebuje določbo o izredni denarni socialni pomoči. Izredna denarna socialna pomoč je posebna oblika pomoči, ki se lahko dodeli samski osebi ali družini v primeru, ko se ugotovi, da so se znašli v položaju materialne ogroženosti in imajo izredne stroške, ki jih ne morejo pokriti z lastnim dohodkom ali dohodkom družine. Ta pomoč se lahko dodeli bodisi v enkratnem znesku bodisi za določeno obdobje, odvisno od specifičnih okoliščin in potreb prosilca. Podrobnosti o upravičenosti, višini pomoči in postopkih za pridobitev izredne denarne socialne pomoči so opredeljeni v Zakonu o socialno varstvenih

prejemkih ter morebitnih izvedbenih predpisih, ki se nanašajo na ta zakon (ZSVUPB2, Uradni list RS 23/2007).

Pomembno je, da se zagotovi, da socialni varnostni sistem omogoča ustrezno podporo in pomoč tistim, ki se znajdejo v materialni stiski in imajo težave pri pokrivanju osnovnih življenjskih stroškov. Takšne oblike pomoči lahko pomagajo zagotoviti minimalno socialno varnost in izboljšati kakovost življenja ljudi v težkih finančnih razmerah.

Poleg tega je običajno določeno, da skupni znesek izredne denarne socialne pomoči, dodeljen v enem koledarskem letu, ne sme presegati višine petih minimalnih dohodkov samske osebe ali družine. Ta omejitev je postavljena z namenom ohranjanja razumnosti in preprečevanja zlorabe sistema socialne pomoči.

Pomembno je poudariti, da se lahko del izredne denarne socialne pomoči, natančneje tri minimalne dohodke, dodeli le za izredne stroške, ki so posledica naravne nesreče (poplava, požar) ali višje sile. To pomeni, da se ta del pomoči nameni za specifične situacije, ko je posameznik ali družina nepredvideno in nenadoma soočena s stroški zaradi naravnih nesreč ali drugih izrednih okoliščin.

Dokazila o porabi sredstev izredne denarne socialne pomoči, je upravičenec dolžan predložiti pristojnemu centru za socialno delo v roku 45 dni po prejetju pomoči ali najkasneje ob vložitvi nove vloge za izredno denarno socialno pomoč, če je nova vloga vložena pred potekom roka. Če upravičenec ne predloži zahtevanih dokazil o porabi sredstev ali če se iz dokazil ugotovi, da pomoč ni bila namensko porabljena ali ni bila porabljena v predpisanem roku, je določeno, da upravičenec ni več upravičen do izredne denarne socialne pomoči za obdobje 14 mesecev po mesecu prejema pomoči. Ta omejitev velja, razen če upravičenec vloži novo vlogo za izredno denarno socialno pomoč zaradi naravne nesreče ali višje sile (ZSV-UPB2, Uradni list RS 23/2007).

1.7.1.2 VARSTVENI DODATEK

Po uveljavitvi nove socialne zakonodaje s področja denarnih prejemkov varstveni dodatek ni bil več del pokojnine, temveč je postal eden od socialnih denarnih

prejemkov, ki jih starejši uveljavljajo na centrih za socialno delo. Zaradi spremenjenih pogojev dostopa do tega podatka, se je število prejemnikov drastično znižalo. Po popravkih zakonodaje v letu 2016 se sedaj število prejemnikov ponovno nekoliko zvišuje, kar bo verjetno vplivalo tudi na nekoliko nižjo stopnjo tveganja revščine starejših žensk in se bo pokazalo šele pri podatkih v naslednjih letih (Leskošek, 2017, str. 71).

Varstveni dodatek je oblika socialne pomoči, namenjena posameznikom ali družinam, ki izpolnjujejo določene pogoje in so v materialni stiski. Ta pomoč je namenjena kritju dodatnih stroškov, ki jih posameznik ali družina ne morejo pokriti z lastnim dohodkom.

Zakon opredeljuje, da imajo zaradi zagotovitve socialne varnosti pravico do varstvenega dodatka osebe, ki so:

1. trajno nezaposljive ali trajno nezmožne za delo ali so starejše od 63 let (ženske) oziroma 65 let (moški);
2. upravičene do denarne socialne pomoči, ali bi do nje lahko bile upravičene.

Imajo lastni dohodek oziroma lastni dohodek družine, ki presega višino njihovega minimalnega dohodka oziroma seštevka minimalnih dohodkov posameznih družinskih članov družine, ugotovljenega na način, kot velja za ugotavljanje upravičenosti do denarne socialne pomoči po tem zakonu. Vendar njihov lastni dohodek oziroma lastni dohodek družine ne presega višine njihovega minimalnega dohodka oziroma seštevka minimalnih dohodkov (ZSV-UPB2, Uradni list RS 23/2007).

1.7.1.3 DENARNA SOCIALNA POMOČ

Denarna socialna pomoč se dodeljuje upravičencem za zagotavljanje minimalnih življenjskih potreb in preživetje za čas bivanja v Republiki Sloveniji. Dodeli se posameznikom ali družinam v stiski, ki ne zmorejo zadostiti svojim osnovnim življenjskim potrebam. Namenjena je osebam, ki se znajdejo v težkem socialnoekonomskem položaju, kot so brezposelni, invalidi, starejši, samohranilci ali ljudje z nizkimi dohodki (ZSV-UPB2, Uradni list RS 23/2007).

Znesek denarne socialne pomoči je odvisen od več dejavnikov, vključno s številom članov gospodinjstva, dohodki in premoženjem posameznika ali družine. Višina denarne socialne pomoči je določena v Zakonu o socialnovarstvenih prejemkih. Zakon določa minimalne standarde za dodeljevanje socialne pomoči, ki naj bi zagotavljala zadostne vire za preživetje upravičenca. V višino denarne socialne pomoči so vključeni tudi stroški za prehrano, oblačila, stanovanje, zdravstveno varstvo, komunalne storitve in druge osnovne potrebe.

Pristojni organi v Sloveniji, kot so Centri za socialno delo, so odgovorni za dodeljevanje denarne socialne pomoči in preverjanje upravičenosti posameznikov do te pomoči. Postopek vključuje vložitev vloge za denarno socialno pomoč, ki mora vsebovati podatke o dohodkih, premoženju in drugih pomembnih informacijah. Po preučitvi vloge se določi upravičenost posameznika do pomoči ter se določi ustrezna višina denarne socialne pomoči glede na predpisane standarde.

Dodeljevanje denarne socialne pomoči je običajno odvisno od več dejavnikov, vključno s prihodki, premoženjem in družinskim stanjem prosilca.

Cilj denarne socialne pomoči je zagotoviti minimalne življenjske pogoje posameznikom in družinam v stiski ter jih zaščititi pred revščino. Poleg finančne pomoči se v nekaterih primerih lahko zagotovi tudi dodatna podpora, kot so brezplačno zdravstveno zavarovanje ter plačilo RTV-prispevka.

Oseba, ki ne dosega minimalnega dohodka, ni nujno upravičena do denarne socialne pomoči, če obstajajo razlogi, na katere je mogla vplivati ali lahko vpliva, ter če zavrača, se izogiba ali opušča aktivnosti, ki bi lahko privedle do zaposlitve ali izboljšanja socialnega položaja zanjo ali za njene družinske člane. V skladu z Zakonom o socialno varstvenih prejemkih se pri določanju upravičenosti do denarne socialne pomoči upoštevajo tudi določeni pogoji aktivnosti in vključevanja v programe aktivne politike zaposlovanja. To pomeni, da se od prosilca za socialno pomoč pričakuje, da aktivno sodeluje pri iskanju zaposlitve ali izboljšanju svojega socialnega položaja, če je to mogoče (ZSV-UPB2, Uradni list RS 23/2007).

Center za socialno delo v postopku odločanja upoštevajo individualne okoliščine vsakega posameznega primera in presojujejo, ali so bili izpolnjeni pogoji za pridobitev

denarne socialne pomoči. V teh postopkih se upoštevajo tudi osebne sposobnosti, razpoložljive možnosti zaposlitve in druge relevantne okoliščine.

1.8 CENTER ZA SOCIALNO DELO

Center za socialno delo (CSD) je v skladu z Zakonom o socialnem varstvu (ZSV) v Republiki Sloveniji opredeljen kot javni socialnovarstveni zavod. Ima pomembno vlogo pri zagotavljanju socialnih storitev in podpori prebivalcem v lokalni skupnosti. Centri za socialno delo imajo široko paleto nalog in pristojnosti. Opravlja naloge, ki so z zakonom poverjene kot javna pooblastila in tudi naloge, ki jih nalagajo drugi predpisi. Poleg zagotavljanja storitev socialnega varstva imajo lahko tudi vlogo povezovanja, usklajevanja in spodbujanja dejavnosti za starejše ljudi v občini. To vključuje opravljanje storitev socialne preventive, ki so namenjene preprečevanju socialnih težav in izboljšanju kakovosti življenja ranljivih skupin prebivalstva, med katerimi so lahko tudi starejši.

CSD se ukvarja s prvo socialno pomočjo, ki je namenjena takojšnji pomoči in podpori ljudem v stiski. Lahko organizira tudi pomoč družini na domu, kar pomeni, da se izvaja podpora in pomoč družinam pri opravljanju vsakodnevnih nalog v njihovem domačem okolju. Pomembno je, da CSD deluje v tesnem sodelovanju z drugimi institucijami, organizacijami in lokalno skupnostjo, da se zagotovi celovita podpora in ustrezne rešitve za starejše ljudi ter druge ranljive skupine prebivalstva. Sodelovanje in koordinacija med različnimi akterji sta ključna za učinkovito zagotavljanje socialnih storitev in pomoči v lokalnem okolju.

Na Centru za socialno delo so zaposleni socialni delavci kot tudi drugi strokovnjaki, ki delajo s starimi ljudmi. Delo s starejšimi zahteva posebno poznavanje staranja, starostnih sprememb, specifičnih potreb in izzivov, s katerimi se starejši posamezniki soočajo. Socialni delavci so strokovnjaki na področju socialnega dela, ki se ukvarjajo s pomočjo in podporo posameznikom, družinam in skupnostim v različnih socialnih situacijah. Njihov glavni cilj je izboljšanje kakovosti življenja ljudi ter spodbujanje socialne pravičnosti in enakosti.

Socialni delavci ocenjujejo potrebe in težave posameznikov, družin ali skupnosti. Na podlagi teh ocen izvajajo intervencije in načrtujejo ukrepe za reševanje problemov

ter izboljšanje socialnega funkcioniranja. Nudijo svetovalno podporo posameznikom in skupinam v različnih življenjskih situacijah. To vključuje nudenje informacij, nasvetov, usmerjanje pri reševanju težav ter pomaganje pri obvladovanju stresa. Zavzemajo se za pravice posameznikov in skupin, za socialno pravičnost in enakost v družbi. Zagovarjajo interese ranljivih in marginaliziranih skupin ter pomagajo pri dostopu do potrebnih storitev in virov. Njihovo delo temelji na etičnih načelih, kot so spoštovanje dostojanstva posameznika, zaupnost, pravičnost in spoštovanje raznolikosti. Sodelujejo s številnimi institucijami in organizacijami, kot so drugi centri za socialno delo, bolnišnice, šole, zapor in druge ustanove, da bi zagotovili celovito in usklajeno pomoč uporabnikom.

V socialnem delu si prizadevamo, da bi stari ljudje živeli dostojno življenje, da bi se njihov glas slišal, da bi o svojem življenju odločali avtonomno in samostojno. Kadar teh možnosti nimajo, potrebujejo našo pomoč, da njihove interese zagovarjamo pred odločevalci, ki utegnejo samodejno odločati o usodi njihovega življenja (Mali in Grebenc, 2021, str. 31).

Ena od pomembnih nalog pa je tudi izpolnjevanje vloge, ki jo posameznik vloži na Center za socialno delo ali pa izpolnjen obrazec pošlje na enoto centra za socialno delo, na območju katerega ima stalno prebivališče. Uradni obrazec za vlogo za izredno denarno socialno pomoč si lahko prosilec pridobi na uradni spletni strani ali pa se ga prevzame na sedežu Centra za socialno delo.

Vlogo je potrebno izpolniti v skladu z navodili. Navesti je potrebno svoje osebne (ime, priimek, naslov) in druge podatke (številka transakcijskega računa) ter podatke povezanih oseb, ki se po zakonu upoštevajo pri ugotavljanju materialnega položaja (zakonec/partner, otroci). Pri vlogi je pomembno in potrebno navesti za kakšen namen se potrebuje pomoč in natančno opredeliti višino sredstev, ki je potrebna za pomoč. V izjavi o materialni ogroženosti je potrebno navesti okoliščine o materialni ogroženosti, družinska situacija (npr. kakšne stroške imate, s kom in kje živite oziroma opišete izredne oziroma trenutne življenjske dogodke, ki vplivajo na finančno stanje). K vlogi je potrebno priložiti bančne izpiske za zadnje tri mesece pred mesecem vložitve vloge. Priložiti je potrebno tudi kopije listin, ki dokazujejo ogroženost finančnega in materialnega stanja (kopije položnic, kopije izvršb, kopije

računov medicinskih pripomočkov, kopije nakupa šolskih potrebščin ...). Po oddaji vloge strokovni delavec celostno pregleda vsebino vloge in vso priloženo dokumentacijo, nato se izda odločba, s katero se sporoči, ali je bila izredna denarna socialna pomoč odobrena ali zavrnjena. V primeru, če je bila vloga zavrnjena in vlagatelj meni, da je odločitev nepravilna, ima pravico do ugovora in vložitve pritožbe v roku 15 dni od prejete odločbe (ZSV-UPB2, Uradni list RS 23/2007).

2 PROBLEM

V času srednje šole sem se kot prostovoljka rada družila s starejšimi ljudmi v Bolnišnici Topolšica ali v Domu za starejše Velenje. Vesela sem bila, da sem v okviru prostovoljnega dela popestrila kakšen popoldan starejši gospe. Sedaj se s starejšo populacijo srečujem v referatu izredne denarne socialne pomoči, kjer sem zaposlena.

Moja raziskava se osredotoča na razlike med spoloma in tveganjem revščine pri starejših samskih osebah. Z raziskavo sem skušala dobiti odgovor na vprašanje, s kakšnimi težavami se soočajo starejše samske osebe na področju Mestne občine Velenje. Sama namreč menim, da so samske starejše ženske v obupnem položaju zaradi nizkih prejemkov in zaradi tega v velikih finančnih težavah in stiskah. S svojo raziskavo sem želela pokazati, da je večje število žensk, ki so se znašle v finančnih težavah, kot moških; da so to ženske, ki nujno potrebujejo finančno pomoč, da lahko sploh preživijo skozi mesec in vse dni v letu. Glavni namen moje magistrske naloge je prikazati razlike med spoloma in tveganja revščine.

Nizki prejemki in finančne težave starejših samskih oseb, še posebej žensk, so resen problem, ki zahteva pozornost in ukrepanje. Ženske se pogosto soočajo z izzivi, kot so nižje plače med delovno dobo, manjši pokojninski prejemki in daljša pričakovana življenjska doba, kar lahko pripelje do večje ranljivosti za revščino v starosti. S svojo raziskavo sem želela pomagati osvetliti te razlike in prispevati k zavedanju o potrebi po posebni finančni pomoči za starejše samske ženske, ki so v obupnem finančnem položaju.

V Sloveniji se s problemom visoke stopnje tveganja revščine pri starejših ženskah neuspešno spopadamo, ker ne uveljavljamo posebnih ukrepov za zmanjševanje stopnje revščine prebivalstva in za zmanjševanje razlik med moškimi in ženskami (Leskošek, 2017).

Da bi zmanjšali stopnjo revščine med starejšimi ženskami, je pomembno, da se sprejmejo ciljno usmerjeni ukrepi, ki naslavlajo njihove specifične potrebe. To vključuje izboljšanje dostopa do kakovostnega zaposlovanja z enakimi plačili za enako delo, izgradnjo socialne varnosti, ki zagotavlja ustrezne pokojnine ter podporo za starejše ženske, ki živijo same ali so v slabem finančnem položaju.

Poleg tega je pomembno spodbujati enakost med spoloma na vseh področjih, vključno z izobraževanjem, zaposlovanjem, pokojninskim sistemom in socialno varnostjo. To vključuje ozaveščanje, izobraževanje in sprejemanje politik ter ukrepov, ki zmanjšujejo diskriminacijo na podlagi spola ter spodbujajo enake možnosti za vse.

2.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA:

- Kako se kaže revščina pri starejših samskih osebah?
- Katere so tiste največje težave, s katerimi se srečujejo starejše samske osebe v mestu in na podeželju?
- Kakšne lastnosti mora imeti socialna delavka pri svojem delu s starejšimi ljudmi?
- O čem največ pripovedujejo starejše samske osebe, ko prinesejo vlogo za izredno denarno socialno pomoč na Center za socialno delo?
- Kakšne težave se pojavljajo pri obravnavanju vlog za izredno denarno socialno pomoč?

2.2 HIPOTEZE

H1 Več kot 65 % vlagateljev izredne denarne socialne pomoči ni lastnikov nepremičnine, v kateri živijo.

H2 Več kot 50 % vlagateljev izredne denarne socialne pomoči ima dohodek med 600 in 699 EUR.

H3 Obstaja razlika med vasjo in mestom v vsoti denarja, ki mesečno po plačilu obveznosti ostane za nakup osnovnih potrebščin in hrane. V mestu za to vlagateljem ostane več denarja.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Za zbiranje podatkov sem uporabila tako kvantitativno kot kvalitativno metodologijo, s katero sem zbirala najprej številčne podatke in potem besedne opise o pojavu, ki ga raziskujem. Za zbiranje podatkov sem oblikovala dva instrumenta, in sicer anketni vprašalnik za osebe, ki prejemajo izredno denarno pomoč in vodilo za intervju s strokovnimi delavkami, zaposlenimi na Centru za socialno delo SavinjskoŠaleška, enota Velenje, ki delajo na referatu za denarne prejemke. V raziskavi sem želela ugotoviti, kaj starejše osebe najbolj skrbi, pridobiti podatke materialnega stanja in preživetja na območju mesta Velenje in okolici.

Spremenljivke:

- Zakonski stan: vdova, samska, ločena;
- Starost;
- Vrsta bivališča: lastniško, najemniško;
- Vrsta dohodkov: starostna pokojnina, invalidska pokojnina, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek;
- Višina mesečnega prihodka.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Podatke glede pomena vloge za izredno denarno socialno pomoč pri socialnem položaju starejših samskih oseb sem pridobila s pomočjo anketnega vprašalnika, ki je zajemal enajst vprašanj.

V vprašalniku sem spraševala po splošnih demografskih vprašanjih (spol, starost, zakonski stan in sestava gospodinjstva); po bivališču, vrste naselja in lastništvu bivališča; po vrsti mesečnih prejemkov in po njihovi višini; po količini denarja, s katero razpolagajo, ko plačajo položnice in po namenu, za katerega potrebujejo izredno denarno socialno pomoč. Vprašalnik sestoji iz zaprtih vprašanj.

Kvalitativne podatke pa sem zbrala s pomočjo vodila za intervju, ki sem ga oblikovala posebej za namen te raziskave. Sestoji iz petih vprašanj, ki se tičejo pogledov strokovnih delavk na obseg pojava revščine pri starejših ljudeh, ki uveljavljajo vlogo za izredno denarno socialno pomoč.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Gradivo sem pridobila tako, da sem zajela populacijo starejših oseb nad 65 let v Mestni občini Velenje in okolici, ki so zaprosili za izredno denarno socialno pomoč. Vzorec je zajemal 40 samskih oseb, starejših nad 60 let, ki so na CSD zaprosile za izredno denarno socialno pomoč in privolile v izpolnjevanje anketnega vprašalnika. 20 teh oseb je bilo iz mesta Velenje (mesto), 20 oseb pa iz okolice Velenja (podeželje). Vlagatelj sem razdelila po spolu in po podatku ali živijo v mestu ali na podeželju. Za samske starejše osebe sem se odločila, saj opravljam to delo že 13 let in vsako leto opažam, da je vedno več ljudi v stiski, predvsem žensk, ki živijo same. Te so zame najranljivejša skupina ljudi. S svojimi nizkimi prihodki morajo preživeti skozi mesec, vse dni v letu. Podatke sem zbirala v času uradnih ur (ponedeljek, sredo in petek).

Populacija strokovnih delavk zajema vse strokovne delavke, ki delajo na denarnih socialnih pomočeh na Centru za socialno delo Savinjsko-Šaleška, enota Velenje. V vzorec sem zajela delavke, ki delajo na izrednih denarnih socialnih pomočeh, to so tri strokovne delavke, ki se pri svojem delu srečujejo s starejšimi samskimi osebami, ki zapošajo za izredno denarno socialno pomoč.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala na sedežu Centra za socialno delo Savinjsko-Šaleška v času od 14. septembra do 2. decembra 2022. Po vnaprejšnjem dogovoru z njimi sem jim

sama prebrala vprašanja in jih tudi sama obkrožala. Čas izpolnjevanja ankete sem prepustila samemu anketirancu v odvisnosti od njegovega razpoloženja. Že pri samem izpolnjevanju vloge za izredno denarno pomoč sem jim sama izpolnila vprašanja po njihovem nareku, in sicer zato, da je bila stiska čim manjša, saj nekateri ne znajo napisati tako kot znajo povedati oziroma opisati svojo stisko.

Med samim potekom izpolnjevanja vprašalnika so mi nekateri pripovedovali še veliko več o svojem življenju, pri drugih pa sem takoj dobila občutek, da sem posegla v njihovo življenje in v njih zbudila jezo. Največ jih je kazalo jezo na državo in v kakšni finančni stiski se velikokrat v letu znajdejo predvsem zaradi bolezni ali pa okvare gospodinjskih aparatov in nakupov le-teh. Tako je znašal čas najkrajšega izpolnjevanja vprašalnika 12 minut, najdaljši pa kar 45 minut. Ko sem jih vprašala za dovoljenje za opravljanje ankete in ali želijo sodelovati pri moji magistrski nalogi, so vsi privolili. Nihče povabila k sodelovanju ni odklonil. Želeli pa so vedeti, ali bom zabeležila njihova imena. Pri besedi anonimno so si oddahnili in takoj pristali na sodelovanje. Za čas anketiranja so me nadomeščale sodelavke, neodgovorjene telefonske klice pa sem vrnila po opravljenem anketiranju.

S strokovnimi delavkami sem opravile intervjuje v oktobru 2023 v službenih prostorih. V tem času nismo imele nobenih motenj. Vse tri intervjuje sem opravila v enem dnevu. Izvajali so se na neuraden dan. Motenj med samim intervjuji ni bilo.

Prebrala sem jim vprašanja, strokovne delavke pa so same zapisovale odgovore.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Pripravila sem dve različni vrsti instrumenta, in sicer anketni vprašalnik in vodilo za intervju.

Podatke iz ankete sem prikazala grafično in sicer s pomočjo programov Microsoft Word in Excell. Odprta vprašanja sem tematsko uredila. Besedne opise, ki so nastali s pomočjo intervjuja, pa sem obdelala po metodi kvalitativne analize. Ključne izjave sem najprej podčrtala, nato besedilo razčlenila po pomenu izjav, jih oštevilčila in vsak intervju označila s črko. Nadaljevala sem z odprtim kodiranjem, vnašanjem izjav v razpredelnice, pri tem sem vsaki izjavi pripisala pojem, kategorijo in temo.

4 REZULTATI

Najprej bom prikazala rezultate ankete z osebami, ki so uveljavljale izredno denarno socialno pomoč, potem pa še rezultate intervjujev s strokovni delavkami.

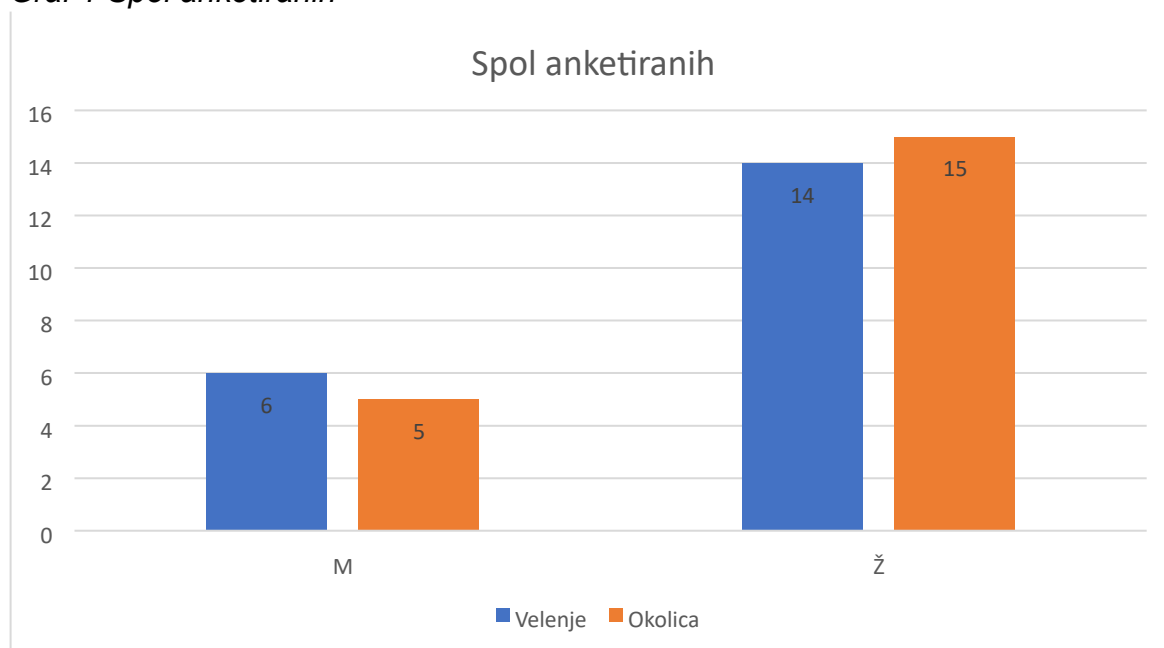
4.1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA VLAGATELJE IZREDNE DENARNE

SOCIALNE POMOČI

4.1.1 Demografske značilnosti uporabnikov

Anketirala sem 40 vlagateljev izredne denarne socialne pomoči, starejših nad 60 let. Od tega 29 žensk in 11 moških. Od tega iz mesta prihaja šest moških in 14 žensk, s podeželja pa pet moških in 15 žensk.

Graf 1 Spol anketiranih

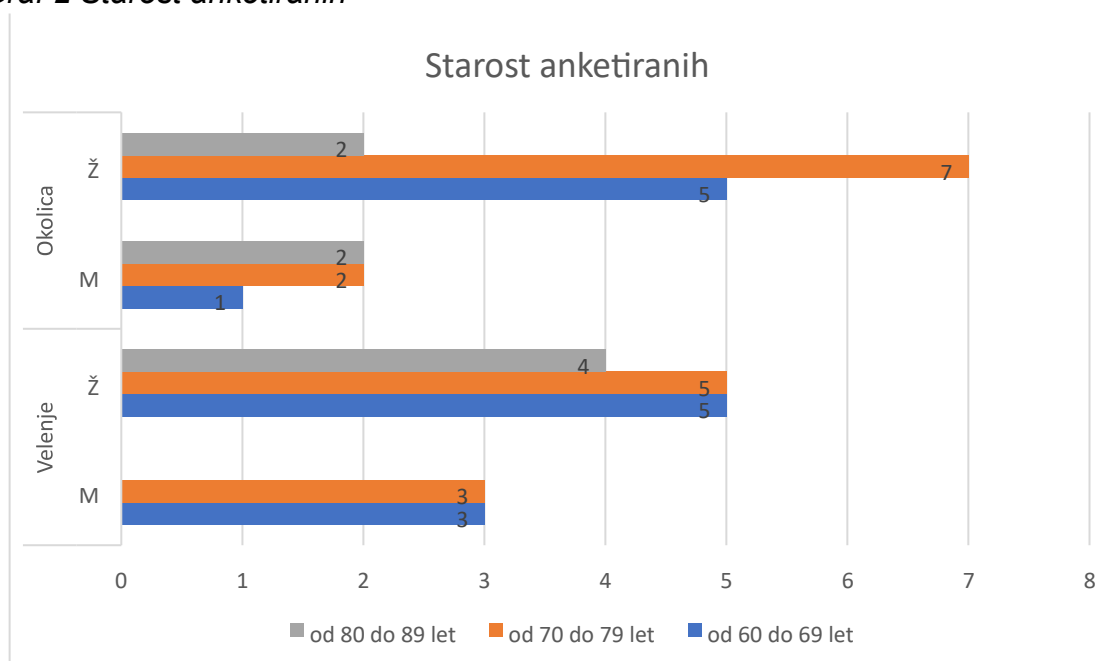

Starostna struktura vlagateljev izredne denarne socialne pomoči se giblje od 60 do 89 let. Vlagateljev, starih od 60 do 69 let, je deset žensk in štirje moški, starih od 70 do 79 let je 12 žensk in pet moških ter od 80 do 89 let je sedem žensk in dva moška.

V Velenju (mesto) je anketiranih pet žensk in trije moški starih od 60 do 69 let, starih od 70 do 79 let je anketiranih pet žensk in trije moški, starih od 80 do 89 let so štiri ženske in nič moških.

Anketiranih na območju Velenja (podeželje) od 60 do 69 let je pet žensk in en moški, od 70 do 79 let sedem žensk in dva moška ter od 80 do 89 let so anketirane tri ženske in dva moška.

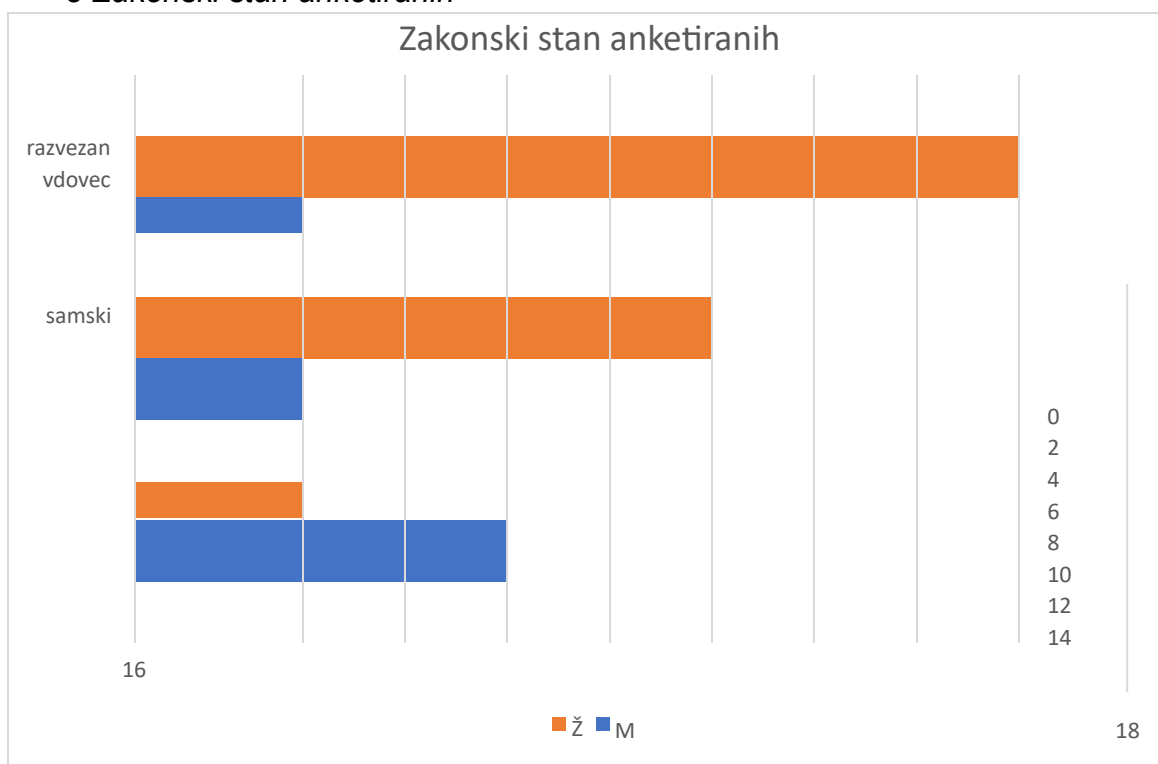
Graf 2 Starost anketiranih

Zakonski stan prosilcev izredne denarne socialne pomoči je sledeč: devet oseb je samskih, od tega so tri ženske in šest moških. 12 oseb je ovdovelih, od tega deset žensk in dva moška. 19 oseb je razvezanih, od tega 16 žensk in trije moški.

Graf

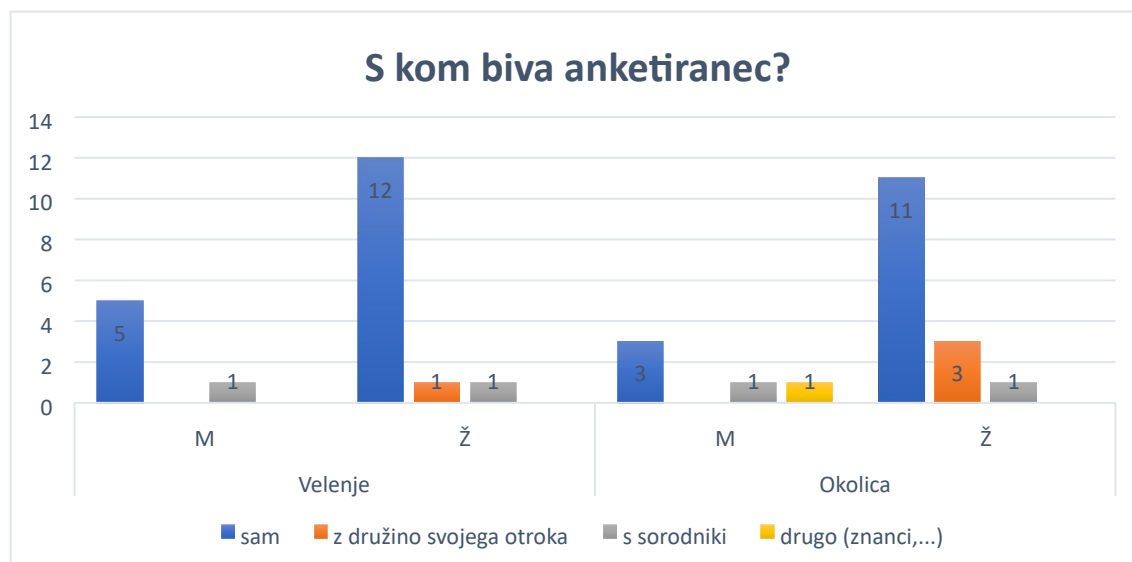
3 Zakonski stan anketiranih

4.1.2 Stanovanjske razmere anketirancev

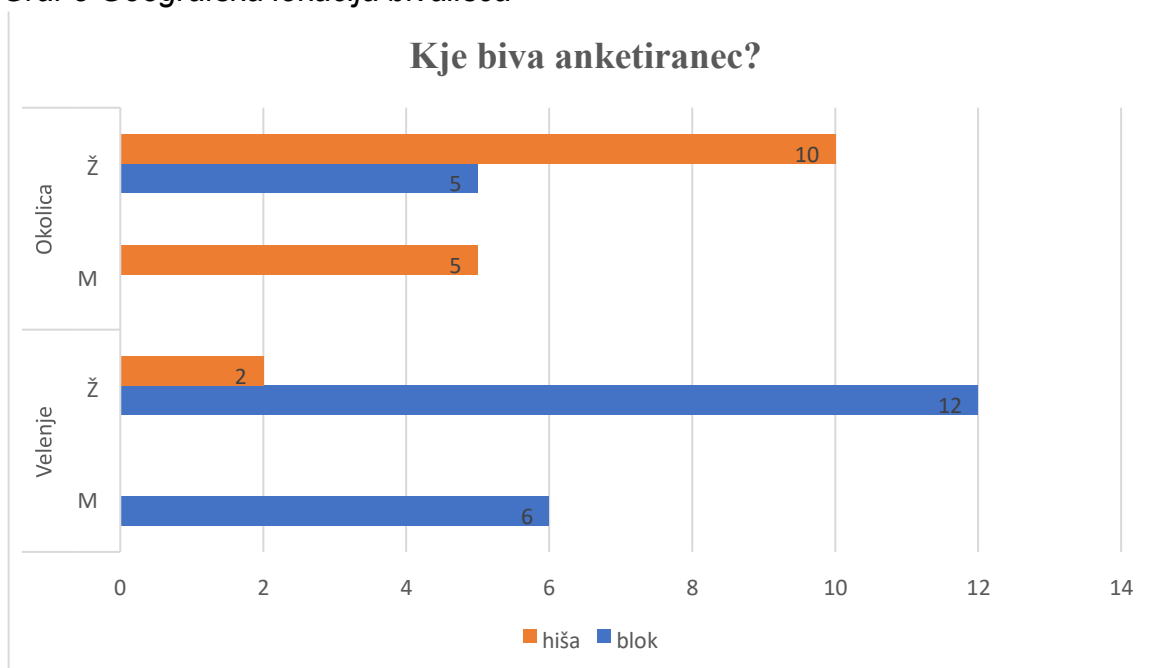
Z vprašanjem »S kom živite v skupnem gospodinjstvu?« sem ugotovila naslednje - v mestu živi samih 12 žensk in pet moških, na podeželju pa živi samih 11 žensk in trije moški. V mestu z družino svojega otroka živi le ena ženska, na podeželju pa tri ženske. V mestu in na podeželju s sorodniki živijo ena ženska in en moški. V okolici Velenja živi en moški pri znancih.

Graf 4 Sobivanje anketirancev

Na vprašanje »Kje živite?« sem ugotovila, da v mestu v bloku živi 12 žensk in šest moških, v hiši pa dve ženski. Na podeželju živi v bloku pet žensk, v hiši pa živi deset žensk in pet moških.

Graf 5 Geografska lokacija bivališča

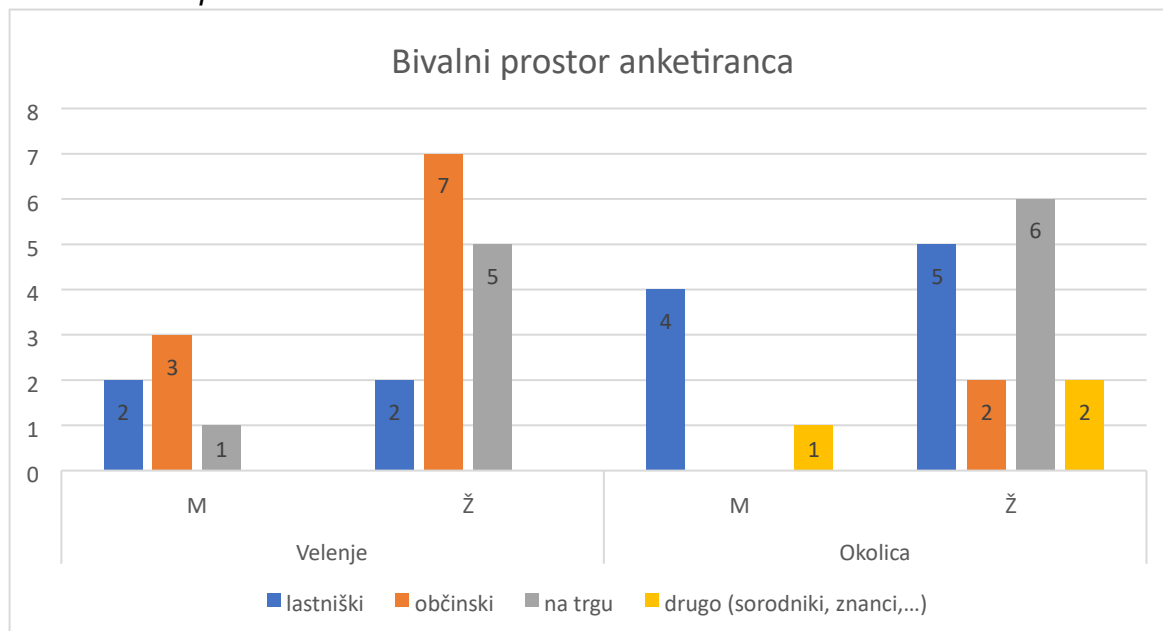

Vprašanje »Bivalni prostor, v katerem živite« je ponujal različne odgovore, in sicer lastniški, najemniški prostor, prostor s tržno najemnino in drugo. V Velenju živijo v lastniškem prostoru dve ženski in dva moška, iz okolice Velenja pa imajo lastniški prostor štirje moški in pet žensk. V občinskem prostoru v mestu živi sedem žensk in

Graf

trije moški ter dve ženski v okolici. Bivališče, kjer je tržna najemnina, živijo v mestu pet žensk in en moški, na podeželju pa šest žensk. Pri sorodnikih na podeželju živijo en ženska, pri znancih pa ena ženska ter en moški.

6 Bivalni prostor anketiranja

V zvezi z vrsto bivališča sem postavila hipotezo 1, ki pravi, da več kot 65 % vseh anketiranih samskih starih ljudi ni lastnikov nepremičnine. Hipotezo lahko potrdim, saj je lastnikov le 32,5 % anketiranih.

4.1.3 Materialno stanje uporabnikov

Z vprašanjem »Katere redne mesečne dohodke prejimate?« sem ugotovila, da v občini Velenje (mesto) starostno pokojnino prejema pet žensk. Starostno pokojnino in DPP (dodatek za pomoč in postrežbo) ena ženska. Invalidsko pokojnino, denarno socialno pomoč in varstveni dodatek prejema štiri ženske. Denarno socialno pomoč in varstveni dodatek prejema ena ženska. Pokojnino iz tujine prejema ena ženska. Pokojnino iz tujine in varstveni dodatek prejema ena ženska. Invalidsko pokojnino in drugo (invalidnino) prejema ena ženska.

V občini Velenje starostno pokojnino prejema dva moška. Starostno pokojnino in varstveni dodatek prejema en moški. Denarno socialno pomoč prejema en moški.

Pokojnino iz tujine in denarno socialno pomoč ter varstveni dodatek prejema en moški. Invalidsko pokojnino, varstveni dodatek in invalidnino prejema en moški.

Anketiranci iz okolice Velenja so na vprašanje »Katere redne mesečne dohodke prejimate?« odgovorili sledeče - starostno pokojnino prejema pet žensk. Starostno pokojnino in varstveni dodatek prejema štiri ženske. Pokojnino iz tujine in varstveni dodatek prejema dve ženski. Pokojnino iz tujine, denarno socialno pomoč in varstveni dodatek prejema ena ženska. Invalidsko pokojnino, invalidnino in varstveni dodatek ena ženska. Pod drugo, tj. moževo pokojnino, prejema dve ženski.

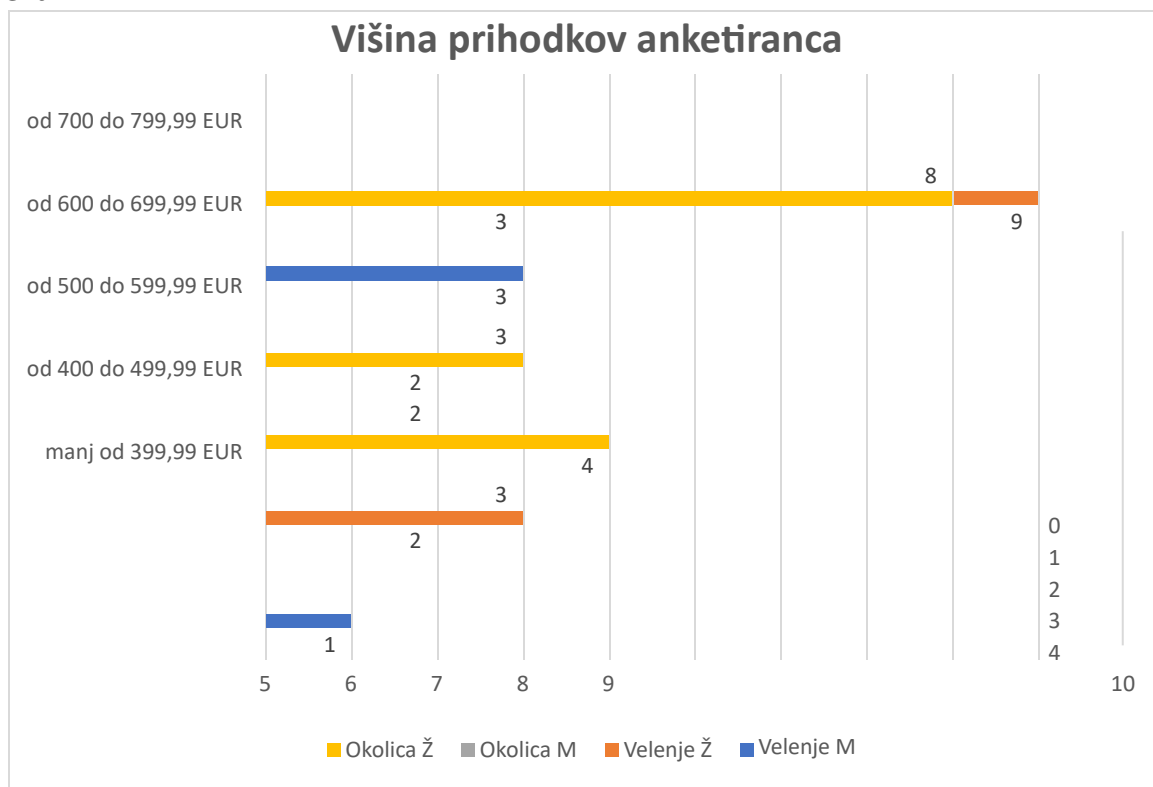
Trije moški prejema starostno pokojnino. Starostno pokojnino in varstveni dodatek prejema en moški. Invalidsko pokojnino in varstveni dodatek prav tako prejema en moški.

Anketiranci iz Velenja so na vprašanje »Višina vašega prihodka?« podali naslednje odgovore – en moški ima prihodek manj od 399,99 EUR, 400,00–499,99 EUR prejmejo tri ženske in dva moška. Višina prihodka 500,00–599,99 EUR sta odgovorili dve ženski. Devet žensk in trije moški pa so izbrali odgovor 600,00–699,99 EUR. Zanimivo je, da nihče od anketiranih ni odgovoril na vprašanje, ali imajo prihodek 700,00–799,99 EUR.

Anketiranci s podeželja so na isto vprašanje »Višina vašega prihodka?« podali slednje odgovore - nihče ni odgovoril, da prejema manj od 399,99 EUR. Na vprašanje 400,00–499,99 EUR so odgovorile štiri 4 ženske. Tri ženske in dva moška prejema 500,00–599,99 EUR, odgovor 600,00–699,99 EUR je izbralo osem žensk in trije moški. Zanimivo je, da nihče od anketiranih s podeželja ni odgovoril na vprašanje, ali imajo prihodek 700,00–799,99 EUR.

7 Višina prihodkov anketiranca

Graf

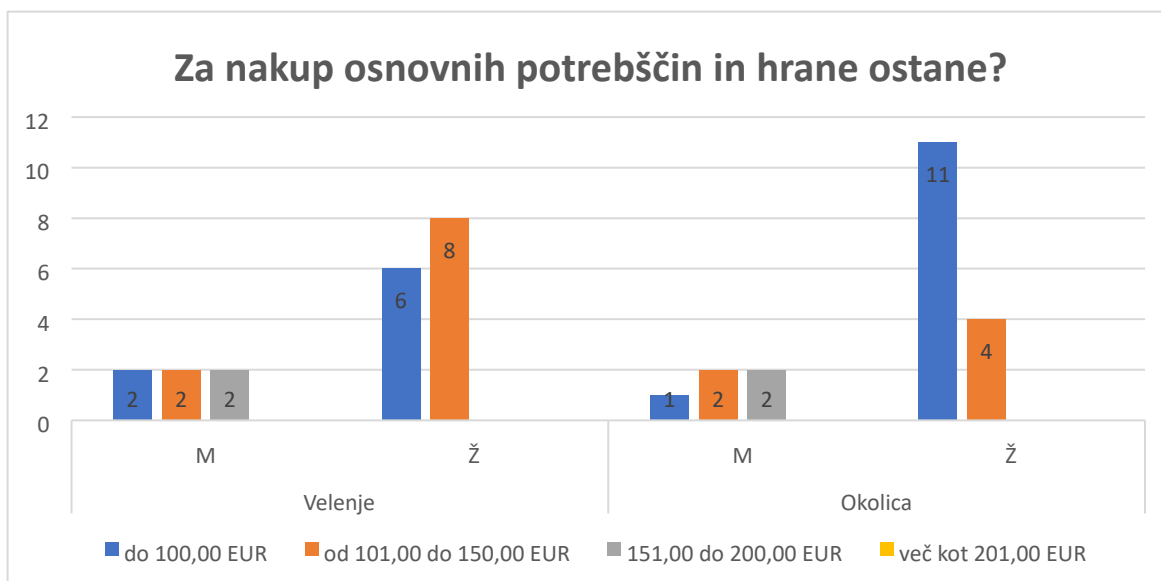

V zvezi z višino rednih prihodkov anketirancev sem postavila hipotezo 2, in sicer, da največ vlagateljev dobiva prihodke med 600,00 in 699,99 EUR mesečno. Hipotezo lahko potrdim, saj tak prihodek dobiva 23 vlagateljev, kar je več kot 50 %.

Vprašanje »Koliko vam mesečno ostane za nakup osnovnih potrebščin in hrane?« je podalo naslednje odgovore – anketirancem iz mesta do 100,00 EUR ostane šestim ženskam in dvema moškima. 101,00-150,00 EUR ostane osim ženskam in dvema moškima. 151,00-200,00 EUR ostane le dvema moškima. Na vprašanje, če jim ostane mesečno več kot 200,00 EUR, ni odgovoril nihče.

Na podeželju je stanje sledeče - do 100,00 EUR ostane 11 ženskam in enemu moškemu. 101,00-150,00 EUR ostane štirim ženskam in dvema moškima. 151,00-200,00 EUR ostane le dvema moškima. Na vprašanje, če jim ostane mesečno več kot 201,00 EUR prav tako ni odgovoril nihče.

Graf 8 Za nakup osnovnih potrebščin in hrane ostane?

V zvezi s tem podatkom sem postavila hipotezo 3, in sicer sem predvidevala, da ljudem v mestu mesečno ostane več denarja za nakup hrane in osnovnih potrebščin kot na podeželju. Tudi to hipotezo lahko potrdim, saj v mestu dvema osebama ostane po plačilu obveznosti mesečno od 151,00 do 200,00 EUR in desetim osebam od 101,00 do 150,00 EUR. Na podeželju sicer istemu številu oseb kot v mestu ostane na mesec od 151,00 do 200,00 EUR, vendar le šestim osebam mesečno ostane od 101,00 do 150,00 EUR. Kar 12 osebam v okolici Velenja mesečno ostane manj kot 100,00 EUR za nakup osnovnih potrebščin in hrane.

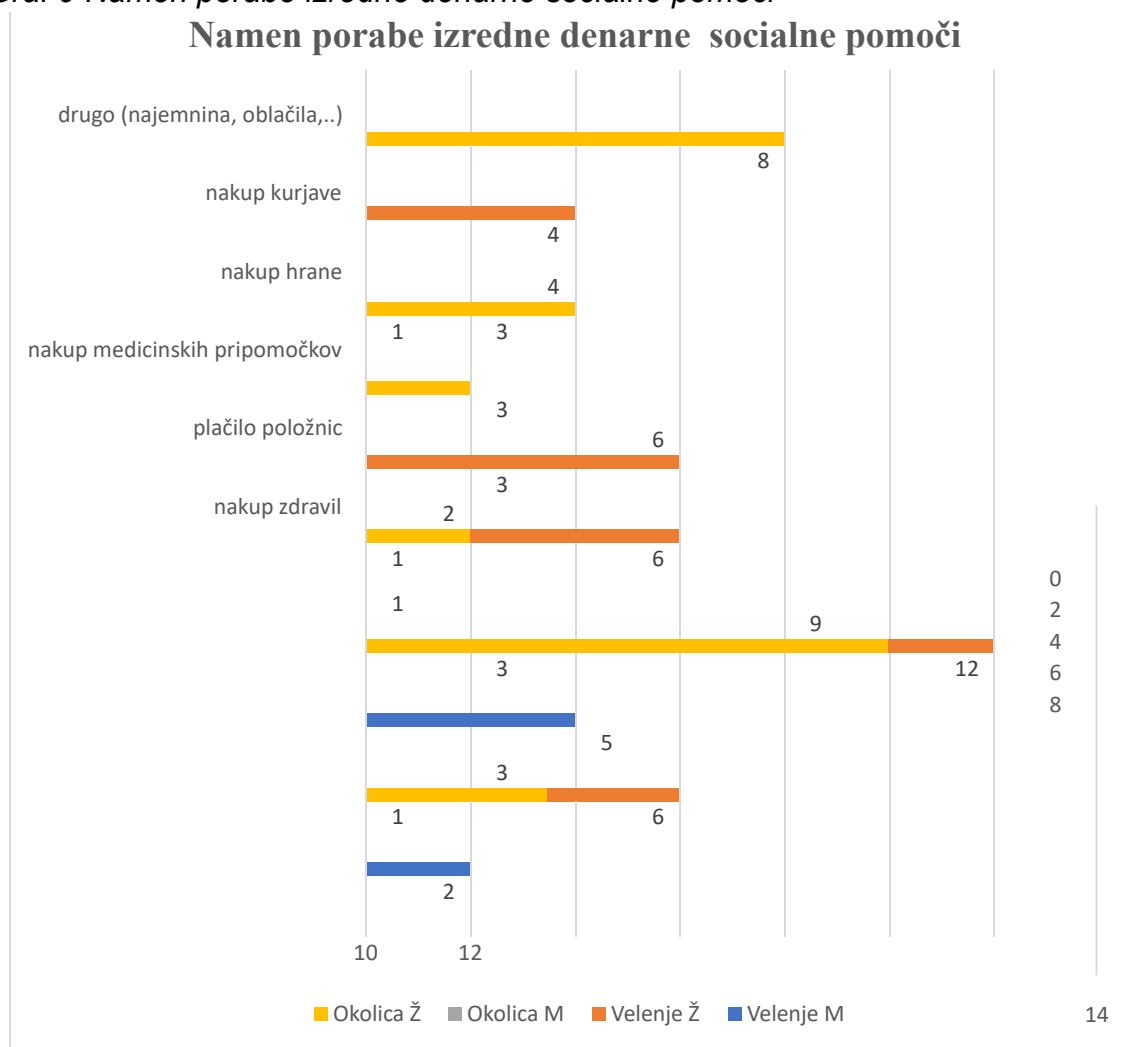
4.1.4 Pomen in namen izredne denarne socialne pomoči

Na vprašanje »Za kakšen namen najbolj potrebujete izredno denarno socialno pomoč prejeto na CSD?« so anketirani iz mesta odgovorili naslednje: za nakup zdravil potrebuje denar šest žensk in dva moška. Za plačilo položnic potrebuje denar 12 žensk in pet moških. Za nakup medicinskih pripomočkov pa šest žensk in en moški. Odgovor »Za nakup hrane« je izbralo šest žensk in trije moški. Za nakup kurjave denar potrebuje ena ženska. Pod drugo je odgovorilo, da za najemnino potrebujeta denar dve ženski, za oblačila in obutev ena ženska in kredit za stanovanje ena ženska.

Anketiranci s podeželja pa so na vprašanje »Za kakšen namen najbolj potrebujete izredno denarno socialno pomoč prejeto na CSD?« odgovorili, da za nakup zdravil

potrebujejo denar tri ženske in en moški. Za plačilo položnic devet žensk in trije moški. Za nakup medicinskih pripomočkov dve ženski in en moški. Odgovor »Za nakup hrane« so izbrale tri ženske. Za nakup kurjave potrebujejo denar štiri ženske in trije moški. Odgovor »Drugo« sta dve ženski odgovorili, da potrebujeta denar za plačilo prevoza, šest žensk pa za plačilo najemnine.

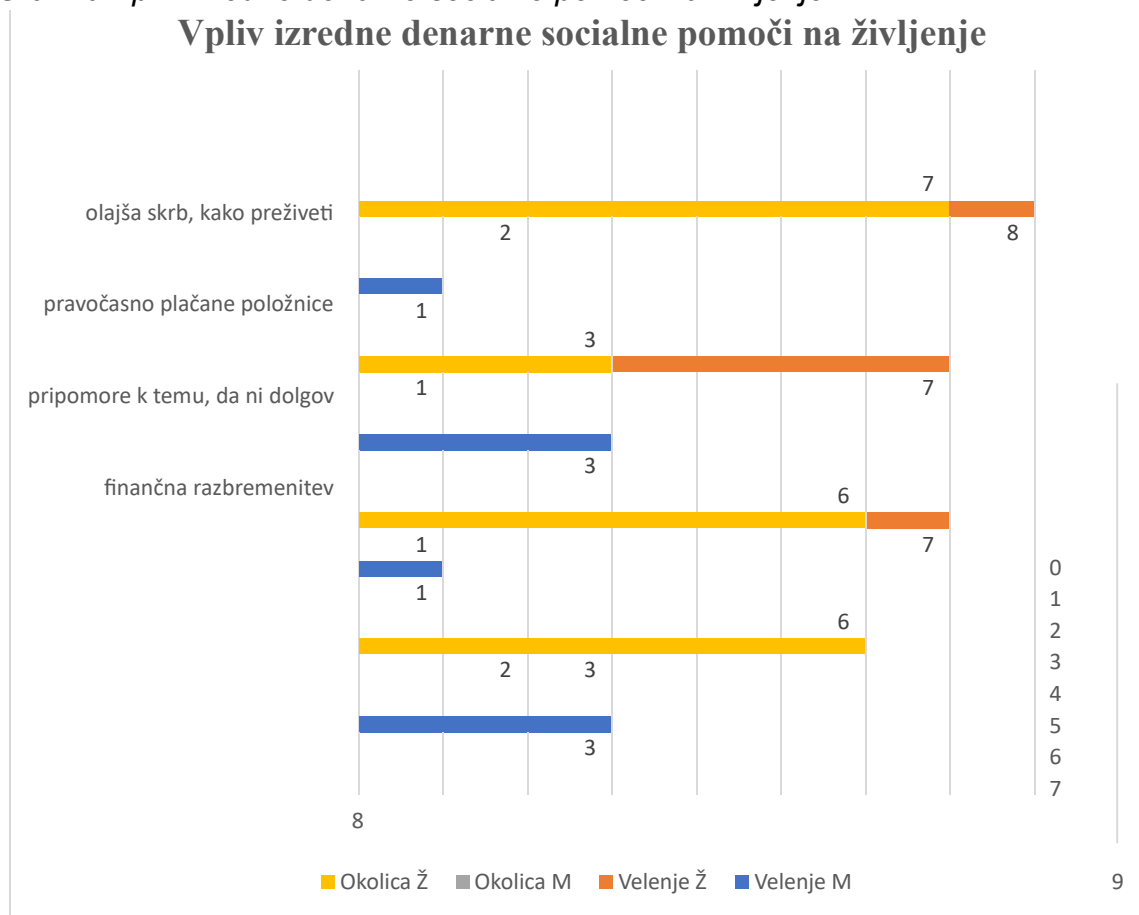
Graf 9 Namen porabe izredne denarne socialne pomoči

Vprašanje »Kako prejeta izredna denarna socialna pomoč na CSD vpliva na vaše življenje?« so anketiranci v mestu odgovorili, in sicer tri ženske in dva moška, da jih finančno razbremeni, sedmim ženskam in enemu moškemu, pripomore k temu, da nimajo dolgov, prav tako s tem denarjem sedem žensk in trije moški pravočasno plačajo položnice. Osmim ženskam in enemu moškemu pa olajša skrbi, kako bo preživel/a.

Na isto vprašanje »Kako prejeta izredna denarna socialna pomoč na CSD vpliva na vaše življenje?« so anketiranci s podeželja odgovorili, da šest žensk in tri moške finančno razbremenijo, šestim ženskam in enemu moškemu pripomore, da nimajo dolgov, pravočasno lahko plačajo položnice tri ženske in en moški. Da jim olajša skrbi, kako bo preživel/a, pa je odgovorilo sedem žensk in dva moška.

Graf 10 Vpliv izredne denarne socialne pomoči na življenje

4.2 INTERVJUJI S STROKOVNIMI DELAVKAMI

4.2.1 Revščina samskih starejših oseb, predvsem žensk

Strokovne delavke v svojih odgovorih v intervjujih zapisujejo, da potrebujejo samske starejše osebe poleg pokojnine, ki jo prejemajo, še dodatno finančno pomoč, saj so njihovi prihodki tako nizki, da z njimi ne zmorejo plačati vseh mesečnih obveznosti in si poleg tega še zagotoviti nakupa vseh osnovnih potrebščin. »Pri plačilu tekočih

mesečnih stanovanjskih položnic, komunalnih storitev, nakup osnovnih življenjskih potrebščin in nakup kurjave» (A1). »Za stroške stanovanja (mesečne položnice), osnovne življenjske potrebščine (hrana, pripomočki za higieno), nakup ozimnice, kurjava, nakup zdravstvenih pripomočkov (očala, proteze, zdravila)« (B1). »Najpogostejše vlagatelje bremenijo komunalne položnice, nakup kurjave. Vlagajo tudi za pomoč pri nakupu ali doplačilu zdravstvenih pripomočkov (očala, nakup proteze)« (C1).

Starejše samske ženske so ena od ranljivih skupin, ki so lahko izpostavljene tveganju revščine. Različni dejavniki lahko prispevajo k finančnim izzivom, s katerimi se soočajo, in to vključuje tako zgodovinske kot tudi sodobne vidike. Če starejše ženske niso imele stabilne zaposlitve ali so bile zaposlene v poklicih z nižjimi plačami, imajo lahko nižje pokojninske prejemke, kar vodi v tveganje revščine v starosti. Pomanjkanje socialne podpore in mreže lahko prispeva tudi k revščini starejših samskih žensk. Brez družinske podpore ali možnosti deljenja stroškov življenja se lahko finančna situacija posameznika poslabša. Visoki stroški zdravstvenega varstva lahko predstavljajo finančni izziv, še posebej, če posameznik nima zadostnega zdravstvenega zavarovanja ali če so potrebne posebne zdravstvene storitve. Visoki stroški najemnin ali kreditov, lahko samske starejše ženske postavijo v neugoden finančni položaj, še posebej, če nimajo dostopa do subvencioniranih najemnin stanovanja.

4.2.2 Težave, s katerimi se največkrat srečujejo starejše samske osebe v mestu in na podeželju

Materialna preskrbljenost starejših v mestu je kompleksen in večplasten problem, ki vključuje različne vidike, vključno z ekonomskimi, socialnimi, zdravstvenimi in stanovanjskimi vprašanji.

Socialna delavka ima ključno vlogo pri identifikaciji potreb starejših, zagotavljanju informacij o različnih programih in storitvah ter pomoči pri dostopu do različnih virov, ki lahko izboljšajo materialno preskrbljenost starejših v mestu. Pri tem je pomembno sodelovanje z drugimi strokovnjaki, institucijami in nevladnimi organizacijami.

Intervjuvanke so navajale, da obstajajo razlike med mestom in podeželjem v strukturi porabe sredstev. *»Starejši posamezniki, ki živijo sami v mestu, se pogosto soočajo z visokimi stroški stanovanja, najemnine in komunalnimi stroški. Pomanjkanje družinskih članov, s katerimi bi si delili te stroške, privede do povečanih finančnih obremenitev, še posebej, če imajo omejene dohodke«* (A11).

»V mestu so po navadi stroški bivanja za starejše višji, saj si jih z nikomer ne delijo, nimajo vrta, da bi si sami kaj pridelali« (B11).

Intervjuvanke tudi poudarijo, da so stari samski ljudje v mestu bolj izolirani, imajo manj socialnih mrež in pogosto nimajo pomoči sorodnikov. *»V mestu so pogosto prepuščeni sami sebi oz. jim pomagajo kvečjemu sosedi«* (B10). *»V mestih pa je kategorija samskih rodov tista, ki se znajde v najtežjem položaju. Povišane mesečne položnice, vso hrano si morajo kupiti, odvisni so sami od sebe«* (C17).

4.2.3 Materialne preskrbljenosti starejših na podeželju.

Materialna preskrbljenost starejših na podeželju prav tako predstavlja posebne izzive, ki se razlikujejo od tistih v mestnem okolju. Podeželska območja imajo pogosto omejen dostop do nekaterih storitev in infrastrukture, kar lahko vpliva na materialno preskrbljenost starejših. Starejši na podeželju pogosto nimajo enostavnega dostopa do zdravstvenih ustanov. Pomembno je razvijati programe mobilne zdravstvene oskrbe ali klinike na podeželju. Zagotavljanje enostavnega dostopa do zdravil in podpora pri upravljanju z zdravstvenimi pogoji. *»Ljudje na podeželju potrebujejo drugačno obliko pomoči kot uporabniki iz mesta. Uporabniki s podeželja so bolj navezani na zemljo, hrano si pridelajo sami, več je medsebojne pomoči, težje prosijo za pomoč kot uporabniki iz mesta. Najbolj pa potrebujejo finančno pomoč za nakup kurjave. Pojavlja se tudi težava v dostopnosti starejših iz vasi, saj so vezani na prevoze, zato se velikokrat soočajo z izzivi dostopa do javnega prevoza ali pa potrebujejo prevozno sredstvo«* (C16). Pomembno je spodbujati skupnostne dejavnosti in organizirati prevoz za starejše do družabnih dogodkov ter krepitev lokalnih skupnosti in vzpostavljanje mrež, ki lahko nudijo podporo starejšim. *»Starejši ljudje na podeželju se pogosto zanašajo na pomoč družinskih članov in lokalne skupnosti, saj imajo manjše možnosti za samostojno obvladovanje vseh svojih potreb. Kljub tem izzivom je pogosto prisotno tudi močno*

občutje pripadnosti in podpore v lokalni skupnosti, kar pomaga omiliti nekatere težave, s katerimi se soočajo» (A13).

Intervjuvanke poudarjajo pomen krepitve vloge družine in lokalne skupnosti pri zagotavljanju podpore starejšim. *»Za starejše je na podežlju bolje poskrbljeno s strani sorodnikov, saj povečini bivajo skupaj z njimi« (B9).*

Vzpostavljanje sistemov za zagotavljanje varnosti starejših, še posebej v izoliranih podeželskih okoljih. *»Na podežlju pa so bolj prepuščeni pomoči tretjih oseb, saj sami težje pridejo do trgovin, zdravnika, lekarne itd.« (B12).* Socialna delavka, ki dela s starejšimi osebami na podežlju, mora imeti razumevanje specifičnih izzivov teh skupnosti in biti sposobna prilagajati svoje strategije dela glede na lokalne razmere. Sodelovanje s skupnostjo, lokalnimi organizacijami in vladnimi agencijami je ključno za učinkovito obravnavo materialne preskrbljenosti starejših na podežlju. *»Starejši ljudje na podežlju imajo drugačne izzive. Čeprav imajo morda nižje stroške bivanja, se soočajo z izzivi, povezanimi z oddaljenostjo od mestnih središč. To vključuje omejen dostop do osnovnih storitev, kot so trgovina, lekarna, banka in javni prevoz. Poleg tega se lahko srečujejo s težavami pri nakupu kurjave in potrebujejo prevoz do mest za nujne obiske, kar lahko predstavlja dodatne stroške« (A12).*

4.2.4 Lastnosti strokovne delavke pri delu s starejšimi ljudmi

Socialna delavka, ki dela s starejšimi osebami, mora imeti posebne spretnosti in znanja, da lahko učinkovito izpolnjuje potrebe te populacije. Imeti mora močno empatijo in sposobnost razumevanja edinstvenih izzivov, s katerimi se soočajo starejši posamezniki. Razumevanje njihovega ozadja, izkušenj in čustvenega stanja je ključno. *»Empatija je resnično ključnega pomena pri delu s to populacijo, saj omogoča, da se postavimo v njihov položaj, razumemo njihove potrebe, občutke in skrbi ter jim nudimo ustrezno podporo« (A4).* *»Delo s to populacijo zahteva posebno prilagoditev komunikacije. To vključuje upoštevanje počasnega tempa pogovora, jasno in preprosto izražanje ter uporabo vizualnih in drugih orodij za lažjo komunikacijo« (A2).*

Zmožnost jasne in učinkovite komunikacije je ključnega pomena. To vključuje sposobnost poslušanja, postavljanja relevantnih vprašanj in izražanja informacij na razumljiv način. *»Razvijanje veščin, kot so razumevanje, poslušanje, vodenje, in usmerjanje«* (A3). *»Pri delu s starejšimi vlagatelji je potrebno imeti predvsem veliko potrpežljivosti in sočutja«* (B2). *»Včasih moramo kaj povedati bolj glasno, ker že slabše slišijo in jim kaj tudi večkrat razložiti, napisati na listek, ker hitro pozabljajo ali ne dojamejo takoj, kaj jim želimo povedati«* (B4). *»Pomembno je razumeti individualne potrebe vsakega starejšega vlagatelja in jim nuditi podporo, ki je prilagojena njihovim omejitvam«* (C10). *»Delo s starejšimi zahteva strpnost, sposobnost prilagoditve komunikacije, počasen tempo pogovora, jasno in preprosto govorjenje«* (C11).

Poznavanje fizičnih, psihičnih in socialnih vidikov staranja je ključno. To vključuje razumevanje tipičnih zdravstvenih težav, ki se pojavljajo pri starejših, kot tudi poznavanje družbenih in kulturnih razmer, ki vplivajo na njihovo življenje. Sposobnost prepoznavanja in obravnave duševnih težav, ki se pojavljajo pri starejših, je ključnega pomena. To vključuje depresijo, osamljenost in anksioznost. Dobro poznavanje razpoložljivih socialnih programov, zdravstvenih storitev in drugih virov je pomembno za pomoč starejšim pri dostopu do potrebnih storitev. Sploh je pomembno terensko delo, tudi zaradi zdravstvenih težav in zmanjšanih telesnih sposobnosti. *»Uporaba terena na domu za invalidne osebe ali tiste s težavami pri hoji je ključna, saj omogoča, da se njihove potrebe obravnavajo na mestu, kjer preživljajo večino svojega časa. To lahko močno pripomore k njihovem udobju in kakovosti življenja«* (A6). *»Veliko starejših oseb ima hude zdravstvene težave, zato se je potrebno velikokrat povezati z institucijami (občina, pomoč na domu, zdravstveni dom)«* (C9). *»Pri invalidnih osebah ali osebah s težavami pri hoji, se poslužujemo tudi terena na domu«* (C12).

Socialna delavka mora zagotoviti spoštovanje dostojanstva, zasebnosti in pravic starejših posameznikov. *»Da potrebujejo več časa za razgovor in poslušanje«* (C4). *»Zgodi se, da ne želijo, da bližnji ne zvedo, da prosijo za pomoč«* (C6). *»Pomembno je, da se jim prisluhne in omogoči, da delijo svojo zgodbo«* (C7). *»Biti do njih sočuten«* (C8).

Pomembna je pomoč pri urejanju pravic, ker se stari ljudje težko privajajo na spremembe v administraciji, obrazcih, sploh pa pri elektronskem poslovanju. *»Pomoč pri izpolnjevanju vlog in pridobivanju potrebnih prilog je pomembna, saj starejši posamezniki pogosto potrebujejo pomoč pri obravnavi birokratskih zadev«* (A5). *»Večkrat sami pridobimo priloge k vlogi, saj sami niso vešči tega oz. ne razumejo, kaj je potrebno k vlogi priložiti«* (B7). *»Pogosto sami ne znajo izpolniti vloge, zato jih namesto njih izpolnimo sami, oni pa se le podpišejo«* (B6). *»Pri delu s starejšimi uporabniki opazim, da potrebujejo več pomoči pri izpolnjevanju vloge, da potrebujejo več spodbude, da vlogo oddajo«* (C3). *»Imajo tudi težave pri uporabi elektronskih naprav«* (C5).

Uspešno delo s starejšimi posamezniki zahteva kombinacijo spretnosti in znanj ter kontinuirano izobraževanje, da ostanejo informirani o najnovejših raziskavah in pristopih na področju oskrbe starejših. *»Radi se razgovorijo, govorijo o preteklosti in o svojih težavah, zato si je potrebno zanje vzeti čas in jim prisluhniti«* (B3). *»Kadar zaradi gibalnih ovir ne morejo do nas, se jim prilagodimo in jih obiščemo na terenu ter jim pomagamo pri izpolnjevanju vlog«* (B5). *»Potrebno jih je znati voditi, jih znati poslušati, usmerjati, biti do njih potrpežljiv«* (C2).

4.2.5 Težave pri obravnavanju vloge za izredno denarno socialno pomoč

Izpolnjevanje vlog za izredno denarno socialno pomoč predstavlja velik izziv pri starejših osebah, vendar je ključnega pomena, saj lahko ta pomoč pomaga pri finančni stabilizaciji in zadovoljevanju njihovih osnovnih življenjskih potrebščin. *»Težave, ki se pojavijo pri obravnavanju vlog za izredno denarno pomoč pri starejših samskih osebah, so pojasnjevanje namena izredne denarne pomoči, saj posamezniki morda niso v celoti seznanjeni s tem, kako in zakaj so upravičeni do teh sredstev«* (A7).

Ustrezna dokumentacija je ključna pri obravnavanju in odobritvi vloge. Potrebno je biti natančen in jasen pri izpolnjevanju vloge. V vlogi je potrebno navesti čim več informacij o finančnih težavah, s kom živiš, kje živiš in opisati okoliščine, ki so pripeljale do finančne stiske. Potrebno je navesti vse potrebne informacije. *»Predložitev potrebnih prilog, bančni izpiski, kopije neplačanih položnic ali druge*

dokumentacije, lahko starejši posamezniki naletijo na težave pri zbiranju in predložitvi teh dokumentov» (A8).

Izpolnjevanje vloge se starejšim osebam zdi pretežno. Težave imajo pri razumevanju nekaterih zahtev, zato je toliko bolj pomembno, da se vloga oddaja osebno. *»Razumevanje namenske porabe sredstev je še en izziv, saj se starejši posamezniki ne zavedajo, kako naj uporabijo dodeljena sredstva in kakšne omejitve veljajo. Včasih zberejo dokazila in račune, vendar imajo težave z obvladovanjem rokov za predložitev teh dokazil« (A9).* *»Plačajo položnice, preden prejmejo nakazilo« (A10).* *»Naletimo na težave kot so neplačane položnice za komunalne storitve, izklop elektrike, neplačane položnice za obvezno zdravstveno zavarovanje (hude zdravstvene težave)« (C13).*

»Najpogostejše težave, na katere naletimo tudi pri obravnavanju vlog za izredno denarno pomoč pri starejših samskih osebah, so pojasnjevanje namena izredne denarne pomoči, predložitev potrebnih prilog (bančni izpiski, kopije neplačanih položnic ali druge potrebne dokumentacije, s katerimi dokazujejo materialno ogroženost ali izredno stanje), poraba sredstev (namenska poraba, rok porabe in rok za dostavo dokazil)« (C14).

Kadar vlagatelj vlogo odda osebno, se lahko z njim pogovoriš in tako pridobiš vse potrebne informacije, ki so pomembne pri obravnavanju vloge za izredno denarno socialno pomoč. Razumevanje teh zgodb lahko prispeva k spoštovanju in cenjenju modrosti, ki jo starejši posamezniki prinašajo v družbo. Med prilagoditvami je tudi pomembno, da se strokovne delavke potrudijo tudi pri razumevanju jezika, ki ga govori vlagatelj. *»Najpogostejša težava nastane pri ljudeh, ki ne razumejo jezika, zato se soočamo s težavami pri razumevanju in izpolnjevanju vlog ter dajanju nadaljnjih navodil« (C15).*

Pomembno je razumeti, da je proces vložitve vloge lahko zahteven, vendar je tudi ključen za pridobivanje potrebne pomoči. *»Preslabo definirano, za kakšen namen potrebujejo pomoč in zakaj so v materialni stiski, nakup drugih stvari in ne tistega, za kar je bila izredna denarna socialna pomoč dodeljena, prepozna predložitev dokazil ali pa le teh sploh ne predložijo, nepopolne vloge« (B8).* *»Najpogostejša*

težava nastane pri ljudeh, ki ne razumejo jezika, zato se soočamo s težavami pri razumevanju in izpolnjevanju vlog ter dajanju nadaljnjih navodil» (C15).

4.2.6 O čem največ pripovedujejo starejše samske osebe?

Opisi življenjske poti starejših posameznikov so pogosto zelo bogati z izkušnjami, spomini in modrostjo, ki so se kopičili skozi različna življenjska obdobja. Seveda je vsak posameznik edinstven, zato so tudi opisi njihove življenjske poti raznoliki. Najpogosteje govorijo o zdravstvenih težavah, ki so lahko vzrok ali posledica revščine. *»Starejši ljudje najpogosteje povedo, še posebej tisti, ki imajo nizke prihodke in povišane stroške zaradi zdravstvenih težav vključno s kroničnimi boleznimi in omejitvami gibljivosti, da težko preživijo iz meseca v mesec« (A16).* *»Skrb za zdravje postaja glavni del njihove rutine, saj se pogosto srečujejo z obiski zdravnikov in zdravljenjem, kar jim veča njihove izdatke« (A17).* *»Po plačilu mesečnih stroškov in stroškov zdravljenja jim ostane le malo sredstev za druge življenjske potrebščine« (A18).* *»Izredna denarna socialne pomoč jim zato zelo veliko pomeni, ker jim omogoča, da pokrijejo osnovne stroške, vključno z zdravstvenimi potrebami, in poveča njihovo možnost za boljše življenje« (A20).*

Opis življenja starejših posameznikov je izjemno raznolik, saj ga močno oblikujejo osebne izkušnje, okoliščine, družbene razmere in zdravstveno stanje.

»Pripovedujejo o preteklosti« (B13), »kako je bilo včasih lepše življenje, kljub temu da so ljudje bolj skromno živeli« (B14), »o tem, kje in kaj so delali« (B15), »o svojih otrocih, vnukih« (B16).

Njihovo življenje je bilo polno izzivov, a so se naučil s tem spopadati, saj je vsak izziv priložnost za osebno rast in premagovanje ovir. Ko gledajo na svoje življenje nazaj, ga ne doživljajo vedno z zadovoljstvom. *»Predvsem samski starejši ljudje povedo, da nimajo socialne mreže, na katero bi se lahko obrnili za pomoč in so praktično odvisni le od lastnih sredstev« (A19).* V poznih letih se počutijo bolj osamljene in izolirane. Veliko prijateljev so izgubili in včasih jim je težko vzdrževati stik s svetom zunaj njihovega doma. Veliko razmišljajo o smrti in o zdravju. Življenje se je zanje spremenilo zaradi fizičnih omejitev. Počutijo se tudi pozabljeni s strani države. Z grenkobo se spominjajo, koliko so morali delati in kako je to vplivalo na njihovo zdravje, v starosti pa kljub temu težko preživijo. To se jim zdi krivično.

»Omenjajo tudi, da se mnogi počutijo pozabljene s strani države« (A21) »in da se jim ne zdi poštena razlika med dolgoletnim delom in nizko pokojnino« (A22), »ter da bi morali imeti bolj dostojno življenje v svojih poznih letih, kar pa ni mogoče zaradi nizkih pokojnin« (A23).

»Velikokrat poudarjajo, koliko let so delali, zdaj pa še za preživetje nimajo« (B18).

»Počutijo se pozabljene s strani države« (C21).

Počutijo se stigmatizirane, vsem odveč, kar vpliva na njihovo duševno zdravje.

»Velikokrat slišim, da ne želijo biti nikomur v finančno breme, predvsem ne svojim potomcem« (B19) »in da jih je sram, da morajo prositi za pomoč, vendar jih to rešuje skozi mesec« (B20). »Potožijo, kako so bili zaposleni 40 let, prejemajo pa pokojnino, s katero komaj preživijo skozi mesec« (C22).

Zelo težko jim je preživeti predvsem zaradi visokih stroškov bivanja in s tem povezanih položnic. *»Največkrat povedo, da so mesečni stanovanjski stroški previsoki, saj jim po plačilu le-teh, velikokrat zmanjka za osnovno preživljanje« (C18). »Veliko znajo pripovedovati tudi o tem, da ne vedo, kako bodo preživeli mesec« (C19). »Največkrat omenjajo, da je težko biti star in po vrhu še bolan ter živeti sam« (C20).*

Njihovo življenje je zelo skromno, poleg položnic in hrane si ne morejo privoščiti druge kakovosti življenja. *»Največkrat govorijo o tem, da živijo iz meseca v mesec, životarijo ter da je življenje zanje izredno težko« (C23). »Živeti morajo skromno in gledati na vsak cent« (C24). »O novih oblačili si ne upajo niti sanjati, raje nosijo kar stara, saj so še dobra« (C25). »Ne spomnijo se, kdaj so bili zadnjič na dopustu, morja že 10 let niso videli« (C26). »Velikokrat slišim, da zaradi izredne pomoči ne zapadejo v dolgove« (C27).*

4.2.7 Težave, ki se pojavljajo pri obravnavanju vloge za izredno denarno

socialno pomoč pri starejših samskih osebah

Izpolnjevanje vlog za izredno denarno socialno pomoč lahko predstavlja velik izziv pri starejših osebah, vendar je ključnega pomena, saj lahko ta pomoč pomaga pri finančni stabilizaciji in zadovoljevanju osnovnih življenjskih potreb. *»Težave, ki se*

pojaviijo pri obravnavanju vlog za izredno denarno pomoč pri starejših samskih osebah so pojasnjevanje namena izredne denarne pomoči, saj posamezniki morda niso v celoti seznanjeni s tem, kako in zakaj so upravičeni do teh sredstev» (A7).

Ustreznost dokumentacije je ključna pri odobritvi prošnje. Pri izpolnjevanju vloge je potrebno biti natančen in jasen. *»Starejši posamezniki lahko naletijo na težave pri zbiranju in predložitvi potrebnih prilog, kot so bančni izpiski, kopije neplačanih položnic ali druge dokumentacije« (A8).*

S starostjo je postalo težje opravljati vsakdanje naloge. V vlogi je potrebno navesti čim več informacij o finančnih težavah, s kom živiš, kje živiš, finančno stanje in druge okoliščine, ki so pripeljale do finančne stiske. Vendar se starejšim osebam, zaradi pomanjkanja veščin in izobraževanja s področja birokratizacije, zdi izpolnjevanje vloge pretežko. Težave imajo pri razumevanju nekaterih zahtev, zato je zelo pomembno, da se vloga oddaja osebno. *»Razumevanje namenske porabe sredstev je še en izziv, saj se starejši posamezniki ne zavedajo, kako naj uporabijo dodeljena sredstva in kakšne omejitve veljajo. Včasih zberejo dokazila in račune, vendar imajo težave z obvladovanjem rokov za predložitev teh dokazil« (A9).* *»Preslabo definirano, za kakšen namen potrebujejo pomoč in zakaj so v materialni stiski, nakup drugih stvari in ne tistega, za kar je bila izredna denarna socialna pomoč dodeljena, prepozna predložitev dokazil ali pa le-teh sploh ne predložijo, nepopolne vloge« (B8).*

5 RAZPRAVA

Z raziskavo sem skušala dobiti odgovor na vprašanje s kakšnimi težavami se soočajo starejše samske osebe na področju Mestne občine Velenje. Sama namreč menim, da so samske starejše osebe v brezupnem položaju, zaradi nizkih prejemkov in zaradi tega v velikih finančnih težavah. S svojo raziskavo sem želela pokazati, da je večje število žensk, ki so se znašle v finančnih težavah, kot moških, da so to ženske, ki nujno potrebujejo finančno pomoč, da lahko sploh preživijo skozi mesec, kaj šele skozi celo leto. To so osebe, ki so samostojne in odvisne od sebe. Želela sem ugotoviti, ali jim nakazilo finančne pomoči, kot je vloga za izredno denarno socialno pomoč, resnično pripomore k boljšemu preživetju, po drugi strani pa me je zanimalo, kaj s tem pridobijo.

V času naraščajočih cen in povečane finančne stiske se pričakuje, da bo število vlog za izredno denarno pomoč vse večje, saj starejšim osebam in zaposlenim osebam lahko postane težje zagotoviti zadostne finančne vire za preživljanje. V takšnih okoliščinah je ključno, da se institucije, ki se ukvarjajo s socialnim varstvom, prilagajajo spremenjenim razmeram in izpolnjujejo potrebe svojih uporabnikov. To vključuje zagotavljanje ustrezne podpore, informacij in postopkov za vložitev vlog ter učinkovito obravnavo le teh. Pomembno je tudi spremljanje sprememb na področju socialnih politik, zakonodaje in drugih ukrepov, ki vplivajo na finančno varnost in socialno dobrobit posameznikov. Revščina je družbeni pojav, ki je posledica dohodkovne neenakosti v družbi. Stopnja revščine nam pove, koliko odstotkov ljudi živi pod določeno mejo dohodkov ali izdatkov. Revščina je eno pomembnejših področij in kaže stopnjo neenakosti oziroma različnost nivoja socialne varnosti, na katero posega država s svojimi regulacijskimi mehanizmi (Korpič-Horvat, idr., 2022, str. 478).

Pri obravnavi vlog je ključno, da se v celoti upoštevajo predpisi, ki urejajo dodelitev izredne denarne pomoči, in da se posameznikom nudijo ustrezne informacije o njihovih pravicah ter pomoč pri izpolnjevanju vlog. Prav tako je pomembno, da se na učinkovit način izvajajo nadzor in preverjanje porabe sredstev, da se zagotovi, da izredna denarna pomoč doseže tiste, ki jo resnično potrebujejo.

Vse ugotovitve, ki sem jih oblikovala na podlagi pridobljenih podatkov, jasno kažejo na potrebo po zagotavljanju socialne varnosti in finančne pomoči starejšim osebam. Težave, s katerimi se soočajo starejši, kot so nizki dohodki, obremenjenost s stanovanjskimi stroški, zdravstveni izdatki, jasno utemeljujejo potrebo po podpori, ki jo lahko zagotovi izredna denarna socialna pomoč. Izredna denarna socialna pomoč je pomemben mehanizem za zagotavljanje finančne pomoči tistim, ki se znajdejo v težkih socialnih in ekonomskih razmerah. Z vsemi izzivi, s katerimi se soočajo starejše osebe, je ta oblika pomoči lahko ključna za zagotavljanje njihovega dostojanstva, varnosti in blaginje. Poleg zagotavljanja izredne denarne pomoči je pomembno tudi dolgoročno reševanje sistemskih izzivov, s katerimi se soočajo starejši.

Pregled literature pokaže, da revščina starejših žensk ni v ospredju raziskovalnega interesa, saj je nabor znanstvene literature in raziskav na to temo skromen, kar lahko pripišemo tudi zgodovinski obrobniosti tematik, ki zadevajo ženske. Vendar je problem v Sloveniji širši, saj je revščina na splošno spregledana tema v raziskovanju. Zelo redke avtorice in avtorji so na to temo začeli objavljati v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Mednarodne primerjave pokažejo, da v bogatih državah približno dve tretjini starejših žensk živi v revščini. Med najbolj ogroženimi so starejše ženske, ki živijo same ali pa preživljajo odvisne člane družine (Leskošek, 2017, str. 68).

Problematika revščine med starejšimi ljudmi je včasih spregledana ali manj obravnavana v primerjavi z drugimi skupinami prebivalstva, starejši ljudje niso aktivni v družbi. Poudariti je potrebno, da revščina med starejšimi ljudmi ostaja resen družbeni problem, ki zahteva pozornost in ukrepanje. Starejši ljudje, še posebej tisti, ki so osamljeni ali živijo sami, morda nimajo enake družbene vidnosti kot druge generacije. To pomeni, da njihove potrebe in težave morda niso tako očitne ali jih javnost manj opazi.

Revščino starejših žensk ni mogoče razumeti, ne da bi pri interpretacijah upoštevali specifično socializacijo žensk v družbeno in kulturo pričakovane spolne vloge, ki vplivajo na njihov življenjski potek (Leskošek, 2017, str. 67).

Z večjo socialno varnostjo bi dosegli večje zadovoljstvo pri neprivilegiranih skupinah prebivalstva in posledično boljše duševno zdravje ljudi. Slovenija kot socialna država bi morala človeka obravnavati kot kompleksno bitje, ki si zasluži vsestranski kulturni, duševni in materialni razvoj in ne bi smela dovoliti, da postaja orodje v rokah kapitala (Kavčič, 2008, str. 2).

V Mestni občini Velenje imamo mestni brezplačni avtobus, imamo pa tudi osebni avtomobil, ki si ga lahko starejše osebe rezervirajo, kadar imajo zdravstvene preglede pri prostovoljnem društvu. Počasi začnemo delati prve korake k novemu ustvarjanju kakovosti življenja starejših oseb. Naša predanost in skrb za starejše ljudi lahko prispeva k boljši družbi, kjer se posamezniki počutijo varne, spoštovane in podprte. Treba je upoštevati, da imajo starejši ljudje pravico do enakega dostojanstva, socialne varnosti in kakovosti življenja kot vsi ostali prebivalci. Zato je potrebno spodbujati in podpirati vključevanje starejših ljudi v družbo ter izvajati ukrepe, ki bodo zmanjšali revščino in izboljšali njihov socialni položaj.

Izredna denarna socialna pomoč je lahko življenjskega pomena za samske starejše osebe, saj imajo z njo zagotovljena dodatna finančna sredstva za preživetje, ki jim omogočajo brezskrbnejši način življenja. To ima vpliv na boljše psihofizično počutje ter kakovostnejše življenje, saj se lažje udeležujejo raznih dejavnosti, namenjenih starejšim osebam in se vključujejo v skupnost.

Na podlagi pridobljenih podatkov ugotavljam, da so učinki izredne denarne pomoči v starosti naslednji:

1. zagotavljanje dodatnih sredstev za preživetje,
2. omogočanje višje kvalitete življenja vsaj za mesec dni,
3. zmanjšanje finančnih težav prejemnika in olajšanje finančnega bremena,
4. izboljšanje socialnega in ekonomskega položaja,
5. večja finančna stabilnost in zmanjšanje tveganja za revščino,
6. omogočanje boljšega dostopa do osnovnih storitev (npr. do zdravstvene oskrbe, lekarne, javnega prevoza itd.).

Pomembno se mi zdi navesti še nekaj poudarkov iz pridobljenih podatkov:

- Povečanje višine pokojnin, saj bi bilo s tem zagotovljeno njihovo osnovno preživetje in dostojno življenje. Pomanjkanje finančnih sredstev je osrednji vidik revščine. To vpliva na sposobnost posameznika, da zadovolji osnovne življenjske potrebe, kot so hrana, stanovanje, oblačila in zdravstvena oskrba.
- Uvajanje socialnih programov, ki nudijo dodatno finančno pomoč in s tem tudi podporo starejšim samskim osebam, zlasti tistim z nizkimi dohodki in s tem izboljšanje socialne varnosti.
- Razvijanje stanovanjskih programov, ki omogočajo dostopnost in dostojno bivanje za starejše samske osebe po dostopnih cenah.
- Zagotavljanje dostopnih in kakovostnih zdravstvenih storitev ter zmanjšanje finančnih bremen za starejše samske osebe, kot je plačilo zdravstvenega zavarovanja in nakup nekaterih nujno potrebnih zdravil ali medicinskih pripomočkov. Pomanjkanje dostopa do primarne zdravstvene oskrbe, zdravih življenjskih pogojev in osnovnih higienskih možnosti prispeva k zdravstveni revščini.
- Spodbujanje izobraževanja in usposabljanja starejših samskih oseb, da bi povečali njihove možnosti za samostojnost, funkcionalno pismenost in možnosti, da sami izpolnijo obrazce.
- Razvoj programov in storitev za povečanje socialne mreže in podpore starejšim samskim osebam, ki bi jim omogočili ohranjanje socialnih stikov in preprečevanje osamitve. Revščina lahko vodi v socialno izključenost in stigmo, kar posamezniku otežuje vključevanje v družbo.
- Pomembno je tudi sodelovanje med vladnimi institucijami, nevladnimi organizacijami in civilno družbo, da se identificirajo in naslovijo specifične potrebe in izzivi starejših samskih oseb. Samo s celovitim pristopom lahko dosežemo izboljšave v kakovosti življenja teh ranljivih skupin in zagotovimo, da imajo vsi dostop do enakih priložnosti in dostojnega življenja.
- Izdatki za prevoz je ena izmed pomembnih postavk stroškov, s katerimi se srečujejo starejše samske osebe. Prevoz je ključnega pomena za njihovo

mobilnost, dostop do storitev, socialno vključenost in ohranjanje kakovosti življenja. Uvajanje ugodnejših tarif za starejše osebe, kot so popusti ali brezplačne vozovnice za javni prevoz po mestu. S tem bi se omogočil dostop do cenovno ugodnejših možnosti prevoza. Spodbujanje in podpora skupnostnim prevoznim storitvam, kot so deljeni avtomobili, prevozne službe za starejše ali organizirane skupine prevoza. To bi omogočilo dostop do prevoza po nižjih stroških in hkrati spodbujalo socialno povezovanje.

- Na podlagi odgovorov iz intervjujev, ki sem jih izvedla s starejšimi samskimi osebami, ugotavljam, da jih večina pretežni del svojih sredstev porabi za plačilo rednih mesečnih obveznosti (položnice, najemnina, hrana) in še za to jim zmanjkuje sredstev. Porabo svojih sredstev zelo natančno mesečno prerazporedijo in to odraža njihovo realnost, s katero se vsakodnevno srečujejo starejše samske osebe. Omejeni prihodki in visoki stroški osnovnih življenjskih potreb jim pogosto preprečujejo, da bi zadovoljili vse svoje potrebe in živeli dostojno življenje. To vključuje skrbno načrtovanje nakupov, iskanje popustov, izogibanje nepotrebnim izdatkom in iskanje alternativnih, cenovno ugodnejših možnosti za zadovoljevanje svojih potreb.
- Kljub racionalizaciji porabe sredstev starejšim samskim osebam pogosto zmanjka finančnih sredstev za kritje vseh osnovnih stroškov. To pomeni, da se soočajo s tveganjem revščine, socialne izključenosti in omejenih možnosti za osebni razvoj.
- Vzroki revščine so večplastni, prisotnost hudih bolezni pa samo še dodatno poslabša finančno stanje posameznika. Zdravstveni stroški, vključno z nakupom zdravil, krem, medicinskih pripomočkov in drugih potreb za obvladovanje bolezni ali zdravljenje, lahko predstavljajo visoke izdatke, ki jih težko pokrijejo tisti z omejenimi finančnimi sredstvi. V takih primerih se lahko posamezniki znajdejo v situaciji, ko morajo izbirati med osnovnimi življenjskimi potrebami, kot so hrana, stanovanje ter plačilo položnic in med zdravstvenimi potrebami. To lahko pripelje do nadaljnjega poslabšanja zdravja in omejevanja njihovih možnosti za izboljšanje finančnega stanja.

- Način, kako posameznik razporeja in uporablja svoje prihodke, je odvisen od različnih dejavnikov, vključno z njihovimi življenjskimi potrebami, vrednotami, zdravstvenimi težavami, prioritetami in okoliščinami.

Zaradi teh dejavnikov se posamezniki v pasti revščine lahko znajdejo v začaranem krogu, kjer imajo omejene možnosti za izboljšanje svojega gospodarskega položaja. Za prekinitev pasti revščine so potrebni celostni pristopi, ki vključujejo izobraževanje, zdravstveno oskrbo, ustvarjanje zaposlitvenih priložnosti, socialno varnost in druge podporne ukrepe. To lahko pomaga posameznikom in gospodinjstvom ustvariti trajnostno pot iz revščine.

Socialno delo s starimi ljudmi je specifično področje socialnega dela, ki se ukvarja s starimi ljudmi in tveganji, povezanimi s starostjo. Usmerjeno je v povečevanje zmožnosti in sposobnosti starih ljudi za soočenje s težavami in njihovo reševanje problemov, obenem pa tudi v ozaveščanje in spodbujanje okolja za ohranjanje odnosnih mrež (Mali, Stritih, 2007:41).

6 SKLEPI

Iz rezultatov kvantitativnega dela raziskave navajam naslednje sklepe:

1. Anketirala sem 40 uporabnikov izredne denarne socialne pomoči. Od tega 29 žensk in 11 moških.
2. 12 oseb je bilo vdovcev, razvezanih 19 in samskih 9 oseb.
3. 31 uporabnikov živi povsem samih, štiri osebe živijo z družino svojega otroka, pet pa jih živi z drugimi osebami.
4. 13 oseb je lastnikov stanovanj, v katerem živijo, 24 oseb živi v najemniškem stanovanju, pri sorodnikih oziroma znancih pa živijo tri osebe.
5. Na mesečni ravni ostane nekaj denarja za nakup osnovnih potrebščin in hrane, in sicer 20 osebam do 100,00 EUR, 16 osebam 101,00-150,00 EUR, štirim anketirancem pa ostane 151,00-200,00 EUR. Več kot 200,00 EUR ne ostane nikomur izmed anketiranih.

Iz rezultatov kvalitativnega dela raziskave, ki sem jo opravila s strokovnimi delavkami, navajam naslednje sklepe:

1. Starejši samski ljudje so v resnično velikih finančnih težavah, saj so njihove pokojnine izredno nizke in jim po plačilu mesečnih stroškov stanovanja ostane premalo za dostojno osnovno preživetje.
2. Zaradi birokratizacije in pomanjkanja izobraževanja potrebujejo starejše osebe vodenje in pomoč pri izpolnjevanju vloge za izredno denarno socialno pomoč.
3. Izredna denarna socialna pomoč, jim zagotavlja dodatno finančno pomoč, saj živijo s skromnimi prihodki in jim pomaga pri pokrivanju osnovnih življenjskih stroškov (položnice, hrana, zdravila).
4. Pomembno je, da se starejšim samskim osebam omogoči izbiro dejavnosti, ki jih veselijo, in s tem spodbudi njihovo družbeno vključenost ter ohranja smisel in cilje v njihovem življenju.
5. Izredna denarna socialna pomoč zagotavlja dodatno finančno podporo samskim starejšim osebam, ki živijo s skromnimi prihodki. Ta dodatni denar jim pomaga pri pokrivanju osnovnih življenjskih stroškov, kot so hrana,

plačilo mesečnih stroškov stanovanja, zdravstveno zavarovanje in druge življenjske potrebe, kar prinese večjo finančno stabilnost in zmanjša tveganje za revščino. Vendar le dvakrat letno.

6. Izredna denarna socialna pomoč samskim starejšim osebam omogoča boljši dostop do osnovnih storitev, ki so ključne za njihovo dobrobit kot je dostop do zdravstvene oskrbe, zdravil, primerne stanovanja, javnega prevoza in drugih storitev, ki so pomembne za kakovostno življenje starejših oseb.
7. Prejemanje izredne denarne socialne pomoči lahko izboljša življenjske pogoje samskih starejših oseb. Z zagotavljanjem dodatnih sredstev za preživetje se lahko zmanjša stres zaradi finančnih težav in omogoči lažje izpolnjevanje osnovnih potreb. To lahko prispeva k boljšemu fizičnemu in čustvenemu počutju ter izboljša kakovost življenja starejših oseb.
8. Prejemanje izredne denarne socialne pomoči lahko samskim starejšim osebam omogoči večjo socialno vključenost in sodelovanje v skupnosti. S tem, ko imajo stabilnejši finančni položaj, se lahko lažje vključujejo v družbene dejavnosti, srečujejo nove ljudi in se udeležujejo dogodkov. To lahko pripomore k izboljšanju socialne mreže, preprečevanju osamljenosti in spodbujanju aktivnega življenjskega sloga.
9. Glavni učinek vloge za izredno denarno socialno pomoč je zmanjševanje finančnih težav prejemnika, zato mu lahko pomaga pri izpolnjevanju osnovnih življenjskih potreb, kot so nakup hrane, plačilo položnic za stanovanje, nakup zdravil in medicinskih pripomočkov, nakup kurjave. Lahko ima pomemben vpliv pri zmanjševanju revščine. S tem, ko se ljudem omogoči dostop do osnovnih življenjskih potreb, lahko pripomore k izboljšanju njihovega socialnega in ekonomskega položaja.
10. Lahko prinese tudi psihološki učinek kot je občutek varnosti in olajšanje pred neplačanimi obveznostmi.
11. Prejemnikom lahko pomaga pri občutku večje socialne varnosti. Vedeti, da imajo finančno podporo v primeru izrednih situacij ali nezadostnih sredstev za preživetje, lahko zmanjša stres in tesnobo ter jim omogoči, da se osredotočajo na druge vidike svojega življenja.

12. Posameznikom lahko pomaga pri občutku vrednosti in dostojanstva. Ko ljudje prejmejo pomoč, ki jim omogoča preživetje, se lahko počutijo manj stigmatizirane in bolj sposobne za premagovanje finančnih težav.

7 PREDLOGI

Povečanje minimalnih pokojnin je posebej pomembno predvsem za tiste, ki prejemajo najnižje pokojnine. To lahko pomaga zmanjšati revščino med najranljivejšimi skupinami starejših. Pokojnine bi morale biti višje, da bi tako starejšim omogočili lažje izpolnjevanje osnovnih potreb, vključno s plačevanjem položnic, najemnino in nakupom zdrave hrane (več zelenjave in sadja). Povečanje prihodkov bi olajšalo finančno breme in zagotovilo ustrezno zdravstveno oskrbo, nakup zdravil, kar bi prispevalo k višji kakovosti življenja starejših ljudi.

Izboljšanje kakovosti življenja starejših ljudi zahteva celosten pristop, ki mora upoštevati fizično, čustveno, socialno in duhovno dobrobit. Za izboljšanje položaja starejših ljudi je ključno razvijati socialno politiko, ki postavlja poudarek na razvoju in podpori starejšim ter upošteva njihove denarne prejemke. S tem bi zagotovili, da starejši ljudje živijo dostojanstveno in kakovostno življenje, ne da bi se morali soočati z velikimi finančnimi bremenmi. S celovitim pristopom k socialni varnosti starejših bomo ustvarili bolj solidarno družbo, kjer se spoštuje in vrednoti prispevek vsakega starejšega posameznika.

Izredno denarno socialno pomoč bi morali prejemati večkrat letno in ne samo dvakrat. Za izboljšanje finančnega položaja starejših ljudi bi bilo smiselno razmisliti o pogostejšem prejemanju izredne denarne socialne pomoči, namesto omejitve na le dve izplačili letno. Pogostejše izplačilo bi omogočilo starejšim, da bolj prilagodljivo pokrivajo svoje stroške, vključno z nakupom zdravil, plačevanjem računov in drugimi nujnimi potrebami. S fleksibilnejšim pristopom k izplačevanju izredne denarne socialne pomoči bi lahko bolj učinkovito zagotovili, da starejši ljudje dobijo potrebno finančno podporo in se lažje spopadajo s svojimi življenjskimi stroški.

Do starejših oseb bi morali biti bolj sočutni, saj to igra pomembno vlogo v medčloveških odnosih, tako v zdravstvenem in socialnem delu kot tudi v vsakdanjem življenju. To je čustvo, ki se najbolj pokaže pri razumevanju in sočustvovanju s starejšimi osebami, ko doživljajo težave, bolečine, stiske ali trpljenje. Pogosto se izrazi skozi dejanja, kot so pomoč, tolažba, podpora, prijazne besede ali prispevanje k izboljšanju okoliščin druge osebe v težkih trenutkih.

Biti empatični do starejših oseb pomeni, da z empatijo postavljamo sebe v kožo druge osebe in s tem bolje razumemo njihove občutke, izkušnje in potrebe.

Potrebno je vlaganje v programe in storitve, ki bi starejšim omogočile lažjo mobilnost (brezplačni prevozi do zdravniških pregledov). Prilagoditve v domačem okolju, da je varno in primerno za staranje, z vgradnjo ročajev, proti-drsnih preprog in dobre razsvetljave. Prilagoditve v okolici, kot so klančine, ročaji za prijem, dobro osvetljene poti, prispevajo k večji varnosti in samostojnosti starejših oseb. Prav tako je potrebno zagotavljanje uporabe primerne tehnologije v zdravstvenih domovih, ki bodo primerne za uporabo starejšim osebam, zagotavljanje zdravstvenih storitev v bližini krajev, kjer živijo starejše osebe, saj se s tem lahko zmanjša finančna ovira še posebej za tiste z nizkimi prihodki. Sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in nevladnimi organizacijami za ustvarjanje podpornih mrež in programov za starejše, s čimer si lahko izboljšajo kvaliteto življenja.

Pristopi, ki upoštevajo celostno dožemanje potreb starejših oseb, so ključni za ustvarjanje bolj vključujočega in podpornega okolja za to populacijo.

Organizirati programe in dejavnosti, ki spodbujajo druženje in s tem tudi medsebojno socialno povezanost udeležencev. Spodbujanje aktivnega življenjskega sloga, redno telesno vadbo, zdravo prehrano in odrekanje slabim navadam. Zagotavljanje dostopa do kakovostnih zdravstvenih storitev, vključno z rednimi zdravniškimi pregledi, preventive in učinkovitim upravljanjem kroničnih bolezni. Strokovna pomoč in svetovanje, ki bi omogočila dostop do svetovalnih storitev, ki pomagajo starejšim pri soočanju s čustvenimi in duševnimi izzivi, kot so depresija ali osamljenost. Spodbujanje uporabe tehnologije, ki olajša vsakdanje življenje, kot so pametne naprave, telemedicina in druge tehnološke rešitve.

Odprava revščine je kompleksen in dolgoročen cilj, ki zahteva sodelovanje različnih sektorjev družbe, vključno z vlado, nevladnimi organizacijami, zasebnim sektorjem in posamezniki. Zahteva dolgoročno zavezanost, koordinirane ukrepe in pravično porazdelitev virov. Vsak posameznik je edinstven, zato je ključno upoštevati individualne potrebe in preference. Kombinacija teh predlogov lahko prispeva k izboljšanju kakovosti življenja starejših ljudi.

8 LITERATURA

1. Accetto, B. (1987). *Starost in staranje. Osnove socialne gerontologije*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
2. Adams, R. (2008). *Empowerment, participation and social work*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
3. Anderson, B. (2001). Just another job? Paying for domestic Work. *Gender and development*, 9(1) 25-33.
4. Čačinovič Vogrinčič G., & Mešl N., (2019). Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
5. Čačinovič Vogrinčič G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2009). Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
6. Čebašek –Travnik, Z. (2008). Revščina in človekove pravice. *Bilten varuha človekovih pravic*, št. 12.
7. Dobljekar, N. (ur.) (2017). *Položaj starejših v Sloveniji skozi program Starejši za starejše*. Ljubljana: Zveza društev upokojencev Slovenije.
8. Filipovič Hrast, M., & Hlebec, V. (2015). *Staranje prebivalstva: oskrba, blaginja in solidarnost*. Ljubljana: Založba FDV
9. Flaker, V., Mali, J., Kodele, K., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba. Očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
10. Hlebec, V., Mali, J., & Filipovič Hrast, M. (2014). Communitycare for older people in Slovenia. *Anthropological notebooks*, 20 (1), 5-20.
11. Hojnik Zupanc, I. (1997). V starosti lahko opešajo življenjske moči, kaj pa potem? V: Hojnik Zupanc, I. (ur). *Dodajmo življenje letom* (str. 115-125). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
12. Hojnik-Zupanc. I. (1999). *Samostojnost starega človeka v družbeno - prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Hrženjak, M. (2018) *Razsežnosti skrbstvenega dela*. Ljubljana: Založba Sophia

14. Hvalič, S. (2000). Podobe staranja: neenakosti med spoloma. *Kakovostna starost*, 3(1-4), 31-39.
15. Kastenbaum R., (1985). *Staranje, življenjska obdobja*. Ljubljana: Pomurska založba.
16. Kebler, B., Filipovič Hrast, M., & Sendi, R. (2021). *Bivanje v starosti*. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
17. Kladnik, T. (2010). Nematerialne potrebe starih ljudi. V M. Slokar & E. Brelih (ur.), *Trideset let gerontološkega društva Slovenije: Stari ljudje v Sloveniji* (str. 67-76) Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
18. Klevišar, M. (1998). Umetnost izpuščanja. V J. Turk, (ur.), *Zdrava poznejša leta*. Ljubljana: Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije.
19. Knific, B. (2010). Organizirane oblike storitev za ohranjanje kakovosti vsakdanjega življenja v starosti. V M. Slokar & E. Brelih (ur.), *Priročnik za vodenje skupin starih ljudi za samopomoč* (str. 125-136). Maribor: Zveza društev za socialno gerontologijo Slovenije.
20. Korpič-Horvat, E., Leskošek, V., Senčur Peček, D., Antončič, V., & Orešek N., (2022), *Socialna država in revščina*. Ljubljana: Univerza v Mariboru. Univerzitetna založba.
21. Kožuh-Novak, M. & Lukić, D. (2015). *Predlogi ciljne skupine za zmanjšanje diskriminacije in nasilja nad starejšimi*. (Aktivno in zdravo staranje v Sloveniji). Pridobljeno 1. 11. 2023 s http://www.staranje.si/sites/www.staranje.si/files/upload/images/nasilje_diskriminacija_starejsi_lekt.pdf
22. Kristančič, A. (2005). *Nova podoba staranja - siva revolucija*. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.
23. Krause, S.L. (ur.). (2021). *Demografske spremembe v Sloveniji in Evropi*. Ljubljana: Inštitut dr. Antona Korošca. Pridobljeno 31. 10. 2023 s <http://www.inak.si/wp-content/uploads/2020/12/Demografske-spremembe-vSloveniji-in-Evropi.pdf>
24. Lajevec, S., & Reja, D. (1958). *Delo, zdravje in starost*. Ljubljana: Prešernova družba.

25. Lahe, D. (2016). Odnos do starosti in starejših ljudi skozi zgodovino. *Revija za zdravstvene vede*, 3(1), 105-116.
26. Leskošek, V., Smolej, S., Rihter, L., Boškić, R., Kresal, B., & Breznik, M. (2013) *Revščina zaposlenih*. Ljubljana: Aristej.
27. Leskošek, V. (2017). Revščina starejših žensk v Sloveniji. *Javno zdravje* 1 (1): 66-73.
28. Leskošek, V. (2018). Poverty of Older Women in Slovenia. *Revija za socialnu politiku*, 26(2), 227-240.
29. Mali, J., & Stritih, B. (2007). Socialno delo kot odgovor na tveganja, ki so povezana s starostjo. V: Mali, J. (ur.), Študijsko gradivo za predmet medgeneracijski odnosi v programu podiplomskega izobraževanja Socialno delo v vojski v okviru specialističnega študija Management v socialnem delu (str. 41-52). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
30. Mali, J., & Grebenc, V. (2021). Strategija raziskovanja in razvoja dolgotrajne oskrbe starih ljudi v skupnosti. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
31. Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
32. Milošević- Arnold, V. (2000). Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39(4-5), 253-262.
33. Novak, M., (1994) *Dober dan, revščina dejstva, pristopi, politike*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
34. OPRO, zavod za aplikativne študije. (b.d.). *Starizem v zdravstvu*. Pridobljeno 31.10. 2023 s <https://opro.si/arhiv/starizem-v-zdravstvu/>
35. Organizacija združenih narodov Informacijska služba na Dunaju (2011). Sporočilo za javnost UNIS/ INF/429 2. november 2011. Pridobljeno 30. 10. 2023 s <https://unis.unvienna.org/unis/sl/pressrels/2011/unisinf429.html>
36. Pečjak, V. & Pečjak, M. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: Samozaložba.
37. Postružnik, A. (2000). Nematerialna pomoč starostnikom. *Socialno delo*, 39 (4-5), 337-341.

38. Požarnik, H., Kobal, M., Lapajne, V. & Sitar, S. (1981). *Umetnost staranja: leta, predsodki in dejstva*. Ljubljana: Cankarjeva založba
39. Požarnik H. (1978). *Kako ohraniti duševno zdravje*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Poje A., (2019). *Pogled sindikatov na povečevanje plačne vrzeli med spoloma v Sloveniji*, Ljubljana: ZSSS. Pridobljeno 30. 10. 2023 s <https://www.zsss.si/wp-content/uploads/2019/06/ZSSS-FES-KonferencaPla%C4%8Dna-vrzel-6-Jun-2019-POJE.pdf>
40. Ramovš, J. (1995). *Slovenska sociala med včeraj in jutri*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
41. Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontogogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
42. Ramovš, J. (2013). *Staranje v Sloveniji: raziskava o potrebah zmožnosti in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.
43. Ramovš, J., Kladnik, T., Florjančič Kristian, J. & Knific, B. (1992). *Skupina starih za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo.
44. Ramovš, J., Lipar, T. & Ramovš, M. (2012). Oskrba onemoglih ljudi. *Kakovostna starost*, 15(3), 3-32.
45. Ramovš K., (2013). Nasilje nad starejšimi. V Ramovš, J. (ur.). *Staranje v Sloveniji: raziskava o potrebah, zmožnostih in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije* (str. 341-350). Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.
46. Revizijsko poročilo Uspešnost zmanjševanja revščine, št.: 320-9/2020/31 z dne 17. 9. 2021. Pridobljeno 15. 10. 2023 s https://www.rsrs.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Revizije/2021/MDDSZ/MDDSZ_SP1720_RevizijskoP.pdf
47. Rodica, B., Rici, J. (2020). Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije file:///C:/Users/Sandra/Downloads/MSP_Januar_2020.pdf

48. Sajko, M. (1994). Bodoči demografski razvoj v občini Velenje s poudarkom na starostnikih. Velenje: Samozaložba.
49. Statistični urad Republike Slovenije. (2023). *Mednarodni dan starejših*. Pridobljeno 1. 11. 2023 s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11379> SURS: V Sloveniji vse več starejših žensk, ki so bolj podvržene revščini. Pridobljeno 1. 9. 2023 s <https://n1info.si/novice/slovenija/surs-v-sloveniji-vse-vec-starejsihzensk-ki-so-bolj-podvrzene-revscini/>
50. Svetina, P. (2022). *Letno poročilo varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2021*. Pridobljeno 1.11.2023 s https://www.varuhrs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP_2021/Letno_porocilo_VC_P_RS_za_leto_2021.pdf
51. Šircelj, M. (2009). Staranje prebivalstva v Sloveniji. V: V. Hlebec (ur), *Starejši ljudje v družbi sprememb* (str.15-43). Maribor: Založba Aristej.
52. Videmšek, P. (2008). Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela. *Socialno delo*, 47(3-6), 209-217.
53. Zaviršek, D. (1998). *Ženske in duševno zdravje*. Ljubljana, Visoka šola za socialno delo.
54. Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2022). Inovativne metode v socialnem delu. Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje. Ljubljana: Študentska založba.
55. Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSV-UPB2) (2007). Ur. l. RS 23/2007.
56. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-2 (Uradni list RS, št. 96/2012).

9 PRILOGE

9.1 ANKETNI VPRAŠALNIK

Sem Aleksandra Švenda, študentka magistrskega študija na FSD Ljubljana. Pripravljam magistrsko nalogo z naslovom; »Pomen vloge za izredno denarno socialno pomoč na CSD-ju za socialni položaj starejših samskih oseb.«

Odgovore na vprašanja bom uporabila za raziskovalni del magistrske naloge.

Vprašalnik je anonimen.

1. SPOL (označite ustrezen odgovor):

☐ Moški

☐ Ženski

2. STAROST (označite ustrezen odgovor):

☐ 60-69 LET

☐ 70-79 LET

☐ 80-89 LET

3. ZAKONSKI STAN (označite ustrezen odgovor):

☐ Samski/-a

☐ Vdovec/-va

☐ Razvezan/-a

4. S KOM ŽIVITE (označite ustrezen odgovor)?

☐ Sam/-a

☐ Z družino svojega otroka

☐ S sorodniki

☐ Drugo, vpišite _____

5. KJE ŽIVITE?

☐ Hiša

☐ Blok

6. BIVALNI PROSTOR V KATEREM ŽIVITE JE

☐ Lastniški

☐ Najemniški od občine

- ☐ Najemniški na trgu
- ☐ Drugo, vpišite _____

7. KATERE REDNE MESEČNE PRIHODKE PREJEMATE (možnih je več odgovorov)?

- ☐ Starostna pokojnina
- ☐ Invalidska pokojnina
- ☐ Pokojnina iz tujine
- ☐ Denarna socialna pomoč
- ☐ Varstveni dodatek
- ☐ Drugo, vpišite _____

8. VIŠINA VAŠEGA MESEČNEGA PRIHODKA (označite ustrezen odgovor)?

- ☐ manj od 399,99 EUR
- ☐ 400,00–499,99 EUR
- ☐ 500,00–599,99 EUR
- ☐ 600,00–699,99 EUR
- ☐ več

9. KOLIKO VAM MESEČNO OSTANE ZA NAKUP OSNOVNIH POTREBŠČIN IN HRANE (označite ustrezen odgovor)?

- ☐ do 100,00 EUR
- ☐ 101,00–150,00 EUR
- ☐ 151,00–200,00 EUR
- ☐ več

10. ZA KAKŠEN NAMEN NAJBOLJ POTREBUJETE IZREDNO DENARNO SOCIALNO POMOČ, PREJETO NA CSD-ju (možnih je več odgovorov)?

- ☐ Nakup zdravil
- ☐ Plačilo položnic

- ☐ Nakup medicinskih pripomočkov
- ☐ Nakup hrane
- ☐ Nakup kurjave
- ☐ Drugo, vpišite _____

11. KAKO PREJETA IZREDNA DENARNA SOCIALNA POMOČ NA CSD-JU VPLIVA NA VAŠE ŽIVLJENJE (možnih je več odgovorov)?

- ☐ Finančna razbremenitev
- ☐ Pripomore k temu, da nimam dolgov
- ☐ Pravočasno plačane položnice
- ☐ Olajša mi skrbi, kako bom preživel/la
- ☐ Drugo _____

9.2 VODILO ZA INTERVJU

- Za katere stroške najpogosteje starejše samske osebe uveljavljajo izredno denarno socialno pomoč?
- Ali morate imeti kakšne posebne spretnosti in znanja za delo s starejšimi vlagatelji, ki so telesno, kognitivno in senzorno manj zmožni komunikacije?
- Katere so najpogostejše težave, na katere naletite pri obravnavanju vlog izredne denarne socialne pomoči pri starejših samskih osebah?
- Kako bi vi ocenili stanje glede materialne preskrbljenosti starejših v mestu in starejših na podeželju? So kakšne razlike?

- O čem vam starejši samski ljudje pripovedujejo, kako opisujejo svoje življenje?

9.3 TRANSKRIPTI INTERVJUJEV

Podčrtane izjave intervjujev s strani strokovnih delavk

Intervju – A

1. Za katere stroške najpogostejše starejše samske osebe uveljavljajo izredno denarno socialno pomoč?

Uveljavljanje pomoči pri plačilu tekočih mesečnih stanovanjskih položnic predvsem komunalnih storitev, za nakup osnovnih življenjskih potrebščin in za nakup kurjave (A1) so najpogostejše med starejšimi samskimi osebami.

2. Ali morate imeti kakšne posebne spretnosti in znanja za delo s starejšimi vlagatelji, ki so telesno, kognitivno in senzorno manj zmožni komunikacije?

Delo s to populacijo zahteva posebno prilagoditev komunikacije. To vključuje upoštevanje počasnega tempa pogovora, jasno in preprosto izražanje ter uporabo vizualnih in drugih orodij za lažjo komunikacijo (A2). Stalno izobraževanje in nadgrajevanje našega znanja sta nujna za izboljšanje kakovosti življenja teh posameznikov. Razvijanje veščin, kot so razumevanje, poslušanje, vodenje, in usmerjanje lahko močno pripomore k izboljšanju njihovega dobrega počutja (A3).

Empatija je resnično ključnega pomena pri delu s to populacijo, saj omogoča, da se postavimo v njihov položaj, razumemo njihove potrebe, občutke in skrbi ter jim nudimo ustrezno podporo (A4). Pomoč pri izpolnjevanju vlog in pridobivanju potrebnih prilog je pomembna, saj starejši posamezniki pogosto potrebujejo pomoč pri obravnavi birokratskih zadev (A5).

Uporaba terena na domu za invalidne osebe ali tiste s težavami pri hoji je ključna, saj omogoča, da se njihove potrebe obravnavajo na mestu, kjer preživljajo večino svojega časa. To lahko močno pripomore k njihovem udobju in kakovosti življenja (A6).

3. Katere so najpogostejše težave, na katere naletite pri obravnavanju vlog izredne denarne socialne pomoči pri starejših samskih osebah?

Težave, ki se pojavijo pri obravnavanju vlog za izredno denarno pomoč pri starejših samskih osebah so pojasnjevanje namena izredne denarne pomoči, saj posamezniki morda niso v celoti seznanjeni s tem, kako in zakaj so upravičeni do teh sredstev (A7).

Kar zadeva predložitev potrebnih prilog, kot so bančni izpiski, kopije neplačanih položnic ali druge dokumentacije, ki dokazujejo materialno ogroženost ali izredno stanje, lahko starejši posamezniki naletijo na težave pri zbiranju in predložitvi teh dokumentov (A8).

Razumevanje namenske porabe sredstev je še en izziv, saj se starejši posamezniki ne zavedajo, kako naj uporabijo dodeljena sredstva in kakšne omejitve veljajo. Včasih zberejo dokazila in račune, vendar imajo težave z obvladovanjem rokov za predložitev teh dokazil (A9). Poleg tega se zgodi, da plačajo položnice preden prejmejo nakazilo, kar lahko povzroči dodatne težave (A10).

4. Kako bi vi ocenili stanje glede materialne preskrbljenosti starejših v mestu in starejših na podežlju? So kakšne razlike?

Starejši posamezniki, ki živijo sami v mestu, se pogosto soočajo z visokimi stroški stanovanja, najemnine in komunalnimi stroški. Pomanjkanje družinskih članov, s katerimi bi si delili te stroške, privede do povečanih finančnih obremenitev, še posebej, če imajo omejene dohodke (A11).

Starejši ljudje na podežlju imajo drugačne izzive. Čeprav imajo morda nižje stroške bivanja, se soočajo z izzivi, povezanimi z oddaljenostjo od mestnih središč. To vključuje omejen dostop do osnovnih storitev, kot so trgovine, lekarne, banke in javni prevoz. Poleg tega se lahko srečujejo s težavami pri nakupu kurjave in potrebujejo prevoz do mest za nujne obiske, kar lahko predstavlja dodatne stroške (A12).

Starejši ljudje na podežlju se pogosto zanašajo na pomoč družinskih članov in lokalne skupnosti, saj imajo manjše možnosti za samostojno obvladovanje vseh svojih potreb. Kljub tem izzivom je pogosto prisotno tudi močno občutje pripadnosti in podpore v lokalni skupnosti, kar pomaga omiliti nekatere težave, s katerimi se soočajo (A13).

Razumevanje teh specifičnih izzivov in nudenje ustrezne podpore je ključno za izboljšanje kakovosti življenja starejših ljudi tako v mestu kot na podežlju (A14). Pomoč pri dostopu do osnovnih storitev, prevozu in socialni podpori lahko pomaga izboljšati njihovo vsakodnevno življenje in ohraniti njihovo samostojnost čim dlje (A15).

5. O čem vam starejši samski ljudje pripovedujejo, kako opisujejo svoje življenje?

Starejši ljudje najpogosteje povedo, še posebej tisti, ki imajo nizke prihodke in povišane stroške zaradi zdravstvenih težav vključno s kroničnimi boleznimi in omejitvami gibljivosti, da težko preživijo iz meseca v mesec (A16). Skrb za zdravje postaja glavni del njihove rutine, saj se pogosto srečujejo z obiski zdravnikov in zdravljenjem, kar jim veča njihove izdatke (A17). Po plačilu mesečnih stroškov in stroškov zdravljenja jim ostane le malo sredstev za druge življenjske potrebščine (A18).

Predvsem samski starejši povedo, da nimajo socialne mreže, na katero bi se lahko obrnili za pomoč in so praktično odvisni le od lastnih sredstev (A19). Izredna denarna socialna pomoč jim zato zelo veliko pomeni, ker jim omogoča, da pokrijejo osnovne stroške, vključno z zdravstvenimi potrebami, in poveča njihovo možnost za boljše življenje (A20).

Omenjajo tudi, da se mnogi počutijo pozabljene s strani države (A21), in da se jim ne zdi poštena razlika med dolgoletnim delom in nizko pokojnino (A22), ter da bi morali imeti bolj dostojno življenje v svojih poznih letih, kar pa ni mogoče zaradi nizkih pokojnin (A23).

Intervju - B

1. Za katere stroške najpogosteje starejše samske osebe uveljavljajo izredno denarno socialno pomoč?

Za stroške stanovanja (mesečne položnice), osnovne življenjske potrebščine (hrana, pripomočki za higieno), nakup ozimnice in za kurjavo. Velikokrat zaprošajo tudi za sredstva za nakup zdravstvenih pripomočkov (očala, proteze, zdravila) (B1).

2. Ali morate imeti kakšne posebne spretnosti in znanja za delo s starejšimi vlagatelji, ki so telesno, kognitivno in senzorno manj zmožni komunikacije?

Pri delu s starejšimi vlagatelji je potrebno imeti predvsem veliko potrpežljivosti in sočutja (B2). Radi se razgovorijo, govorijo o preteklosti in o svojih težavah, zato si je potrebno zanje vzeti čas in jim prisluhniti (B3). Včasih moramo kaj povedati bolj glasno, ker že slabše slišijo in jim kaj tudi večkrat razložiti, napisati na listek, ker hitro pozabljajo ali ne dojamejo takoj, kaj jim želimo povedati (B4). Kadar zaradi gibalnih ovir ne morejo do nas, se jim prilagodimo in jih obiščemo na terenu ter jim pomagamo pri izpolnjevanju vlog (B5). Pogosto sami ne znajo izpolniti vloge, zato jih namesto njih izpolnimo sami, oni pa se le podpišejo (B6). Večkrat sami pridobimo priloge k vlogi, saj sami niso vešč tega oz. ne razumejo, kaj je potrebno k vlogi priložiti (B7).

3. Katere so najpogostejše težave, na katere naletite pri obravnavanju vlog izredne denarne socialne pomoči pri starejših samskih osebah?

Preslabo definirano, za kakšen namen potrebujejo pomoč in zakaj so v materialni stiski, nakup drugih stvari in ne tistega, za kar je bila izredna denarna socialna pomoč dodeljena, prepozna predložitev dokazil ali pa le-teh sploh ne predložijo, nepopolne vloge (B8) itd.

4. Kako bi vi ocenili stanje glede materialne preskrbljenosti starejših v mestu in starejših na podežlju? So kakšne razlike?

Za starejše je na podežlju bolj poskrbljeno s strani sorodnikov, saj povečini bivajo skupaj z njimi (B9), medtem ko so v mestu pogosto prepuščeni sami sebi oz. jim pomagajo kvečjemu sosedi (B10). V mestu so po navadi stroški bivanja za starejše višji, saj si jih z nikomer ne delijo, nimajo vrta, da bi si sami kaj pridelali (B11), na podežlju pa so bolj prepuščeni pomoči tretjih oseb, saj sami težje pridejo do trgovin, zdravnika, lekarne itd (B12).

5. O čem vam starejši samski ljudje pripovedujejo, kako opisujejo svoje življenje?

Pripovedujejo o preteklosti (B13), kako je bilo včasih lepše življenje, kljub temu da so ljudje bolj skromno živeli (B14), o tem, kje in kaj so delali (B15), o svojih otrocih, vnukih (B16). Največkrat govorijo o svojih nizkih dohodkih in visokih mesečnih stroških (B17). Velikokrat poudarjajo, koliko let so delali, zdaj pa še za preživetje nimajo (B18). Velikokrat slišim, da ne želijo biti nikomur v finančno breme, predvsem ne svojim potomcem (B19) in da jih je sram, da morajo prositi za pomoč, vendar jih to rešuje skozi mesec (B20).

Intervju – C

1. Za katere stroške najpogosteje starejše samske osebe uveljavljajo izredno denarno socialno pomoč?

Najpogosteje vlagatelje bremenijo komunalne položnice oziroma nakup kurjave. Potrebe so vezane tudi na letni čas (jeseni in pozimi potrebujejo za pokrivanje stroškov za ogrevanje in nakupu kurjave). Vlagajo tudi za pomoč pri nakupu ali doplačilu zdravstvenih pripomočkov (očala, nakup proteze) (C1).

2. Ali morate imeti kakšne posebne spretnosti in znanja za delo s starejšimi vlagatelji, ki so telesno, kognitivno in senzorno manj zmožni komunikacije?

Tega dela ne more opravljati vsakdo. Potrebno jih je znati voditi, jih znati poslušati, usmerjati, biti do njih potrpežljiv (C2). Pri delu s starejšimi uporabniki opažam, da potrebujejo več pomoči pri izpolnjevanju vloge, da potrebujejo več spodbude, da vlogo oddajo (C3), da potrebujejo več časa za razgovor in poslušanje (C4). Imajo tudi težave pri uporabi elektronskih naprav (C5). Zgodi se, da ne želijo, da bližnji zvedo, da prosijo za

pomoč (C6). Pomembno je, da se jim prisluhne in omogoči, da delijo svojo zgodbo (C7). Biti do njih sočuten (C8).

Veliko starejših oseb ima hude zdravstvene težave, zato se je potrebno velikokrat povezati z institucijami (občina, pomoč na domu, zdravstveni dom) (C9). Pomembno je razumeti individualne potrebe vsakega starejšega vlagatelja in jim nuditi podporo, ki je prilagojena njihovim omejitvam (C10). Delo s starejšimi zahteva strpnost, sposobnost prilagoditve komunikacije, počasen tempo pogovora, jasno in preprosto govorjenje (C11). Pri invalidnih osebah ali osebah s težavami pri hoji, se poslužujemo tudi terena na domu (C12).

3. Katere so najpogostejše težave, na katere naletite pri obravnavanju vlog izredne denarne socialne pomoči pri starejših samskih osebah?

Velikokrat naletimo na težave kot so neplačane položnice za komunalne storitve, izklop elektrike, neplačane položnice za obvezno zdravstveno zavarovanje (hude zdravstvene težave) (C13).

Najpogostejše težave, na katere naletimo tudi pri obravnavanju vlog za izredno denarno pomoč pri starejših samskih osebah so pojasnjevanja namena izredne denarne pomoči, predložitev potrebnih prilog (bančni izpiski, kopije neplačanih položnic ali druge potrebne dokumentacije, s katerimi dokazujejo materialno ogroženost ali izredno stanje), poraba sredstev (namenska poraba, rok porabe in rok za dostavo dokazil) (C14).

Najpogostejša težava nastane pri ljudeh, ki ne razumejo jezika, zato se soočamo s težavami pri razumevanju in izpolnjevanju vlog ter dajanje nadaljnjih navodil (C15).

4. Kako bi vi ocenili stanje glede materialne preskrbljenosti starejših v mestu in starejših na podeželju? So kakšne razlike?

Materialna preskrbljenost starejših je odvisna od prebivališča vlagatelja. Ljudje na podeželju potrebujejo drugačno obliko pomoči kot uporabniki iz mesta. Uporabniki s podeželja so bolj navezani na zemljo, hrano si pridelajo sami, več je medsebojne pomoči, težje prosijo za pomoč kot uporabniki iz mesta. Najbolj pa potrebujejo za nakup kurjave. Pojavlja se tudi težava v dostopnosti starejših z vasi, saj so vezani na prevoze, zato se velikokrat soočajo z izzivi dostopa do javnega prevoza ali pa potrebujejo prevozno sredstvo (C16). V mestih pa je kategorija samskih rodov tista, ki se znajde v najtežjem položaju. Povišane mesečne položnice, vso hrano si morajo kupiti, odvisni so sami od sebe (C17).

5. O čem vam starejši samski ljudje pripovedujejo, kako opisujejo svoje življenje?

Največkrat povedo, da so mesečni stanovanjski stroški previsoki, saj jim po plačilu le-teh, velikokrat zmanjka za osnovno preživljanje (C18). Veliko znajo pripovedovati tudi o tem, da ne vedo kako bodo preživeli mesec (C19). Največkrat omenjajo, da je težko biti star in po vrhu še bolan ter živeti sam (C20). Počutijo se pozabljene s strani države (C21). Potožijo, kako so bili zaposleni 40 let, prejemale pa pokojnino, s katero komaj preživijo skozi mesec (C22). Največkrat govorijo o tem, da živijo iz meseca v mesec, životarijo ter da je življenje zanje izredno težko (C23). Živeti morajo skromno in gledati na vsak cent (C24). O novih oblačili si ne upajo niti sanjati, raje nosijo kar stara, saj so še dobra (C25). Ne spomnijo se, kdaj so bili zadnjič na dopustu, morja že deset let niso videli (C26). Velikokrat slišim, da zaradi izredne pomoči ne zapadejo v dolgove (C27). Soočajo se z različnimi finančnimi in hkrati zdravstvenimi izzivi (kronične bolezni, omejitve gibljivosti) (C28).

9.4 ODPRTO KODIRANJE – STROKOVNE DELAVKE

INTERVJU - A

Št. izjav	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	Uveljavljanje pomoči pri plačilu tekočih mesečnih stanovanjskih položnic, komunalnih storitev, nakup osnovnih življenjskih potrebščin, nakup kurjave.	Izredne denarne socialne pomoči	Materialna pomoč	Oblike pomoči
A2	Zahteva posebno prilagoditev komunikacije. To vključuje upoštevanje počasnega tempa pogovora, jasno in preprosto izražanje ter uporabo vizualnih in drugih orodij za lažjo komunikacijo.	Različni načini komunikacije	Prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi
A3	Razvijanje veščin, kot so razumevanje, poslušanje, vodenje in usmerjanje.	Vodenje pogovora	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
A4	Empatija je resnično ključnega pomena pri delu s to populacijo, saj omogoča, da se postavimo v njihov položaj, razumemo njihove potrebe, občutke in skrbi ter jim nudimo ustrezno podporo.	Sposobnost vživljanja, empatija	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
A5	Pomoč pri izpolnjevanju vlog in pridobivanju potrebnih prilog je pomembna, saj starejši posamezniki pogosto potrebujejo pomoč pri obravnavi birokratskih zadev.	Pomoč pri izpolnjevanju vlog	Materialna pomoč	Oblike pomoči
A6	Uporaba terena na domu za invalidne osebe ali tiste s težavami pri hoji je ključna, saj omogoča, da se njihove potrebe obravnavajo na mestu, kjer preživljajo večino svojega časa. Pripomore k njihovem udobju in kakovosti življenja.	Delo na terenu	Prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi

A7	Težave, ki se pojavijo pri obravnavanju vlog za izredno denarno pomoč pri starejših samskih osebah, so pojasnjevanje namena izredne denarne pomoči, saj posamezniki morda niso v celoti seznanjeni s tem, kako in zakaj so upravičeni do teh sredstev.	Namen porabe izredne denarne pomoči	Neseznanjenost s pravicami	Ovire pri uveljavljanju pravice
----	--	-------------------------------------	----------------------------	---------------------------------

A8	Pri predložitvi potrebnih prilog, (bančni izpiski, kopije neplačanih položnic ali druge dokumentacije), lahko starejši posamezniki naletijo na težave pri zbiranju in predložitvi teh dokumentov.	Priloge k vlogi	Dokumentacija	Ovire pri uveljavljanju pravice
A9	Razumevanje namenske porabe sredstev je še en izziv, kako naj uporabijo dodeljena sredstva in kakšne omejitve veljajo. Včasih zberejo dokazila in račune, vendar imajo težave z obvladovanjem rokov za predložitev teh dokazil. [...] se zgodi, da plačajo položnice, preden prejmejo nakazilo, kar lahko povzroči dodatne težave.	Razumevanje namenske porabe	Dokazovanje porabe	Ovire pri uveljavljanju pravice
A10	Poleg tega se zgodi, da plačajo položnice preden prejmejo nakazilo, kar lahko povzroči dodatne težave.	Plačevanje položnic	Razumevanje delovanja sistema	Ovire pri uveljavljanju pravice
A11	Starejši posamezniki, ki živijo sami v mestu, se pogosto soočajo z visokimi stroški stanovanja, najemnine in komunalnimi stroški. Pomanjkanje družinskih članov, s katerimi bi si delili te stroške, privede do povečanih finančnih obremenitev, še posebej, če imajo omejene dohodke.	Visoki stroški položnic v enočlanskih gospodinjstvih	Obratovalni stroški	Razlogi za uveljavljanje pravice

A12	Starejši ljudje na podeželju imajo drugačne izzive. Čeprav imajo morda nižje stroške bivanja, se soočajo z izzivi, povezanimi z oddaljenostjo od mestnih središč. To vključuje omejen dostop do osnovnih storitev, kot so trgovine, lekarne, banke in javni prevoz. Poleg tega se lahko srečujejo s težavami pri nakupu kurjave in potrebujejo prevoz do mest za nujne obiske, kar lahko predstavlja dodatne stroške.	Omejen dostop do storitev za ljudi iz podeželja	Dostop do osnovnih storitev	Razlike med mestom in vasjo
A13	Starejši ljudje na podeželju se pogosto zanašajo na pomoč družinskih članov in lokalne skupnosti, saj imajo manjše možnosti za samostojno obvladovanje vseh svojih potreb. Kljub tem izzivom je pogosto prisotno tudi močno	Pomen osebnih socialnih omrežij pomoči	Pomoč družine in skupnosti	Razlike med mestom in vasjo

	občutje pripadnosti in podpore v lokalni skupnosti, kar pomaga omiliti nekatere težave, s katerimi se soočajo.			
A14	Razumevanje teh specifičnih izzivov in nudenje ustrezne podpore je ključno za izboljšanje kakovosti življenja starejših ljudi tako v mestih kot na podeželju.	Razumevanje ovir za dostop do storitev	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
A15	Pomoč pri dostopu do osnovnih storitev, prevozu in socialni podpori lahko pomaga izboljšati njihovo vsakodnevno življenje in ohraniti njihovo samostojnost čim dlje.	Pomoč pri dostopu do storitev	Izboljšanje dostopa	Storitve in program za stare ljudi
A16	Starejši ljudje najpogosteje povedo, še posebej tisti, ki imajo nizke prihodke in povišane stroške zaradi zdravstvenih težav, vključno s kroničnimi boleznimi in omejitvami gibljivosti, da težko preživijo iz meseca v mesec.	Težave pri preživetju zaradi slabega zdravja	Povezanost revščine in zdravja	Vsakdanje življenje

A17	Skrb za zdravje postaja glavni del njihove rutine, saj se pogosto srečujejo z obiski zdravnikov in zdravljenjem, kar jim veča njihove izdatke	Povečanje izdatkov zaradi bolezni	Povezanost revščine in zdravja	Vsakdanje življenje
A18	ter jim po plačilu mesečnih stroškov in stroškov zdravljenja ostane le malo sredstev za druge življenjske potrebščine.	Pomanjkanje denarja za druge potrebe	Povezanost revščine in zdravja	Vsakdanje življenje
A19	Predvsem samski starejši povedo, da nimajo socialne mreže, na katero bi se lahko obrnili za pomoč in so praktično odvisni le od lastnih sredstev.	Pomanjkanje socialnih opor samskih starejših ljudi	Socialne opore	Vsakdanje življenje
A20	Izredna denarna socialna pomoč jim zato zelo veliko pomeni, ker jim omogoča, da pokrijejo osnovne stroške, vključno z zdravstvenimi potrebami, in poveča njihovo možnost za boljše življenje.	Kritje osnovnih potreb	Pomen izredne denarne pomoči	Vsakdanje življenje
A21	Omenjajo tudi, da se mnogi počutijo pozabljene s strani države,	Občutje pozabljenosti s strani države	Neodzivnost države	Sistemske ovire
A22	in da se jim ne zdi poštena razlika med dolgoletnim delom in nizko pokojnino,	Nizke pokojnine v razmerju s plačanimi prispevki iz zaposlitve	Neodzivnost države	Sistemske ovire
A23	ter da bi morali imeti bolj dostojno življenje v svojih poznih letih, kar pa ni mogoče zaradi nizkih pokojnin.	Preživetje v starosti	Dostojno preživetje	Vsakdanje življenje

INTERVJU - B

Št. izjav	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B1	Za stroške stanovanja (mesečne položnice), osnovne življenjske potrebščine (hrana, pripomočki za higieno), nakup ozimnice, kurjava, nakup zdravstvenih pripomočkov (očala, proteze, zdravila).	Izredne denarne socialne pomoči	Materialna pomoč	Oblike pomoči

B2	Potrebno je imeti predvsem veliko potrpežljivosti in sočutja.	Vodenje pogovora	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
B3	Radi se razgovorijo, govorijo o preteklosti in o svojih težavah, zato si je potrebno zanje vzeti čas in jim prisluhniti,	Sposobnost vživljanja, sočutje	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
B4	povedati bolj glasno, ker že slabše slišijo in jim kaj tudi večkrat razložiti, napisati na listek, ker hitro pozabljajo ali ne dojamajo takoj, kaj jim želimo povedati.	Različni načini komunikacije	Prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi
B5	Zaradi gibalnih ovir ne morejo do nas, se jim prilagodimo in jih obiščemo na terenu ter jim pomagamo pri izpolnjevanju vlog.	Delo na terenu, pomoč pri izpolnjevanju vlog	Prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi
B6	Pogosto sami ne znajo izpolniti vloge, zato jih namesto njih izpolnimo sami, oni pa se le podpišejo.	Pomoč pri izpolnjevanju vlog	Materialna pomoč	Oblike pomoči
B7	Večkrat sami pridobimo priloge k vlogi, saj sami niso veščji tega oz. ne razumejo, kaj je potrebno k vlogi priložiti.	Priloge k vlogi	Dokumentacija	Ovire pri uveljavljanju pravic
B8	Preslabo definirano, za kakšen namen potrebujejo pomoč in zakaj so v materialni stiski, nakup drugih stvari in ne tistega, za kar je bila izredna denarna socialna pomoč dodeljena, prepozna predložitev dokazil ali pa le-teh sploh ne predložijo, nepopolne vloge.	Izpolnjevanje vlog	Razumevanje delovanja sistema	Ovire pri uveljavljanju pravic
B9	Za starejše je na podeželju bolje poskrbljeno s strani sorodnikov, saj povečini bivajo skupaj z njimi.	Pomen osebnih socialnih omrežij pomoči	Pomoč družine in skupnosti	Razlike med mestom in vasjo
B10	V mestu so pogosto prepuščeni sami sebi oz. jim pomagajo kvečjemu sosedi.	Pomanjkanje socialni opor samskih starejših ljudi	Socialne opore	Razlike med mestom in vasjo
B11	V mestu so po navadi stroški bivanja za starejše višji, saj si jih z nikomer ne delijo, nimajo vrta, da bi si sami kaj pridelali.	Pomanjkanje socialni opor samskih starejših ljudi	Socialne opore	Razlike med mestom in vasjo

B 12	Na podežlju pa so bolj prepuščeni pomoči tretjih oseb, saj sami težje pridejo do trgovin, zdravnika, lekarne itd.	Pomanjkanje socialni opor samskih starejših ljudi	Socialne opore	Razlike med mestom in vasjo
B13	Pripovedujejo o preteklosti, kako je bilo včasih lepše življenje, kljub temu, da so ljudje bolj skromno živeli, o tem, kje in kaj so delali, o svojih otrocih, vnukih,	Pomen osebnih socialnih omrežij pomoči	Pomoč družine in skupnosti	Vsakdanje življenje
B14	o svojih nizkih dohodkih in visokih mesečnih stroških.	Nizke pokojnine v razmerju s plačanimi prispevki iz zaposlitve	Neodzivnost države	Sistemske ovire
B15	Velikokrat poudarjajo, koliko let so delali, zdaj pa še za preživetje nimajo.	Nizke pokojnine v razmerju s plačanimi prispevki iz zaposlitve	Neodzivnost države	Sistemske ovire
B16	Velikokrat slišim, da ne želijo biti nikomur v finančno breme, predvsem ne svojim potomcem,	Pomanjkanje socialnih opor samskih starejših ljudi	Socialne opore	Vsakdanje življenje
B17	da jih je sram, da morajo prositi za pomoč, vendar jih to rešuje skozi mesec.	Kritje osnovnih potreb	Pomen izredne denarne socialne pomoči	Vsakdanje življenje

INTERVJU - C

Št. izjav	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
C1	Najpogosteje vlagatelje bremenijo komunalne položnice, nakup kurjave. Vlagajo tudi za pomoč pri nakupu ali doplačilu zdravstvenih pripomočkov (očala, nakup proteze).	Izredna denarna socialna pomoč	Materialna pomoč	Oblike pomoči
C2	Potrebno jih je znati voditi, jih znati poslušati, usmerjati, biti do njih potrpežljiv.	Vodenje pogovora	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
C3	Pri delu s starejšimi uporabniki opazim, da potrebujejo več	Pomoč pri izpolnjevanju vlog	Materialna pomoč	Oblike pomoči
	pomoči pri izpolnjevanju vloge, potrebujejo več spodbude, da vlogo oddajo.			

C4	Potrebujejo več časa za razgovor in poslušanje.	Različni načini komunikacije	prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi
C5	Imajo tudi težave pri uporabi elektronskih naprav.	Razumevanje ovir za dostop do storitev	Izboljšanje dostopa	Storitve in program za stare ljudi
C6	Ne želijo, da bližnji zvedo da prosijo za pomoč.	Pomanjkanje socialnih oporamskih starejših ljudi	Socialne opore	Vsakdanje življenje
C7	Pomembno je, da se jim prisluhne in omogoči, da delijo svojo zgodbo.			
C8	Biti do njih sočuten.	Sposobnost vživljanja, sočutje	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
C9	Veliko starejših oseb ima hude zdravstvene težave, zato se je potrebno velikokrat povezati z institucijami (občina, pomoč na domu, zdravstveni dom).	Težave pri preživetju zaradi slabega zdravja	Povezanost revščine in zdravja	Vsakdanje življenje
C10	Pomembno je razumeti individualne potrebe vsakega starejšega vlagatelja in jim nuditi podporo, ki je prilagojena njihovim omejitvam.	Sposobnost vživljanja, podpora	Znanje in veščine strokovnih delavk	Storitve in program za stare ljudi
C11	Delo s starejšimi zahteva strpnost, sposobnost prilagoditve komunikacije, počasen tempo pogovora, jasno in preprosto govorjenje.	Različni načini komunikacije	Prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi
C12	Pri invalidnih osebah ali osebah s težavami pri hoji, se poslužujemo tudi terena na domu.	Delo na terenu	Prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi
C13	Velikokrat naletimo na težave, kot so neplačane položnice za komunalne storitve, izklop elektrike, neplačane položnice za obvezno zdravstveno zavarovanje (hude zdravstvene težave).	Priloge k vlogi	Dokumentacija	Storitve in program za stare ljudi

C14	Najpogostejše težave, na katere naletimo tudi pri obravnavanju vlog za izredno denarno pomoč pri starejših samskih osebah so pojasnjevanja namena izredne denarne pomoči, predložitve	Namen porabe izredne denarne pomoči	Dokumentacija	Storitve in program za stare ljudi
-----	---	-------------------------------------	---------------	------------------------------------

	potrebnih prilog (bančni izpiski, kopije neplačanih položnic ali druge potrebne dokumentacije, s katerimi dokazujejo materialno ogroženost ali izredno stanje), poraba sredstev (namenska poraba, rok porabe in rok za dostavo dokazil).			
C15	Najpogostejša težava nastane pri ljudeh, ki ne razumejo jezika, zato se soočamo s težavami pri razumevanju in izpolnjevanju vlog ter dajanje nadaljnjih navodil.	Različni načini komunikacije	Prilagoditve	Storitve in program za stare ljudi
C16	Ljudje na podeželju potrebujejo drugačno obliko pomoči kot uporabniki iz mesta. Uporabniki s podeželja so bolj navezani na zemljo, hrano si pridelajo sami, več je medsebojne pomoči, težje prosijo za pomoč kot uporabniki iz mesta. Najbolj pa denar potrebujejo za nakup kurjave. Pojavlja se tudi težava v dostopnosti starejših z vasi, saj so vezani na prevoz, zato se velikokrat soočajo z izzivi dostopa do javnega prevoza ali pa potrebujejo prevozno sredstvo.	Pomoč pri dostopu do storitev	Izboljšanje dostopa	Vsakdanje življenje
C17	V mestih pa je kategorija samskih rodov tista, ki se znajde v najtežjem položaju. Povišane mesečne položnice, vso hrano si morajo kupiti, odvisni so sami od sebe.	Pomanjkanje denarja za druge potrebe	revščina	Vsakdanje življenje

C18	Največkrat povedo, da so mesečni stanovanjski stroški previsoki, saj jim po plačilu letih, velikokrat zmanjka za osnovno preživljanje.	Pomanjkanje denarja za druge potrebe	Revščina	Vsakdanje življenje
C19	Veliko znajo pripovedovati tudi o tem, da ne vedo, kako bodo preživel mesec.	Pomanjkanje denarja za druge potrebe	Povezanost revščine in zdravja	Vsakdanje življenje
C20	Največkrat omenjajo, da je težko biti star in po vrhu še bolan ter živeti sam.	Občutje pozabljenosti s strani države	Neodzivnost države	Sistemske ovire
C21	Počutijo se pozabljene s strani države.	Občutje pozabljenosti s strani države	Neodzivnost države	Sistemske ovire
C22	Potožijo, kako so bili zaposleni 40 let, prejemajo pa pokojnino, s katero komaj preživijo skozi mesec.	Nizke pokojnine v razmerju s plačanimi prispevki iz zaposlitve	Neodzivnost države	Sistemske ovire
C23	Največkrat govorijo o tem, da živijo iz meseca v mesec, životarijo, ter da je življenje zanje izredno težko.	Preživetje v starosti	Dostojno življenje	Vsakdanje življenje
C24	Živeti morajo skromno in gledati na vsak cent.	Preživetje v starosti	Dostojno življenje	Vsakdanje življenje
C25	O novih oblačili si ne upajo niti sanjati, raje nosijo kar stara, saj so še dobra.	Preživetje v starosti	Dostojno življenje	Vsakdanje življenje
C26	Ne spomnijo se, kdaj so bili zadnjič na dopustu, morja že deset let niso videli.	Preživetje v starosti	Dostojno življenje	Vsakdanje življenje
C27	Velikokrat slišim, da zaradi izredne pomoči ne zapadejo v dolgove.	Kritje osnovnih potreb	Pomen izredne denarne pomoči	
C28	Soočajo se z različnimi finančnimi in hkrati zdravstvenimi izzivi (kronične bolezni, omejitve gibljivosti).	Težave pri preživetju zaradi bolezni	Povezanost revščine in zdravja	Vsakdanje življenje